

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUČNI MAGAZIN

HRVATSKI VOJNIK

Broj 429 • 30. kolovoza 2013. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojnik.hr

BESPLATNI PRIMJERAK

EUR 2,10
CAD 3,00
AUD 3,30
USA 2,00
CHF 3,50
SLO EUR 1,80
SEK 17,00
NOK 17,00
DKK 15,50
GBP 1,30

PREMIJERA VJEŽBE

„SAVA STAR 2013“
Britanci odabrali Slunj za obuku
svoje pješačke satnije

MEĐUNARODNI
AERO MITING U
POLJSKOJ

KRILA
JOŠ JEDNOM OLUJE
OLUJE
ODUŠEVILA

SIMULACIJSKO SREDIŠTE ZOD-A

IMMEDIATE RESPONSE 13

MORNARIČKI PROGRAMI
Najbolji plivači u
mornarici

SADRŽAJ

4 PREMIJERA VJEŽBE "SAVA STAR 2013"

Britanci odabrali Slunj za obuku svoje pješačke satnije

7 VIJESTI

Zapovjednik američkih kopnenih snaga za Europu u posjetu RH

8 MEĐUNARODNI AERO MITING U POLJSKOJ

Krila Oluje još jednom oduševila

12 RAZGOVOR

Satnik Vlastimir Lončarić,
zapovjednik Zrakoplovno-tehničke bojne

14 HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

Immediate Response 13

16 OSRH

Narednik Joso Mešin i pozornik Niko Milušić
dočasnik i vojnik mjeseca srpnja

18 RAZGOVOR

bojnica Stela Ferić Živaljić, vojna psihologinja u pilotskoj školi

20 VIJESTI IZ OSRH

Prijam pripadnika HRM-a pred odlazak u misiju ISAF

22 NATO NOVOSTI

NATO-ova vježba u Latviji i Poljskoj – Steadfast Jazz 2013

24 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE

Porinut najveći japanski ratni brod

IMPRESSUM

Nakladnik:

**MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE
SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTV
ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA**

Glavni urednik:

Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morph.hr)

Zamjenica glavnog urednika:

Vesna Pintarić (vpintar@morph.hr)

Urednici i novinari:

Leida Parlov (leida.parlov@morph.hr),

Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com),

Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com),

Petra Kostanjšak (petra.kostanjsak@morph.hr)

Gordana Jelavić (gordana.jelavic@yahoo.com)

Tomislav Brandt

Josip Kopi, Davor Kirin

Zvonimir Frank (urednik), (zvonimir.frank@zg.htnet.hr), Ante Perković,

Damir Bebek, Predrag Belušić

Igor Vitanović, tel: 3784-348; fax: 3784-322

Intergrafika TTŽ d.o.o., Bistranska 19, Zagreb

Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b,

10000 Zagreb, Republika Hrvatska

<http://www.hrvatski-vojnik.hr>, e-mail: hrvojnik@morph.hr

3000 primjeraka

Naslovnicu snimio Tomislav BRANDT

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2013.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA
I IZDAVAŠTVA

28 MORNARIČKI PROGRAMI

Najbolji plivači u mornarici

34 SPECIJALNE POSTROJBE

Specijalci u borbi protiv terorizma

38 AKTUALNO

Sigurnost vlastite zemlje najvažnija zadaća (II. dio)
- obaveštajno djelovanje u funkciji upravljanja
sigurnosnim rizicima

42 PODLISTAK

Bolivarov uspjeh

46 FILATELIJA

Marke - pozdravi iz Hrvatske

47 VEKSİLOLOGİJA

Norveške vojne zastave

48 MULTIMEDIJA

HTC One osvaja nagrade

50 DUHOVNOST

Pobjednik jer je žrtva!

UVODNIK

Akro grupa Krila Oluje nastupom na aeromitingu u Poljskoj završila je svoje ovogodišnje sudjelovanje na međunarodnim aeromitinzima. Njezini su članovi demonstracijom znanja, vještina, sinkronizacije i uigranosti ostavili snažan dojam na sve posjetitelje, ali i stekli zavidan ugled među svojim kolegama... Više o aeromitingu i sudjelovanju naših predstavnika na njemu možete pročitati u ovom broju.

Nešto više od 130 pripadnika britanske vojske nalazi se na slunjskom vojnom poligonu gdje će im se u završnoj fazi vježbe, onoj evaluacijskoj, pridružiti 34 pripadnika Gardijske motorizirane brigade, iz Bojne Vukovi. Jednim će dijelom naše snage biti u ulozi suprotne strane kako bi pripadnici snaga Velike Britanije mogli ostvariti svoje obučne ciljeve, a s druge strane, dio naših pripadnika integrirat će se u njihov sastav i vježbati zajedno s njima... Novinarska ekipa našeg časopisa pratila ih je tijekom njihova uvježbavanja na Slunjku o čemu donosimo priču i dojmove.

U Hrvatskom vojnom učilištu "Petar Zrinski" održava se međunarodna stožerna računalno podržana vojna vježba "Immediate Response". Na njoj se uvježbava djelovanje u multinacionalnom okružju, interoperabilnost i kompatibilnost ostvarena zajedničkom / združenom provedbom operacija te se razvija suradnja, partnerstvo i jača povjerenje na regionalnoj razini...

Specijalna će postrojba programa morskih sisavaca Američke ratne mornarice (US Navy Marine Mammal Program – US NMMP), sukladno najavama, tijekom rujna posjetiti Dubrovnik. Prikazat će mogućnosti uporabe morskih sisavaca, poglavito dupina, u vojno- mornaričke svrhe, u prvom redu za dobrobit morskih životinja, njihova okoliša, kao i ljudi. Dolazak dupina i njihovih timova pružit će posjetiteljima jedinstvenu prigodu za upoznavanje njihova djelokruga rada. Detaljnije o toj, kao i o brojnim drugim zanimljivim temama, možete pročitati u broju koji se nalazi pred vama...

A photograph of two British soldiers in camouflage gear. The soldier in the foreground is crouching, wearing a helmet and holding a rifle with a scope. The soldier in the background is also in camouflage gear and is looking towards the camera.

PREMIJERA VJEŽBE "SAVA STAR 2013"

BRITANCI ODABRALI SLUNJ
ZA OBUKU SVOJE

PJEŠAČKE SATNIJE

Pripadnike britanske pričuvne vojske, zatekli smo usred obuke ponašanja u blizini minskih polja

Petra KOSTANJŠAK, snimio Josip KOPI

Britanci su odabrali slunjski poligon "Eugen Kvaternik" za provođenje obuke pod nazivom "Sava Star 2013" koja se ondje održava od 24. kolovoza do 8. rujna, u sklopu bilateralne vojne suradnje. To su ujedno prve britanske postrojbe na našem teritoriju. Čine ih ukupno 134 pripadnika među kojima je i 12 pripadnika regularne britanske vojske, iz 2. bojne. U završnoj fazi vježbe, onoj evaluacijskoj, britanskim vojnicima pridružit će se 34 pripadnika Gardijske motorizirane brigade (iz Bojne Vukovi). Jednim će dijelom naše snage biti u ulozi suprotne strane kako bi pripadnici snaga Velike Britanije mogli ostvariti svoje obučne ciljeve, a s druge strane, dio naših pripadnika integrirat će se u njihov sastav i vježbati zajedno s njima...

"Ovaj je poligon zapravo izazov koji smo tražili, vegetacija je puno gušća, vrijeme je toplice, što je svakako dobro zbog kompleksnosti jer želimo trenirati ljudе u različitim klimatskim uvjetima," istaknuo je zapovjednik. Također je dodao da se osjećaju vrlo dobrodošlima, kao i to da su ih hrvatske snage dočekale raširenih ruku i pružile im svu potrebnu pomoć.

BRITANCI SE PRIPREMAJU I ZA VELIKU VJEŽBU "CAMBRIAN PATROL"

Svoj boravak u Slunju, kao i pogodnost terena za vježbanje, britanski će vojnici iskoristiti kao priliku za vježbanje za poznato natjecanje odnosno vježbu koja ih čeka nakon povratka u Veliku Britaniju. Riječ je o godišnjoj međunarodnoj vojnoj vježbi naziva "Cambrian Patrol" u sklopu koje timovi na nogama prelaze područje od 60 kilometara u manje od 48 sati, dok istodobno provode niz vježbi po močvarnim područjima Walesa i na Kambrijskim planinama.

Bojnik Phil Birch, časnik za obuku, objasnio nam je kako je fokus vježbi na ofenzivnim operacijama i ponovio da je, zbog teže prohodnog terena, poligon izvrstan za vježbu. Cilj vježbi je, naravno, u konačnici, obuka pješaštva za daljnje operacije. Nakon što su se dva dana aklimatizirali na nešto drugačije uvjete, prolazili obuku dočekivanja helikoptera i pripreme za borbu, britanske je vojnike čekala prva velika vježba. "Oni će provesti tri dana i dvije noći na terenu uz minimalnu opremu, hodat će kroz šumu, tražiti neprijateljske položaje i simulirat čemo napade," objasnio nam je bojnik Birch koji je i isplanirao kako bi to sve trebalo izgledati na poligonu

Pripadnici britanske pješačke satnije dobro su upoznali veliki slunjski poligon "Eugen Kvaternik", probijajući se kroz kilometre gустe šume, po suncu i kiši, noću i danju. Nai-me, upravo su taj poligon Britanci odabrali za provođenje obuke pod nazivom "Sava Star 2013" koja se tamo održava od 24. kolovoza do 8. rujna, u sklopu bilateralne vojne suradnje. Pripadnike Steelbacksa, odnosno 3. bojne (3rd Battalion, The Royal Anglian Regiment) britanske pričuvne vojske, zatekli smo usred obuke ponašanja u blizini minskih polja. To su ujedno prve britanske postrojbe na našem teritoriju. Čine ih ukupno 134 pripadnika među kojima je i 12 pripadnika regularne britanske vojske, iz 2. bojne. Zapovjednik 3. bojne pukovnik Thomas P. D. Morris nazvao je slunjski poligon odličnim za održavanje vježbi jer je teren znatno drugačiji od onog kojim raspolazu u Britaniji.

Zapovjednik 3. bojne pukovnik Thomas P. D. Morris nazvao je slunjski poligon odličnim za održavanje vježbi

PREMIJERA VJEŽBE "SAVA STAR 2013"

do 9. rujna. Što se tiče samog naziva vježbe, bojnik Birch je objasnio da sve vježbe britanskih snaga koje se održavaju izvan njihove zemlje u nazivu imaju oznaku Star te je istodobno izrazio nadu da će se vježba pod tim imenom nastaviti održavati i u budućnosti.

U završnoj fazi vježbe, ono evaluacijskoj, britanskim će se vojnicima pridružiti 34 pripadnika Gardijske motorizirane brigade, i to iz Bojne Vukovi. "Jednim će dijelom naše snage biti u ulozi suprotne strane kako bi pripadnici snaga Velike Britanije mogli ostvariti svoje obučne ciljeve, a s druge će se strane dio naših pripadnika integrirati u njihov sastav i vježbati zajedno s njima," objasnio nam je pukovnik Marin Kostelac, zamjenik zapovjednika Središta za borbenu obuku i zamjenik zapovjed-

"Ovdje smo prvi put, ali bismo svakako željeli nastaviti našu suradnju u budućnosti jer je kamp izvrstan za tzv. operacije u urbanom okruženju, a tu je i uvijek korisno iskustvo rada s drugim vojskama," kazao je satnik Tim Hearne.

nika poligona. Pukovnik Kostelac naglasio je da je Središte za borbenu obuku pružilo svu moguću logističku i drugu potporu u organizaciji i provedbi vježbe. Objasnila je da samoj vježbi na poligonu prethodilo izviđanje više hrvatskih poligona koje je provela britanska strana te da je nakon ukupno dva izviđanja odlučeno da im slunjski poligon svojom infrastrukturom nudi sve resurse potrebne za tu vrstu obuke.

Satnik Tim Hearne, ađutant i časnik zadužen za medije, objasnio nam je da tijekom vježbe njihovi pripadnici koriste vrlo učinkovit Pješački taktički simulator djelovanja (Dismounted Tactical Engagement Simulator), sustav sličan onome koji koriste i hrvatske snage prilikom obučavanja. Što se tiče oružja, britanski pripadnici opremljeni su puškama SA80 A2. "Ovdje smo prvi put, ali bismo svakako željeli nastaviti našu suradnju u budućnosti jer je kamp izvrstan za tzv. operacije u urbanom okruženju, a tu je i uvijek korisno iskustvo rada s drugim vojskama," zaključio je satnik Tim Hearne. Istaknuo je da tijekom boravka očekuju posjet princa Richarda, vojvode od Gloucestera, a njihovu će obuku također doći popratiti i britanski mediji. ■

General Donald M. Campbell Jr. uime SAD-a posebno je pohvalio hrvatski angažman u regiji jer je zajednički interes, kako je istaknuo, stabilnost jugoistočne Europe. Zaključeno je kako će, što se tiče mirovne misije ISAF u Afganistanu, Hrvatska i nakon 2014. godine ostati predana zajedničkim NATO-ovim ciljevima

ZAPOVJEDNIK AMERIČKIH KOPNENIH SNAGA ZA EUROPNU U POSJETU HRVATSKOJ

Ministar obrane Republike Hrvatske Ante Kotromanović susreo se 26. kolovoza sa zapovjednikom američkih kopnenih snaga za Europu (USAREUR) general-pukovnikom Donaldom M. Campbelлом Jr. koji se nalazio u dvodnevnom službenom posjetu Republici Hrvatskoj. Sastanku je nazočio i načelnik Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Drago Lovrić, pomoćnik ministra obrane za obrambenu politiku Zoran Drča te dužnosnici Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske. Tijekom razgovora izraženo je zadovoljstvo bilateralnom suradnjom Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država. Naglašeno je kako Republika Hrvatska i nadalje ostaje predan i vjerodstojan saveznik SAD-u kao glavnom partneru na području sigurnosti i obrane. Snažna suradnja dvoju zemalja osobito se ogleda kroz zajedničku obuku i održavanje vojnih vježbi pa stoga postoji interes da se u idućem razdoblju intenzivira.

General Campbell je uime SAD-a posebno pohvalio hrvatski angažman u regiji jer je zajednički interes, kako je istaknuo, stabilnost jugoistočne Europe. Zaključeno je kako će, što se tiće mirovne misije ISAF u Afganistanu, Hrvatska i nakon 2014. godine ostati predana zajedničkim NATO-ovim ciljevima.

no je kako će, što se tiće mirovne misije ISAF u Afganistanu, Hrvatska i nakon 2014. godine ostati predana zajedničkim NATO-ovim ciljevima. U sklopu posjeta je u Uredu Predsjednika Republike Hrvatske održana svečanost uručenja visokih američkih odlikovanja pripadnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske, general bojniku Mati Pađenu i nadnaredniku Mariju Sabi. Svečanost su, uz predsjednika Republike Ivu Josipovića, uveličali i načelnik GS OSRH general-pukovnik Drago Lovrić, američki veleposlanik u RH Kenneth Merten, zamjenik načelnika GS OSRH za planove i resurse viceadmiral Ante Urić, pomoćnik ministra obrane

Zoran Drča te brojni visoki vojni i civilni uzvanici. Odlikovanja je uručio general-pukovnik Donald Campbell Jr., a uime odlikovanih prigodne je riječi zahvale uputio general-bojnik Mate Pađen. General-bojniku Mati Pađenu, zamjeniku načelnika Glavnog stožera OSRH, uručeno je odlikovanje Legion of Merit kojim ga je odlikovao predsjednik SAD-a za doprinos razvoju suradnje između oružanih snaga SAD-a i RH. General Pađen bio je na dužnosti vojnog izaslanika Republike Hrvatske u SAD-u od 2007. do 2012. godine. Nadnaredniku Mariju Sabi uručena je povjala o primanju u Sergeant Morales Club, priznanje koje se dodjeljuje dočasnicima za iznimne rezultate u vođenju te postignuća u obuci i razvoju vojničkih vještina i sposobnosti. Nadnarednik Mario Sabo pripadnik je 1. mehanizirane satnije 1. mehanizirane bojne Tigrovi Gardijsko motorizirane brigade. Tijekom vojne karijere obnašao je niz vojničkih i dočasničkih dužnosti, od zapovjednika desetine do prvog dočasnika satnije, a dva je puta sudjelovao u misiji ISAF u Afganistanu.

OJI

U uredu Predsjednika RH održana je i svečanost uručivanja visokih američkih odlikovanja pripadnicima OSRH, general bojniku Mati Padenu i nadnaredniku Mariju Sabi.
General bojnik Mati Padjen, zamjenik načelnika GS OSRH, primio je odličje Legion of Merit, kojim ga je odlikovao Predsjednik SAD-a za doprinos razvoju suradnje između Oružanih snaga SAD i RH.
Nadnarednik Mario Sabo primio je povjalu o primanju u "Sergeant Morales Club", priznanje koje se dodjeljuje dočasnicima za iznimne rezultate u vođenju i postignućima u obuci i razvoju vojničkih vještina i sposobnosti.

Foto: Ured Predsjednika RH / F. ŠIRANOVIC

MEĐUNARODNI AERO MITING U POLJSKOJ

Aero show Radom 2013 koji je privukao više od 200 000 posjetitelja održavao se 24. i 25. kolovoza, a u letačkom i statičkom dijelu programa sudjelovalo je više od 220 letjelica. Akro grupa Krila Oluje u Radomu je prvi put nastupila 2011. godine. I tada, kao i na ovogodišnjem nastupu, jako je dojmila poljsku publiku i njezine goste koji su s oduševljenjem pratili njezin dvadesetominutni dinamičan program u kojem su se iz minute u minutu izmjenjivali sve složeniji i složeniji elementi...

Nastupom na međunarodnom aeromitingu u poljskom Radomu akro grupa Krila Oluje još jednom je oduševila i najzahtjevnejše poznavatelje akrobatskog letenja. Aero show Radom 2013 koji je privukao više od 200 000 posjetitelja održavao se 24. i 25. kolovoza, a u letačkom i statičkom dijelu programa sudjelovalo je više od 220 letjelica. Bila je to izvrsna prigoda da vojni piloti iz više od 20 zemalja demonstriraju letačko umijeće, raznijene iskustva i pokažu koliko je akrobatsko letenje zanimljivo, atraktivno i zahtjevno. Ali i da zauzima važno mjesto u svim vojnim zrakoplovstvima.

Akro grupa Krila Oluje u Radomu je prvi put nastupila 2011. godine. I tada, kao i na ovogodišnjem nastupu, jako je dojmila poljsku publiku i njezine goste koji su s oduševljenjem pratili njezin dvadesetominutni dinamičan program u kojem su se iz minute u minutu izmjenjivali sve složeniji i složeniji elementi koji zajedno čine besprijekornu i do najsitnijeg detalja usklađenu cjelinu. Zadovoljan izvedbom, vođa Krila Oluje bojnički Matija

KRILA OLUJE JOŠ J

Leida PARLOV, snimio Tomislav BRANDT

JEDNOM ODUŠEVILA

MEĐUNARODNI AERO MITING U POLJSKOJ

bojnik Matija Vrduka, vođa Krila Oluje

Kako je sudjelovanjem na mitingu u Radomu Akro grupa Krila Oluje završila ovogodišnje nastupe na međunarodnim manifestacijama akrobatskog letenja, iskoristili smo prigodu za razgovor s bojnikom Matijom Vrdukom. U Akro grupi je od njezina osnutka, a ovo mu je bila prva godina na poziciji vođe Krila Oluje.

Jeste li očekivali da će Krila Oluje tako brzo naći svoje mjesto u samom vrhu međunarodnog akrobatskog letenja?

U samom početku naravno da nitko nije očekivao tako okomit put na međunarodnoj sceni. Međutim, kvalitetnim radom uspjeli smo postati perjаницa svakog međunarodnog aeromitinga i slobodno mogu reći da danas nema organizatora aeromitinga u Europi koji ne daje sve od sebe kako bi Krila Oluje doveo upravo na svoj aeromiting.

Na koliko ste međunarodnih aeromitinga dosad nastupali i kakva su vam iskustva?

Zaključno s upravo završenim Radomom 2013., devetnaest smo puta putovali u inozemstvo na međunarodne aeromitinge te izveli 37 nastupa. Iako se na prvi pogled možda ne čini, prelet do mesta održavanja i povratak najzahtjevниji su dio cijele priče. Riječ je o velikim putovima, uvijek postoji opasnost pogoršanja meteo uvjeta, raznih otkaza ili izvanrednih situacija koje se ne mogu predvidjeti. Upravo zato, nakon povratka s međunarodnih nastupa vrlo rado odradimo pozdrav gradu Zadru preletom iznad Morskih orgulja.

Iako ne letite na snažnim avionima, nemate ni dim, ipak svojim nastupom izazovete veliko oduševljenje i pohvale publike...

Da, iako letimo na manje atraktivne avionime, nema buke, brzine, a ni

dima, od stručnog kadra (stranih pilota) smo prepoznati već neko vrijeme, a u zadnje vrijeme i šira pubika prepoznaće atraktivnost i kvalitetu našeg programa na što je cijeli tim posebno ponosan. Kad vas počnu hvaliti kao najbolji dio letačkog programa ispred zvučnijih i starijih grupa, to je veliko zadovoljstvo jer je znak da se naš rad i trud isplatio i sad ubiremo plodove toga rada.

Koliko je za uspjeh Krila Oluje bitan timski rad?

Kad letite na udaljeno-

Kad vas počnu hvaliti kao najbolji dio letačkog programa ispred zvučnijih i starijih grupa, to je veliko zadovoljstvo jer je znak da se naš rad i trud isplatio i sad ubiremo plodove toga rada

stima manjim od dva metra jedan od drugoga, na brzinama većim od 500 km/h i ekstremno malim visinama, a usto još izvodite akrobacije, apsolutno povjerenje između svih članova akrogrupe je nužno. Članovi Krila Oluje dišu jedan za drugoga i to je razlog što možemo napredovati i što konstantno dižemo ljestvicu.

Kakva su vam iskustva na poziciji vođe?

Zasad su iskustva na novoj poziciji zanimljiva. Iako se radi o drugačijem zadovoljstvu tijekom letenja, ono je ipak tu. Više je odgovornosti i planiranja, međutim, netko i taj dio mora preuzeti na sebe kako bi tim i dalje nastavio istim putom.

Napomenuo bih i da osim mene i svi ostali članovi od ove godine lete na novim pozicijama. Uveli smo i nekoliko novih elemenata, a namjera nam je uraditi određene izmjene u programu koji ćemo pokušati oplemeniti još kojim atraktivnim elementom.

ZRAKOPLOVNI TEHNIČARI

SVAKI USPJEŠAN NASTUP KRILA OLJEJE I NJIHOV JE USPJEH

Akro grupu Krila Oluje na međunarodnim nastupima neizostavno prate i zrakoplovni tehničari. Na mjestu gdje se mitinzi održavaju dolaze prvi i odlaze posljednji. Bez njih se ne može ni sletjeti ni poletjeti. Putuju helikopterima, autima, autobusima. Uvijek moraju doći barem sat dva prije kako bi raspremili opremu i pripremili se za doček aviona. Odmah po njihovu slijetanju odrađuju postligeletni pregled. Odrađuju prijeletne, međulete i posligeletne pregledove aviona, a ako ih na nekom mitingu zatekne i ponedjeljak koji je tehnički dan, a to i nije rijetkost, obave i taj dio posla. Iako im je odgovornost za ispravnost aviona uvijek ista, ipak je složenije raditi na "stranom" terenu izvan matične 93 ZB Zemunik. No, snalažljivi su to ljudi, naviknuti raditi u svim uvjetima, po svakom vremenu, kiši i hladnoći, visokim temperaturama, u što se uvjerila i naša novinarska ekipa koja je pratila dva ovogodišnja međunarodna aeromitinga na kojima su Krila Oluje sudjelovala. Dok detaljno, precizno, pedantno

i smireno pregledavaju i pripremaju avione za nastup, govore nam kako vrlo brzo uspostavljaju kontakte s kolegama iz zemlje domaćina kao i iz drugih zemalja koje su na nastupima te da, ako im zatreba, uvijek dobiju pomoć. Solidarnost struke na djelu. Međunarodne mitinge iskoriste i za razmjenu iskustava s kolegama iz drugih zemalja s kojima uspostavljaju dobre odnose. Njihov posao ne trpi ni površnost ni pogreške. Svaki previd ili pogreška mogu biti kobni, pogotovo kad je riječ o akrobatskom letenju. Pomno prate cijeli nastup, osluškuju, i barem je nama tako izgledalo, pažnja im ne popušta

dok avioni ne dotaknu pistu. To i ne čudi jer upravo su oni odgovorni za ispravnost aviona, a time i sigurnost pilota. Velika je to odgovornost koje su ovi pravi profesionalci itekako svjesni. Kad pripreme avione za povratak u Hrvatsku, na pisti ostaju još neko vrijeme, a kad su u nekoj zemlji bliže Hrvatskoj, i do trenutka dok avioni ne uđu u naš zračni prostor. Opuštanja nema sve dok ne čuju da su piloti sretno sletjeli u Zemunik. S pilotima odlično surađuju. Dručiće se, kažu nam, ne bi ni moglo kvalitetno raditi. Svaki uspješan nastup Krila Oluje i njihov je uspjeh.

RAZGOVOR

satnik VLASTIMIR LONČARIĆ, zapovjednik Zrakoplovno-tehničke bojne

NAŠ NAJVEĆI INTERES JE DA OSIGURAMO ISPRAVNE ZRAKOPLOVE DA BI PILOTI MOGLI ODRŽAVATI TRENARU I OBAVLJATI SVOJE ZADAĆE. TU JE UVIJEK I VELELIKI PSIHOLOŠKI PRITISAK JER JE NA NAMA VELIKA ODGOVORNOST DA SVE ISPRAVNO FUNKCIONIRA I DA PILOTI UPRAVLJAJU ISPRAVNIM ZRAKOPLOVIMA I HELIKOPTERIMA...

ZA VRHUNSKOG STRUČNJAKA

Zrakoplovno-tehnička bojna u 91. zrakoplovnoj bazi Zagreb 3. rujna obilježava 20. obljetnicu osnutka. Bojna danas broji oko 130 pripadnika koji se neprekidno usavršavaju kod nas i u inozemstvu, a svakodnevno brinu o zrakoplovima i helikopterima. Tijekom našeg posjeta tehničari su u hangaru marljivo radili, a u bazi se nalazio jedan od 10 helikoptera tipa Mi-171Sh na ispitivanju i probnom letenju. Satnik Vlastimir Lončarić već je 19 godina pripadnik bojne, a posljednja tri mjeseca zapovjedala bojnom pa smo uoči važne obljetnice porazgovarali s njime

Zrakoplovno-tehnička bojna slavi 20. obljetnicu postojanja. Možete li ukratko opisati njezin razvoj u posljednja dva desetljeća?

Formalno-pravno bojna je zaživjela 3. rujna 1993., zbog održavanja zrakoplova MiG-21, a tada se u naoružanje počeo uvoditi i helikopter Mi-24. Preustrojem 2000. godine bojna je proširena i preorientirala se na održavanje helikoptera Mi-8, Mi-8 MTV i transportnog aviona AN-32. Zadnjim ustrojem 2008. godine

podijeljena je na tri satnije i to Satniju za održavanje aviona, Satniju za održavanje helikoptera i Satniju za održavanje i potporu letenja. Godinu prije toga preuzeli smo održavanje helikoptera Mi-171Sh i u tom smo razdoblju modernizirali radionice. Također ispitna oprema koja je došla s helikopterima omogućila nam je da preuzmemos veliki dio održavanja instrumenata i ispitivanja opreme koje je do tada radio Zrakoplovno-tehnički centar. Naravno, cijelo to vrijeme provodile su se obuke i usavršavanja, primjerice, za održavanje i podešavanje motora TV3-117 na helikopteru, a danas uspješno održujemo neke usluge za 93. zb Zadar poput ultrazvučnog pranja filtera i prepakiravanja padobrana u sjedalima Martin-Baker za Pilatuse.

Kakva je situacija s dolaskom novih kadrova te prenošenja znanja u sustavu?

Nažalost, popuna novim kadrovima nije redovita i malo se ljudi odlučuje za taj posao. Imamo dosta starijeg kadra koji je praktički pred mirovinom. Naime, jednom djelatniku treba tri do pet godina da bi bio dobar tehničar. Dalje, da bi postao dobar kontrolor potrebno je pet do sedam godina, a da bismo dobili vrhunskog tehničara treba barem 10 do 15 godina, s time da ni tada čovjek ne može znati baš sve. Dakle, uvijek je potrebno usavršavanje, učenje, proučavanje dokumentacije. Što se tiče mlađih, svake godine imamo polaznike iz Zrakoplovno-tehničke škole "Rudolf Perešin" koji dolaze na praksu a ove ih je godine bilo puno više nego što je to bio slučaj prejšnjih godina.

Ovih se dana puno govori o uvođenju kategorije vojnih specijalista. Što bi to donijelo vašoj struci?

Mi se nadamo da će to biti vrlo značajno za struku, s obzirom na dugotraj-

Peta KOSTANJŠAK, snimio Josip KOPI

Smatrate li da je bojna spremna i opremljena ako danas-sutra stigne neki novi zrakoplov?

Mislim da je naša bojna spremna usvojiti bilo koji novi tip zrakoplova, no za to je potrebno, naravno, određeno vrijeme za učenje, usavršavanje i usvajanje novih tehnologija. Iskoristio bih ovu prigodu da se zahvalim svim bivšim i sadašnjim djetalnicima ZT bojne na njihovu nesobičnom doprinisu u dosadašnjem radu i nadam se da ćemo uspješno kao i do sada obavljati sve postavljene zadaće. ■

POTREBNE SU GODINE RADA I NEPREKIDNO USAVRŠAVANJE

nost procesa odnosno 10 do 15 godina potrebnih za razvoj pravog stručnjaka. Takav čovjek, s velikim znanjem i sposobnostima, ne mora dalje napredovati po činu, ali ga svakako treba zadržati u sustavu zbog njegova iskustva koje bi on kasnije mogao prenijeti na mlade tehničare. Zato bi uvođenje zrakoplovno-tehničkog specijalista za nas bilo vrlo dobro.

Kakva su iskustva vaših pri-padnika u mirovnim misijama u svijetu?

Naša bojna daje pripadnike za misiju na Kosovu te za misiju u Afganistanu. U Afganistan odlaze naši djetalnici s dugogodišnjim iskustvom koji ondje rade kao instruktori, odnosno obučavaju afganistske zrakoplovne snage. Za KFOR dajemo zemaljsko osoblje za održavanje i opsluživanje helikoptera.

Kako biste ocijenili suradnju pri-padnika vaše bojne s pilotima?

Ja sam u sustavu od 1994. godine i moje iskustvo s pilotima je jako do-

bro. Suradnja između nas uvijek mora postojati jer svi radimo s istim ciljem i na istom zadatku. Naš najveći interes je da osiguramo ispravne zrakoplove da bi piloti mogli održavati trenaž i obavljati svoje zadaće. Tu je uvijek i veliki psihološki pritisak jer je na nama velika odgovornost da sve ispravno funkcioniра i da piloti upravljaju ispravnim zrakoplovima i helikopterima.

Opišite nam ukratko kakva je procedura provjere ispravnosti aviona i helikoptera?

Kod nas počinje tzv. drugi stupanj održavanja i to s pregledom nakon 50 sati leta, a dalje sve ovisi o tipu zrakoplova. Od vrste pregleda ovisi i opseg radova. Najveći pregled na MiG-u 21 je onaj 200-satni, a na helikopteru 500-satni koji smo uspješno usvojili 2011. godine. Kod aviona MiG-21 taj ciklus ide 50, 100, 200 sati, a kod helikoptera još 300 i 500 sati. Osim tih preventivnih pregleda ZT bojna uspješno otklanja i neispravnosti koje se pojave u toku eksploatacije.

Kod nas počinje tzv. drugi stupanj održavanja i to s pregledom nakon 50 sati leta, a dalje sve ovisi o tipu zrakoplova. Od vrste pregleda ovisi i opseg radova. Najveći pregled na MiG-u 21 je onaj 200-satni, a na helikopteru 500-satni koji smo uspješno usvojili 2011. godine. Kod aviona MiG-21 taj ciklus ide 50, 100, 200 sati, a kod helikoptera još 300 i 500 sati. Osim tih preventivnih pregleda ZT bojna uspješno otklanja i neispravnosti koje se pojave u toku eksploatacije.

HRVATSKO VOJNO UČILIŠTE

MEĐUNARODNOM STOŽERNOM RAČUNALNO PODRŽANOM VJEŽBOM UVJEŽBAVA SE DJELOVANJE U MULTINACIONALNOM OKRUŽJU, INTEROPERABILNOST I KOMPATIBILNOST OSTVARENA ZAJEDNIČKOM / ZDRUŽENOM PROVEDBOM OPERACIJA TE SE RAZVIJA SURADNJA, PARTNERSTVO I JAČA POVJERENJE NA REGIONALNOJ RAZINI...

IMMEDIATE RESPONSE 13

U zagrebačkoj je vojarni "Petar Zrinski" 27. kolovoza održana prezentacija multinacionalne, simulacijske, računalno podržane (CPX/CAX) vježbe Immediate Response 13. Vježba je u svakom od dosadašnjih tri izdanja bila drukčija. 2011. godine bila je kombinacija stožerne računalno podržane (Simulacijsko središte ZOD-a) terenske vježbe (poligon "Eugen Kvaternik"), 2012. bila je isključivo terenska, a u ovogodišnjem izdanju riječ je isključivo o stožernoj računalno podržanoj

Prezentaciji vježbe Immediate Response 13 održana je u Simulacijskom središtu ZOD-a HKoV-a, a nazočili su joj brojni gosti

Domagoj VLAHOVIĆ, snimio Davor KIRIN

vježbi. No, vježba je svake godine rasla kvalitetom, razinom obučnih skupina, a i brojem država sudionica. "Pri kraju ciklusa možemo slobodno reći da su svi ciljevi postignuti," istaknuo je zapovjednik HKoV-a general-bojnik Dragutin Repinc prilikom javne prezentacije vježbe Immediate Response 13 održane u Simulacijskom središtu ZOD-a HKoV-a kojoj su nazočili brojni gosti, uključujući načelnika GS OSRH general-pukovnika Dragu Lovrića, zapovjednika USAREUR-a general-pukovnika Donaldu M. Campbelu Jr., predstavnike OS-a zemalja sudionica, MORH-a, diplomatskog i vojnodiplomatskog zbora te generale i admirale OSRH. Spomenute ciljeve, ponajprije vezane s ovogodišnjom vježbom, detaljnije su objasnili kodirektori ili dozapoovjednici vježbe brigadir Blaž Beretin, zapovjednik ZOD-a HKoV-a, te brigadir Andrew Heppelmann (USAREUR). Prvi je cilj povećanje razine NATO-ove interoperabilnosti te jačanje odnosa (nakon ISAF-a) među vojskama država sudionica, drugi priprema za doprinos operacijama nakon ISAF-a i NATO-ovim operacijama, treći povećanje hrvatskih kapaciteta za održavanje računalno podržanih vježbi u međunarodnom okruženju, a četvrti povećanje razine suradnje, povjerenja i sigurnosti među NATO-ovim nacijama i partnerima u regiji.

Ove godine u Simulacijskom središtu surađuju časnici i dočasnici oružanih snaga Hrvatske, SAD-a,

Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Slovenije, Srbije i Ujedinjenog Kraljevstva. U vježbi ukupno sudjeluje oko 350 ljudi. "S obzirom na broj nacija sudionica, možete samo zamisliti kolicićnu iskustava i stručnosti podijeljenih tijekom tretjedne vježbe," istaknuto je na dan prezentacije. Ove su godine svi sudionici aktivni u vježbi, za razliku od prošlih vježbi kad su neke države bile samo promatrači. Najveća je novost sudjelovanje vojske Ujedinjenog Kraljevstva. S obzirom na to da Britanci jednom postrojbom istodobno sudjeluju i u vježbi na slunjskom poligonu, vidljivo je da je ovoga ljeta bilateralna surad-

Završetkom vježbe Immediate Response 13 (31. kolovoza) završava i trogodišnji ciklus tih međunarodnih vježbi u Republici Hrvatskoj. Sljedeće godine vježba će biti organizirana u Sloveniji, ali uz organizatorsku podršku Hrvatske. To je ujedno i potvrda uspješnosti hrvatskog domaćinstva i organizacijske suradnje sa Zapovjedništvom američkih kopnenih snaga za Europu (USAREUR).

nja s OSRH dobila veliki zamah. Zahtjevnost vježbe je velika, što je i logično kad je primarna obučna skupina stožer razine brigade kojoj je na čelu zapovjednik GMTBR-a brigadni general Boris Šerić. Uz hrvatske časnike, u stožeru rade predstavnici još šest vojski. Drugu obučnu skupinu čine stožeri četiriju bojni (hrvatske, slovenske, britanske i američke), a svaki od njih također ima potporu stranih časnika. Sudionici vježbe prošli su obuku na simulacijskim alatima i obuku u procesu donošenja odluke, nakon kojih je nizom simulacija testirana spremnost i obučenost svih sudionika za provedbu punog spektra vojnih operacija.

Tijekom obilaska mjesta održavanja vježbe bilo je vidljivo da Simulacijsko središte opet izvrsno obavlja svoju zadaću podrške. Ključna je suradnja s USAREUR-ovim Združenim međunarodnim simulacijskim središtem koje je u računalnu podršku uključilo sustave Zapovjedno mjesto budućnosti (CPOF) i Sustav virtualne bojišnice (VBS). Suradnja s američkim tehničarima dala je nove smjernice koje će poslužiti razvoju hrvatskog Simulacijskog središta. ■

**NAREDNIK JOSO MEŠIN,
ZAPOVJEDNIK DESETINE ZA
ODRŽAVANJE KLASIČNOG UBS-a, BOJNA
ZA OPSKRBU ZzP-a**

Narednik Joso Mešin (39) rođen je u Drnišu, a u OSRH je od 1994. godine. Bio je pripadnik 114. brigade HV-a, 306. logističke brigade, a u Bojni za opskrbu je od 2008. godine. Danas je na dužnosti zapovjednika Desetine za održavanje klasičnog UBS-a u Podsredištu za skladištenje MI Trbounje. Odlikovan je medaljama Ljeto i Oluja.

NAREDNIK JOSO MEŠIN

DOČASNİK I VOJNIK

Na samom početku našeg razgovora, dvojica su pripadnika OSRH koja su proglašena najboljim dočasnikom i vojnikom za mjesec srpanj istaknula sljedeće: priznanje prije svega posvećuju tragično preminulom skupniku Marku Odžaku, kao i svim kolegama koji su 10. srpnja bili s njima u Pađenima. Priznanje je više no zasluzeno, a povod je tragičan događaj koji se zbio tog dana, kad je tijekom čišćenja i sanacije terena unutar skladišnog kompleksa došlo do nekontrolirane eksplozije zaostalog minsko-eksplozivnog sredstva. Pirotehničar i pripadnik Bojne za opskrbu Zapovjedništva za potporu narednik Joso Mešin bio je u timu s Odžakom, nadnarednikom Daliborom Batinićem i vojnikom Davorom Perkovi-

ćem. Kad je odjeknula eksplozija, bio je u neposrednoj blizini i detonacija ga je bacila na zemlju. Unatoč šoku, dočasnik s iskustvom iz Domovinskog rata procijenio je situaciju, shvatio da nije ozbiljnije ozlijeden i reagirao je brzo, stručno i spremno. Pridonio je brzoj medicinskoj pomoći, zbrinjavanju stradalih i gašenju požara te upozorio na potrebu za hitnim obavlještanjem obitelji stradalih. Zahvaljujući gašenju požara zaštitio je stradale i sve ostale djelatnike od potencijalnih novih eksplozija. Ubroz nakon eksplozije, na poprište su stigli i pripadnici drugih pirotehničkih timova te drugi djelatnici koji su radili u kompleksu. Među njima je bio i pozornik Niko Milušić, također pirotehničar i pripadnik Bojne za opskrbu ZzP-a koji je bio udaljen

Domagoj VLAHOVIĆ, Snimio: Josip KOPI

OSRH

POZORNIK NIKO MILUŠIĆ

POZORNIK **NIKO MILUŠIĆ**, PIROTEHNIČAR TEHNIČKE SLUŽBE, BOJNA ZA OPSKRBU ZzP-a

Pozornik Niko Milušić (28) rođen je u Vinkovcima. U OSRH je od 2009. godine, kao pripadnik Bojne za opću logističku potporu, Satnije za opskrbu. U Bojni za opskrbu je od 2011., a od 1. travnja 2013. dobiva raspored na dužnost pirotehničara tehničke službe u Podsredištu za skladištenje MI Slunj.

Dvojica pripadnika OSRH koja su proglašena najboljim dočasnikom i vojnikom mjeseca srpnja istaknula su kako to priznanje posvećuju tražično preminulom skupniku Marku Odžaku, kao i svim kolegama koji su 10. srpnja bili s njima u Pađenima. Oni su, naime, u suradnji s ostalima spriječili teže posljedice kad je tijekom čišćenja i sanacije terena unutar skladišnog kompleksa došlo do nekontrolirane eksplozije zaostalog minsko-eksplozivnog sredstva

MJESECA SRPNJA

oko 150 metara. Odložio je opremu i potrčao, te nesobično, ali i profesionalno, u opasnom okružju požara i minsko-eksplozivnih sredstava, pružio prvu pomoć ozlijedenim kolegama. Pomisao na preminulog skupnika Odžaka, kolegu i prijatelja, obojici je pirotehničara vrlo teška. Bez obzira na poštivanje strogih mjera sigurnosti, svjesni su da opasnost u njihovu poslu uvijek vreba iza ugla. "Činimo sve što možemo ne bismo li se osigurali, ali uvijek postoji mogućnost izvanrednih događaja." Ipak, sigurno je da su u suradnji s ostalima spriječili i teže posljedice i zato su i zaslужili biti dočasnikom i vojnikom mjeseca. Ratno iskustvo koje ima narednik Mešin i ljudi poput njega dragocjeno je, ali je bitno i što ga oni uspješno

prenose na mlađe vojnike, poput pozornika Milušića. "Sve ljude koji su bili ondje opisat ću jednom riječju: vrhunski! Svi su reagirali kao jedno tijelo. Iznimno sam ponosan na njih te počašćen što radim s njima, svi zaslužuju priznanje," rekao je narednik Mešin.

Ponos zbog reakcije dočasnika i vojnika srpnja izrazio je i načelnik GS OSRH general-pukovnik Drago Lovrić koji im je 28. kolovoza u Vojarni "Croatia" uručio priznanja. "Zahvaljujem vam na vašem radu, požrtvovnosti, odricanju i spremnosti da preuzmete rizik. Uvijek vodite računa o sigurnosti sebe i svojih kolega, budite i dalje jednako odgovorni i savjesni u radu," poručio je načelnik. ■

RAZGOVOR

bojnica Stela Ferić Živaljić,
vojna psihologinja
u pilotskoj školi

S MLADIM PILOTIMA

Bojnica Stela Ferić Živaljić vojna je psihologinja koja je u pilotskoj školi, u Središtu za obuku "Rudolf Perešin" u Zemunu, dočekala i ispratila sve naraštaje vojnih pilota školovanih tijekom posljednjih 16 godina. Zbog toga za nju kažu kako zna sve o svakom hrvatskom pilotu. Tijek izobrazbe je takav da bojnica Ferić Živaljić buduće pilote upoznaje kao tek završene maturante. Dolaze joj nakon što se javi na MORH-ov poziv za školovanje za vojne pilote i nakon što zadovolje visoke standarde i psihofiziološke testove u Institutu za zrakoplovnu medicinu. Veći broj prijavljenih ne uspije proći brojna testiranja, no oni koji prođu imaju sve karakteristike za koje se smatra da su potrebne za vojnog pilota. A onda, kada dođu?

"Ti kandidati su nešto najbolje što vam se može dogoditi u životu i ja sam privilegirana što mogu raditi s njima", odgovara bojnica Ferić Živaljić pa objašnjava: "Oni su nasmijani, vedri, pametni, motivirani, iskreni, puni su energije. Čim im malo date, dobivate puno natrag – i to vas hrani. Oni su najbolji i najzdraviji dio populacije."

Od njihova dolaska na obuku vi pratite svakog kandidata koji je odlučio postati pilot...

Oni koji kao tek završeni srednjoškolci tim putem prvi put stignu na pistu zračne baze Zemunik, oni koji od djetinjstva sanjaju da postanu vojni piloti, nerijetko nisu nikada poletjeli. Kako bi shvatili razliku između onoga što misle da je posao pilota i onoga što on stvarno jest, prolaze četverotjednu obuku u kojoj osim teorije stječu i prva letačka iskustva.

"Kada dođu, polaznici dobivaju svog nastavnika letenja, najčešće

Lada PULJIZEVIĆ, Snimio Davor KIRIN

Oni koji uspješno završe prvu, četverotjednu obuku za pilota krenut će na studij i tijekom studiranja dolazitiće na sljedeće planirane razine obuke u pilotskoj školi.

Tako psihologinja Ferić Živaljić uspostavlja kontinuitet praćenja polaznika, dobro ih upoznaje i ponovno ih preuzima kada oni dođu na letačku obuku. "To je divan osjećaj", kaže.

"Radim s njima od početka, od njihova dolaska, prvog leta, i uz njih sam do kraja, do onoga dana kada oni dobiju svoja krila i postanu pravi piloti HRZ-a"

jedan nastavnik ima dva polaznika i on tijekom tih nekoliko tjedana s njima leti, prati njihovo ponašanje i prati koliko oni imaju sposobnosti da zadovolje ono što mi tražimo. Ja, kao psihologinja, imam rezultate svih njihovih ispitivanja, surađujem s Institutom zrakoplovne medicine i, paralelno, surađujem s pilotima-nastavnicima u eskadrilama prateći psihološki profil svakog polaznika."

Što se događa s polaznicima u ovoj fazi obuke i zašto je ona važna?

Prije svega im gorovimo da su oni došli zato što to zaslužuju, zato što su najbolji među najboljima i imaju sve dispozicije za vojnog pilota.

Već to što su došli i sjeli u zrakoplov je velika stvar, ali to još uvijek ne znači i da će postati piloti. Koliko god da neki od njih to žele, možda im se neće svidjeti osjećaj s kojim će se susresti kad zatvore kokpit i krenu. Nekima se dogodi da to ne mogu. Žele, ali ne mogu. U toj fazi, za polaznike je prije nego krenu na odabrani fakultet važno da osjeće letenje i prepoznaju li to ono što stvarno žele. S druge strane, mi želimo što prije vidjeti neke stvari, uočiti eventualne probleme. Zbog niza mogućih situacija i načina reagiranja nastavnik letenja može zaključiti da se polaznik ne snalazi dobro i da letenje nije za njega. Pilotski poziv na papiru i u pričama je jedno, a u letjelicu nešto sasvim drugo.

Koje su najčešće poteškoće s kojima se suočavaju polaznici u ovom dijelu obuke i kako im vi u tome pomažete?

Oni dolaze iz civilstva, nikad nisu bili u vojarni, tjednima ne idu kući, prvi put lete i mogu se dogoditi problemi s

A OD PRVOG LETA...

Bojica Stela Ferić Živaljić kaže kako se tijekom posljednjih 6-7 godina godišnje javlja stotinjak kandidata koji bi željeli postati vojni piloti, a testiranje uspješno prođe manje od deset kandidata. "Broj polaznika koji nam dolazi je posljednjih godina jednoznamenakast – prošle godine četiri, ove godine sedam", objašnjava, i s nostalgijom se prisjeća vremena oko 2000. godine kada je jedne, rekordne i u njezinu sjećanju "zlatne godine", kandidata bilo više od 700 a pilotsku školu u Zemuniku pohađalo je čak 40 probranih polaznika. I naziva ih "moji kadeti".

adaptacijom, mučnine pri letenju, nezadovoljstvo, kriza ili pad motivacije. To su sitniji problemi i rješavaju se odmah, brzo, na licu mesta, ali potrebno je naći im se pri ruci u profesionalnom smislu, potrebno je ponekad obaviti motivacijski razgovor. Isto tako surađujem s eskadrirom u odabiru nastavnika letenja, imamo letačke analize u kojima nastavnici letenja-piloti meni otkrivaju kako polaznici lete, kakve probleme imaju. Ja sam tu da nastavnicima kažem neke stvari o osobnosti, ponašanju, a oni meni govore manifestno što se događa s polaznicima u avionu. To je proces dvosmjerne i intenzivne komunikacije u kojoj mi, svaki u svom segmentu, pratimo polaznike i procjenjujemo situaciju. ■

VIJESTI IZ OSRH

Prijam pripadnika HRM-a pred odlazak u misiju ISAF

Zamjenik zapovjednika HRM-a komodor Predrag Stipanović sa suradnicima 22. je kolovoza primio pripadnike Hrvatske ratne mornarice koji u sklopu 22. HRVCÖN-a početkom rujna odlaze u mirovnu misiju ISAF. Komodor Stipanović tom je prigodom istaknuo važnost uspješne preduputne obuke kao i psihološke spremnosti. "U zahtjevnim situacijama u kojima se u sljedećih šest mjeseci budete nalaziti", rekao je, "imat ćete priliku pokazati visoku razinu sposobljenosti pripadnika Hrvatske ratne mornarice za najsloženije zadaće". Dodao je također da je najbitnije profesionalno izvršavanje svih zadaća i dostoјno čuvanje ugleda pripadnika OSRH, te siguran povratak u domovinu. Među šest pripadnika Hrvatske ratne mornarice koji odlaze u Afganistan je i brigadir Jozo Matković koji u ovoj rotaciji preuzima dužnost zapovjednika 22. HRVCÖN-a.

OJI

PRIPADNICI FLOTILE HRM-a U HUMANITARNOJ AKCIJI

Pripadnici Flotile Hrvatske ratne mornarice odazvali su se i ove godine humanitarnoj akciji pripremanja večera za beskućnike prihvatališta Udruge Most iz Splita, koja je pokrenuta u siječnju prošle godine. Tako su od 6. do 9. kolovoza večernji obrok za dvadeset beskućnika koji svaku večer dolaze u prenoćiće splitske Udruge pripremali Divizijun za površinska djelovanja, Divizijun za potporu, Prominski divizijun te Zapovjedništvo Flotile HRM-a. Kuhala se dalmatinska paštinka, rižoto od sipe i piletina u umaku, krepka juha, te nezaobilazni prilozi od povrća i salate kao i kolači.

Potaknuti inicijativom dviju sugrađanki, brojni Spilićani su se odazvali ovoj humanoj akciji nazvanoj "O La La večere". Nakon što su kuhalili u kolovozu i prosincu prošle godine, te ovoga kolovoza, pripadnici Flotile HRM-a "svog termina" za sljedeći ciklus večera prilježili su za početak prosinca.

OJI

NOVA SASTAVNICA U 21. HRVATSKOM KONTINGENTU U ISAF-u

HRV NPCC AT (National Police Coordination Centre Advisory Team) je nova hrvatska sastavnica u operaciji ISAF u Afganistanu. Hrvatski dio tima ima devet pripadnika, uz dva američka pripadnika, a donedavno su u timu bili i jedan pripadnik Oružanih snaga Italije i Španjolske. Misija NPCC savjetničkog tima je razvijanje sposobnosti samostalnog djelovanja pojedinih sastavnica u planiranju, upravljanju, sinkronizaciji i nadzoru u svrhu koordiniranog provođenja zakona na teritoriju Afganistana, u suradnji s Odjelom za planove i operacije MUP-a Afganistana. Temeljna je zadaća savjetovanje ključnih ljudi Odjela za planove i operacije MUP-a u planovima, trenutačnim operacijama, logistici i profesionalnom razvoju. Odjel za planove i operacije MUP-a je od izuzetne važnosti za IJC (International Join Command – Združeno međunarodno zapovjedništvo), jer se preko njega dobiva uvid u trenutačne i buduće operacije i sve ostale aktivnosti svih afganistanskih policijskih postrojbi (temeljne, interventne, granične i lokalne policije itd.). Stoga je, osim savjetovanja vodećih ljudi spomenutog Odjela, uloga NPCC savjetničkog tima i prikupljanje informacija o aktivnostima afganistanske policije za potrebe IJC, kao i komuniciranje zahtjeva afganistanskog MUP-a prema IJC-u. Uz redovite boravke u MUP-u Afganistana, radi boljeg uvida u stanje na terenu, kao i nedavnog preustroja afganistanske policije organizirani su i obilasci policijskih zapovjedništava u provincijama, tzv. Battlefield Circulation. Hrvatski tim predložio je tri projekta afganistanskim partnerima koji su vrlo dobro prihvaćeni i krenulo se u njihovu realizaciju. COIN projekt podrazumijeva unapređenje borbe protiv pobunjenika, proizvodnje i trgovine narkoticima, kriminala i korupcije, te uspostavu suradnje i obuku operatera na sustav I 24/7, interpola afganistanskog MUP-a (sustav izvješćivanja i prikupljanja informacija koji radi neprekidno 24 sata u tjednu) i kontakt s predstvincima EUPOL-a radi suradnje u provedbi stručnog usavršavanja djelatnika afganistanskog MUP-a.

OJI

Akcija darivanja krvi za SANUS

Potaknuti apelom za krvlju udruge SANUS iz Splita koja skrbi o 130 obitelji djece oboljele i liječene od malignih bolesti, pripadnici Hrvatske ratne mornarice odazvali su se ovoj plemenitoj akciji, održanoj 22. kolovoza u prostorima City Centra One u Splitu.

Pripadnici HRM-a već niz godina sudjeluju u humanitarnim akcijama za SANUS, ponajprije u akcijama dragovoljnog darivanja krvi, no i prikupljanjem novčanih sredstava za pomoć Udrudi koja ulaže velike napore da bi olakšala uvjete liječenja, rehabilitacije i života uopće naših najmlađih, malih lavova koji se svakodnevno bore za život.

M. SIRIŠČEVIĆ

Snimio: Mario MAROŠ

BOJEVO GAĐANJE protuoklopnim raketnim sustavima

Polaznici specijalističke vojne obuke protuoklopne specijalnosti u Pješačkoj pukovniji proveli su 21. i 22. kolovoza na vojnem poligonu "Gašinci" završno bojevo gađanje nepokretnih ciljeva protuoklopnim vođenim raketnim sustavima Maljutka i Fagot. Nakon simuliranja ispaljenja i vođenja rakete na trenažerima u kabinetu, devetnaest je polaznika obuke provelo završno bojevo gađanje u stvarnim uvjetima te postiglo vrlo dobre rezultate. Ciljanje je pratio zamjenik zapovjednika Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" brigadir Željko Šikić i zapovjednik Pješačke pukovnije pukovnik Stjepan Krešić.

OJI

16. MARATON LAĐA

Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Ivo Josipovića održan je 16. maraton neretvanskih lađa, utrka autotonih plovila iz doline Neretve, od Metkovića do Ploče, na stazi dugoj 22,5 kilometara. Ovogodišnji maraton bio je posebno uzbudljiv jer se do kraja vodila gotovo izjednačena borba. Po peti put uzastopce pobjednici su lađari Gusara iz Komina koji su stazu izveslali za dva sata i 16 minuta neprekidnog veslanja. Drugo

Desantni brod "HS Ikaria" u Lori

U sklopu redovite vojne suradnje s grčkom ratnom mornaricom, u splitskoj je pomorskoj bazi "Lora" od 18. do 20. kolovoza boravio višenamjenski desantni brod "HS Ikaria". Brod klase Jason izgrađen je 1999. u brodogradilištu Elefsis u Grčkoj. Brodovi grčke mornarice klase Jason primarno su amfibijski. Mogu ukrcati do 300 osoba, 17 amfibijskih borbenih vozila, 15 kamiona i helikopter. "HS Ikaria" je dužine 115,9 m, širine 15,3 m, gaza 3,44 m i težine 4,4 t. Pokreću ga dva motora od po 9200 konjskih snaga, kojim dostiže maksimalnu brzinu od 16 čvorova. Zapovjednik broda je kapetan fregate Christos Georgoulas. Brod nosi naziv Ikaria, (grčki: Ικαρία), po grčkom "otoku na kojem se najduže živi", smještenom u Egejskom moru.

Maraton lađa nastao je kao želja entuzijasta da se iz zaborava izvuku stare neretvanske lađe koje su stotinama godina služile neretvanskom čovjeku u preživljavanju: prijevozu poljodjelskih dobara, stoke i ljudi brojnim rukavcima i kanalima premrežene delte Neretve, a koje su modernizacijom života ostale zaboravljene i potopljene u tim kanalima te prekrivene trskom i muljem. Danas više gotovo ne postoje zaboravljene lađe, izvađene su i restaurirane te služe ponajviše za prijevoz turista svojevrsnim fotosafarijem kroz netaknuto prirodu.

mjesto pripalo je lađarima Stabline koji su vodili veći dio utrke, a treće je mjesto iznenađenje ovogodišnjeg maratona za lađare Crnog puta iz Metkovića koji su 500 metara pred ciljem sustigli vodećeg Gusara, ali su pogrešnom procjenom zapeli za kopon barki privezanih uz obalu i tako izgubili i drugo mjesto. Trima su prvoplasiranim ekipama pripale medalje zlatnog, srebrnog i brončanog sjaja te mali štit u trajno vlasništvo. Veliki, 37 kilograma težak prijelazni štit pobednicima je uručio predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko. Za iznimian doprinos promicanju neretvanske lađe Udruga lađara Neretve dodijelila je posebno priznanje Udrizi veterana 4. gardijske brigade.

Natjecatelje su s obala Neretve pratili brojni gledatelji u mjestima kroz koja su prolazili, a za tu je priliku tik uz obalu vozio i navijački vlak. Maraton lađa svake godine privlači sve više i turiste među kojima je ove godine bila i delegacija iz daleke Latvije. Lijep je to primjer kulturno-sportske i turističke manifestacije koja je postala nezaobilazan brand druge subote u kolovozu kad se po tradiciji održava maraton lađa.

B. MARKOTA

MEMORIJALNI TURNIR U KOŠARCI "VOJNIK MLAĐEN KRIŽIĆ"

U petrinjskoj vojarni "Pukovnik Predrag Matanović" 8. kolovoza održan memorijalni turnir u košarci posvećen vojniku Mladenu Križiću, pripadniku bojne Gromovi-GMTBR koji je iznenada preminuo prije godinu dana u 29. godini života. Bio je izuzetan vojnik, završio je TRTSV, sudjelovao je u misiji UNDOF na Golanskoj visoravni i ISAF u Afganistanu, bio je aktivan sportaš, košarkaš, član Košarkaškog kluba Petrinja i kao vojnik je puno obećavao. Njegova je smrt veliki gubitak za postrojbu a u sjećanje na Mladena bojna Gromovi

je organizirala 1. memorijalni turnir "Vojnik Mladen Križić" na kojem su osim pripadnika bojne sudjelovali pripadnici bojne Tigrovi i članovi Košarkaškog kluba Petrinja. Turnir je uz dozapošvrednika bojne Gromovi bojnika Ivana Radića otvorila i Mladenova majka Ana koja je na kraju turnira podijelila i priznanja za osvojene rezultate. Prvo su mjesto osvojili članovi KK Petrinja, drugo mjesto pripadnici 2. mehanizirane satnije bojne Gromovi a treće pripadnici bojne Tigrovi.

OJI

NATO NOVOSTI

NATO-ova VJEŽBA U LATVIJI I POLJSKOJ – STEADFAST JAZZ 2013

Latvija i Poljska od 2. do 9. studenog bit će domaćini vježbe Steadfast Jazz 2013 (SFJZ13) koju će NATO i partnerske zemlje provesti u tim dvjema državama. Riječ je o vježbi koja je kulminacija niza dinamičnih i zahtjevnih vježbi dizajniranih za uvježbavanje i testiranje vojnika kao i zapovjednika NATO-ovih snaga za brzo djelovanje (NRF). Inače, te su vježbe samo dio napora koje Savez ulaže kako bi se zadržala visoka razina spremnosti i interoperabilnosti snaga. Naime, dosad je održano 17 vježbi i to u 14 različitih država. Sve su one održane s ciljem da se uvjeri kako su postrojbe NRF-a spremne djelovati u bilo kojoj situaciji i u bilo kojem okružju. Događaj uključuje čak 6000 sudionika iz više savezničkih i partnerskih zemalja. Tako će u zapovjedno-kontrolnoj vježbi u bazi Adazi blizu Rige, Latvija, biti oko 3000 sudionika iz Združenog zapovjedništva u Brunssumu, Nizozemska, kao i iz drugih stožera. Ta će se vježba održati i na nekoliko drugih stožernih lokacija diljem Saveza. Također, multinacionalne postrojbe sudjelovat će i u vježbi koja će se održati na poljskom poligonu Drawsko Pomorskie. U tim i ostalim vježbama sudjelovat će zračne, kopnene, pomorske i specijalne snage. Završetkom vježbe osoblje iz Brunssuma mora dobitiće i službene certifikate za vođenje NATO-ovih združenih aktivnosti u idućoj godini. Prema riječima generala Hans-Lothara Domrösea, cilj vježbe je uvjež-

bavanje i testiranje snaga za brzo djelovanje – spremnih i tehnički naprednih multinacionalnih snaga koje čine kopnene, zračne, pomorske i specijalne postrojbe. Istaknuo je i kako je namjera na terenu testirati interoperabilnost svih sudionika koji će participirati u izmišljenom scenariju, težine jednake onom za sudionike koji će djelovati u zapovjedno-kontrolnom aspektu vježbe. Naime, NRF mora biti u mogućnosti odgovoriti na širok spektar

potencijalnih misija, što uključuje i one visokog borbenog intenziteta, a to zahtjeva uvježbavanje multinacionalnih snaga u zahtjevnom okruženju. "NATO-ov je NRF važan za zajednički rad i jačanje sposobnosti snaga iz cijelog Saveza," istaknuo je general Philip Breedlove, vrhovni saveznički zapovjednik za Europu. Dodao je i kako je to važno, pogotovo u trenutku dok se misija u Afganistanu postupno privodi kraju, a NATO priprema za buduće izazove.

Anita KONČAR, foto: NATO

Završen prvi od 29 multinacionalnih projekata Pametne obrane

Kako bi NATO bio spremjan za sve buduće izazove, završen je prvi od 29 multinacionalnih projekata Pametne obrane. Projekt na kojem su sudjelovali saveznici povezan je s razvijanjem multinacionalnog logističkog partnerstva u održavanju helikoptera u Afganistanu i samo je jedan u nizu serije projekata iniciranih nakon prošlogodišnjeg samita u Chicagu. Riječ je o projektu koji su vodile Sjedinjene Američke Države, a udrživanjem zajedničkih resursa i ljudstva dobio je dodatnu vrijednost i doveo do znatnih ušteda što je jedan od ciljeva projekta Pametne obrane. Projekt koji je proljetos dovršen u Afganistanu također se odvio u znatno kraćem razdoblju od onog koliko bi inače trajao popravak helikoptera. Zbog svih navedenih prednosti, smatra se da bi i ovaj projekt trebao poslužiti kao model za sve buduće slične situacije. Prema riječima glavnog tajnika NATO-a Andersa Fogha Rasmussena, projekt Pametne obrane iznimno je važan u trenutačnoj klimi

proračunske štednje koja se očituje i na obrambenim proračunima. Prvi čovjek Saveza pozvao je stoga sve države članice da povećaju ulaganja čim se ekonomski uvjeti na globalnoj razini poboljšaju. Naime, i ti bi napor trebali osigurati mogućnosti Saveza da adekvatno prati nove sigurnosne izazove, kao što je širenje oružja za masovno uništenje, piratstvo te cyber sigurnost. O važnosti multinacionalne suradnje Rasmussen je govorio i tijekom nedavnog posjeta NATO-ovoј zračnoj bazi Papa u Mađarskoj. Naime, baza je domaćin programa Strateških zračnih mogućnosti koji raspolaže trima C-17 strateškim transportnim zrakoplovima. Glavni je tajnik stoga ustvrdio kako je "... ovo savršen primjer pametne suradnje: narodi koji zajedno rade kako bi uspješno postigli ono što si inače samostalno ne bi mogli priuštiti." Što se ostalih 28 multinacionalnih projekata tiče, uglavnom su usredotočeni na više područja s ciljem poboljšanja zaštite NATO-ovih snaga, njihove održivosti kao i bolje obuke. Također, cilj im je i poboljšanje operativne učinkovitosti i povezivanje NATO-ovih snaga.

RASMUSSEN ZABRINUT ZBOG STANJA U EGIPTU

Nakon što je u Egiptu proglašeno izvanredno stanje, zbog razvoja događaja u toj zemlji i kontinuiranih izvještaja o nastavku krvoprolića, glavni je tajnik NATO-a Anders Fogh Rasmussen izrazio duboku zabrinutost te žaljenje zbog smrti izazvanih sukobima. "Egipat je, preko Mediteranskog dijaloga, važan NATO-ov partner. Pozivam sve strane da se suzdrže od nasilja i ulože napor u vraćanje političkog procesa," istaknuo je u svojoj izjavi. Inače, zbog situacije u Egiptu visoka predstavnica za vanjsku politiku Catherine Ashton sazvala je izvanredni sastanak Vijeća ministara za vanjske poslove Europske unije. Na sastanku su doneseni zaključci u 10 točaka od kojih su najvažnije one da će Komisija razmotriti suradnju odnosno pomoć koju Europska unija pruža Egiptu u okviru politike europskog susjedstva. Sastanku je nazočila i ministrica vanjskih poslova Republike Hrvatske Vesna Pusić, a prema njezinim riječima dogovoren je i da će sve zemlje prvo suspendirati dozvole za izvoz, kao što se službeno u zaključcima kaže "opreme koja je pokrivena zajedničkom pozicijom iz 2008. godine" (a to se zapravo odnosi na oružje), te da će se suspendirati i izvozne dozvole za instrumente i sredstva koja se mogu koristiti za unutarnju represiju odnosno unutarnje ugnjetavanje. Ministrica Pusić istaknula je i kako će sve zemlje razmotriti svoju sigurnosnu suradnju s Egiptom: "Iako, u ovom trenutku sigurnosna suradnja s Egiptom je možda važnija nego ikada, i zbog podrške umjerenim snagama unutar onih koji su ovog trenutka na vlasti i zbog sprečavanja da se destabilizacija, koja je prouzročila razvoj događaja u Egiptu, prelije i preko granica Egipta."

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Foto: JSW

PORINUT NAJVEĆI JAPANSKI RATNI BROD

U japanskome brodogradilištu tvrtke IHI Marine United (IHI-MU) u Isogou, Yokohama, 6. je kolovoza održana svečanost porinuća prvog helikopterskog razarača (razarač-nosač helikoptera) nove klase, imena Izumo (oznake DDH 183). Ulaskom u operativni sastav to će plovilo postati najveći brod u floti japanskih pomorskih snaga. U skladu sa sadašnjim najavama novu klasu nosača helikoptera činit će dva plovila, a vrijednost prvog broda u klasi procjenjuje se na 1,5 milijardu dolara pa će ujedno zamijeniti razarače klase Shirane koji su izgrađeni 1970.-ih. Veliki razarač u potpunosti ravne palube pobudio je zanimanje susjednih država kao i šire javnosti, jer jako podsjeća na klasični nosač zrakoplova.

Projekt novih nosača helikoptera poznat je pod oznakom 22DDH. Na svakom pojedinom plovilu bit će moguće smjestiti do devet helikoptera (7 ASW i 2 SAR helikoptera) a od temeljnog naoružanja bit će opremljen sustavom za blisku borbu i s dva sustava za protuzračnu borbu Sea RAM. Protupodmorničko naoružanje uključivat će mobilne mamce te plutajuće akustične uređaje za ometanje. Posadu će činiti 970 mornara, vojnika i časnika. Primarna zadaća novoga nosača helikoptera bit će protupodmorničko djelovanje te nadzor graničnog područja ali i pomoći u posljedicama katastrofa. Ulazak u operativnu uporabu prvog japanskog nosača helikoptera JS Izumo očekuje se tijekom 2015. dok je svečanost polaganja kobilice održana u siječnju 2012.

M. PTIĆ GRŽELJ

Izumo ima 248 m dugačku sletnu palubu, (što je znatno više od 197 m duge palube na već izgrađenim helikopterskim razaračima klase Hyuga istisnine 18 290 t), širinu 38 m, projektni gaz 7,5 m, standardnu istisninu 19 800 t a maksimalna je istisnina 27 000 t. Ukupna instalirana snaga pogonskog sustava iznosi 84 000 kW u COGAG konfiguraciji pri čemu su četiri plinske turbine uparene na dvije osovine a trebao bi postizati maksimalnu brzinu veću od 30 čv.

DOSTAVLJEN POLJSKI

Krajem srpnja u zrakoplovnoj bazi Minsk Mazowiecki Poljskog ratnog zrakoplovstva (Sily Powietrzne Rzeczypospolitej Polskiej) održana je svečana ceremonija primopredaje prvog moderniziranog borbenog aviona MiG-29A. Riječ je o realizaciji projekta modernizacije flote borbenih aviona MiG-29A/B, koji je Poljska pokrenula u jesen 2011. Tada je odlučeno da se od ukupne flote od 32 aviona, koji se nalaze u sastavu 1. i 41. taktičke zrakoplovne eskadrile, 1. taktičkog zrakoplovnog puka iz Świdwina, na remont pošalje 16 aviona i to 13 jednosjeda (MiG-29A) i 3 dvosjeda (MiG-29UB).

Konačna cijena remon-

Foto: Igor SKENDEROVIC

ODLAZAK U REZALIŠTE

Jurišna podmornica na nuklearni pogon USS Miami (SSN 755) službeno je povučena iz aktivne službe američke ratne mornarice. Odlučeno je da će podmornica otići u rezalište nakon 22 godine operativne službe. Odluka je uslijedila nakon pomnog razmatranja i evaluacije svih troškova koji bi nastali njezinim eventualnim popravkom nakon podmetnutog požara u svibnju 2012. Tada je podmornica gorila gotovo 12 sati u doku Portsmouth Naval Shipyard u gradu Kittery, državi Maine. Američka je mornarica procijenila kako je za cijelokupan popravak potrebno osigurati barem 390 milijuna dolara u fiskalnoj godini 2014. no očekuju se i veći troškovi s obzirom na to da mnogo opreme u pomoćnoj strojarnici i torpednom prostoru treba zamjenu. U skladu s iznesenim planovima visokih mornaričkih dužnosnika, odlazak u raspremu plovila klase Los Angeles predviđen je na bazi tri do četiri podmornice godišnje. Zamjena novim podmornicama klase Virginia određena je na bazi dvaju plovila godišnje s početkom u fiskalnoj godini 2011. Prema trenutačno važećem 30-godišnjem planu nabave, broj jurišnih podmornica će se smanjiti ispod zahtijevanih 48 plovila u 2022. a predviđanje je da će šest godina poslije njihov broj iznositi minimalnih 41 plovilo. Ovo pomanjkanje nastaviti će se do 2034. kada će postupno nove generacije podmornica ulaziti u aktivnu službu.

M. PTIĆ GRŽELJ

PRVI MODERNIZIRANI MIG-29

ta i modernizacije procjenjuje se na oko 39,5 milijuna eura, što je dosta niže u odnosu na inicijalno planirano cijenu tijekom 2011. od oko 48 milijuna dolara, a provodi se u zrakoplovnom remontnom zavodu WZL 2 (Wojskowe Zaklady Lotnicze 2) koji se nalazi u Bydgoszczu na sjeverozapadu Poljske. Na projektu

remonta i modernizacije poljskih MiG-ova sudjeluje i izraelska tvrtka Israel Aerospace Industries (IAI). Sve remontirane i modernizirane poljske "dvadesetdevetke" trebale bi biti dostavljene do kraja 2014., a u operativnoj bi upotrebi trebali ostati do 2028. godine.

I. SKENDEROVIC

U klasi Los Angeles koju se također naziva i klasom 688, ukupno su izgrađene 62 nuklearne podmornice, koje su ušle u operativnu uporabu američke ratne mornarice od 1976. do 1996. Duljine su 110 m, promjera 10,1 m i podvodne istisnine oko 7000 t a posada je brojala 140 članova. Naoružanje se sastoji od teških torpeda Mk.48, projektila Harpoon i Tomahawk te pokretnih mina. Dubina ronjenja je 450 m, a nuklearni reaktor hlađen vodom pod tlakom pokreće turbine razvijajući snagu od 2600 kW te omogućujući podvodnu brzinu od 32 čv.

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Foto: US Army

INDIJA NARUČUJE HAUBICE M777

Američko je ministarstvo obrane početkom kolovoza od Kongresa zatražilo odobrenje prodaje 145 haubica M777 indijskim oružanim snagama. Prodaja bi bila realizirana u sklopu Foreign Military Sales (FMS) programa bilateralne vojne suradnje između dviju zemalja. Riječ je o finaliziranju indijske narudžbe koja je inicijalno predana u siječnju 2010., i koja je potom doživjela nekoliko dopuna. To se prije svega odnosi na indijski zahtjev da se u ugovor uvrsti offset industrijski angažman za indijsko gospodarstvo u visini od 30 % od vrijednosti sklopljenog ugovora. Uz to je Indija naručila dodatnu količinu prateće opreme, dokumentacije i obuke čime je vrijednost

ugovora sa 647 milijuna američkih dolara narasla na 885 milijuna dolara. M777 je ultralaka vučena haubica, opremljena digitalnim sustavom za upravljanje paljbom, sposobna ispaljivati sve topničke projektile kalibra 155 mm. Haubica je razvijena u suradnji britanskog BAE Systemsa i američkih tvrtki, a prvu borbenu operativnu upotrebu doživjela je 2006. u sklopu kanadskog topništva na prostoru Afganistana. Haubica M777 je na određeni način revolucionarna po primjeni naprednih materijala, slitina aluminija i titana što je rezultiralo malom ukupnom težinom od samo 4,4 tone. Standardne haubice sličnih tehničkih značajki imaju dvostruko veću težinu, i za njihov zračni

OPHODNI BRODOVI NAMIJENJENI ZAPADNOJ AFRICI

Južnoafrička brodograđevna tvrtka Nautic Africa objavila je vijest kako je potpisala ugovor o gradnji, opremanju i dostavi sedam novih ophodnih brodova duljine 35 m, namijenjenih neotkrivenom kupcu jedne zapadnoafričke države a ukupna vrijednost spomenutog ugovora iznosi 60 milijuna američkih dolara. Prva su dva broda već u gradnji dok će uskoro uslijediti i paralelna gradnja sljedećih triju jedinica. Sukladno potpisaniom ugovoru i terminskim planovima, prvi brod u klasi trebao bi biti dostavljen tijekom 2014. a ispunjenje i okončanje ugovora očekuje se početkom 2015. Nova klasa ophodnih brodova razvijena je u suradnji s brodograđevnim in-

ženjerom u Cape Townu s primarnom zadaćom brze reakcije u pogledu sigurnosti u Gvinejskom zaljevu. Također nova klasa brodova rabit će tzv. Super Shield sustav balističke zaštite koju

Foto: Nautic Africa

je također razvila tvrtka Nautic Africa ali će je rbit i za zaštitu vrlo brzih presretačkih glisera smještenih na krmenom dijelu ophodnog broda. Spomenuti presretači posjeduju specijalno komunikacijsko sučelje kojim se omogućava komunikacija preko horizonta s matičnim, odnosno ophodnim brodom. Gliseri duljine 9 m pogonit će Swedish Marine Diesel motor snage 373 kW, u kombinaciji sa superkvavitirajućim MSA vijkom ili vodomlaznom propulzijom koja ima mogućnost postizanja brzina većih od 50 čvorova. Brzina presretača je vrlo važno svojstvo u zadaćama ophodnog broda jer prijetnje u teritorijalnim vodama Gvinejskog zaljeva najčešće

Foto: CTruk

M777 je opremljena s cijevi dužine 39 kalibara i sposobna je ostvariti maksimalni domet od 24 700 metara (s klasičnim streljivom), odnosno 30 000 metara koristeći se streljivom povećanog dometa (s raketnim pogonom).

transport su potrebni teški transportni helikopteri poput CH-47 ili CH-53. M777 je zahvaljujući manjoj težini moguće prevoziti helikopterima CH-60, odnosno tiltrotorom V-22 Osprey. Time je haubica znatno pogodnija za brzi razmještaj i uporabu na teškim terenima.

I. SKENDEROVIC

proizlaze iz gotovo nevidljivih brodica, duljine manje od 12 m. Time će se poboljšati učinkovitost ophodnje, omogućiti osobljiju bolju komunikaciju s malim ribarskim brodovima i/ili olakšati uhićenja na moru.

M. PTIĆ GRŽEL

Ugovor čiji je potpisnik Nautic Africa uslijedio je nakon izvedenih radova za mornarice i naftne kompanije u zapadnoj Africi, gdje tvrtka posjeduje infrastrukturu namijenjenu održavanju i remontu u Takoradi u Gani. Nadalje, planira se otvaranje drugog pogona takve vrste u nigerijskoj luci Port Harcourt.

Britanska brodograđevna tvrtka CTruk sazvala je 31. srpnja konferenciju za novinare na kojoj je predstavila svoje najnovije plovilo nazvano THOR (Twin-Hulled Offshore Raider). Plovilo katamaranske izvedbe trupa izrađeno je u potpunosti uporabom kompozitnih materijala a trenutačno prolazi konačne pripreme prije prvog službenog plova koji se očekuje u sljedećih nekoliko tjedana. Platforma THOR-a temelji se na provjerrenom projektu plovila za potporu odobalnih konstrukcija i platformi te je primijenjena patentirana rekonfigurabilna formacija glavne palube koja ocrtava višenamjensku karakteristiku plovila. Osnovne brodograđevne značajke plovila očituju se u duljini od 11 m, širini 3,45 te varijabilnoj istisnini 5,5 – 9,5 t (ovisna o namjeni). Propulzijski sustav temelji se na dva motora tipa 8LV-370 tvrtke Yanmar koja su uparena s dva vodomlazna propulzora tipa FF-310 tvrtke Rolls-Royce.

DEMONSTRATORSKO PLOVILO THOR

Predviđena projektna brzina iznosi više od 40 čv dok je standardan kapacitet goriva 500 litara. Na palubi je omogućen smještaj homogenog tereta mase do jedne tone ili neke druge operativne opreme. THOR se može naručiti u nekoliko inačica: kao plovilo namijenjeno zaštiti oružanih snaga u desantnim operacijama, s daljinskim upravljanjem sustavom naoružanja; za prijevoz trupa, s naglaškom na njihov siguran i učinkovit transport na druge brodove ili plaže te kao riječno ophodno plovilo visoke upravljivosti ali i za zaštitu luka i objekata odobalne tehnologije, zadaće besposadnog površinskog plovila (zaštita i protuminsko djelovanje) te pomoći od posljedica katastrofa. Također THOR se može rabiti i na većim udaljenostima od kopna, npr. unutar EEZ-a pri čemu se prevozi odgovarajućim većim plovilom koji tada preuzima ulogu matičnog broda.

M. PTIĆ GRŽEL

POLETIO MI-28UB

Foto: Russian Helicopters

S tvorničke piste ruske tvrtke Rostvertol, koja je dio konzorcija Russian Helicopters, 9. je kolovoza na svoj prvi probni let poletio borbeni helikopter Mi-28UB. Riječ je o pretproduktičkom prototipu borbenog helikoptera koji je primarno namijenjen za obuku i trenažu pilota. Mi-28UB svoju svjetsku premijeru ima tijekom aktualnog moskovskog međunarodnog velesajma zrakoplovne tehnike MAKS 2013., koji se održava od 27. kolovoza do 1. rujna. Do uvjetno rečeno specijalizirane obučne inačice borbenog helikoptera Mi-28N došlo je na inzistiranje zapovjedništva Ruskog ratnog zrakoplovstva (VVS - Vojenno-Vozdushnye Sily), koje s Mi-28UB kani ubrzati prijelaznu obuku i trenažu pilota u helikopterskim eskadrilama, odnosno izbjegavanje trošenja "resursa" borbenih inačica za obučne zadaće.

Iako je Mi-28UB primarno namijenjen za obuku i trenažu, on je u cijelosti operativno sposoban i za obavljanje borbenih zadaća poput "klasične"

borbene inačice Mi-28N/NE. Velika posebnost helikoptera Mi-28UB je njegov dupli hidromehanički sustav letnih kontrola, čime je helikopter u potpunosti upravljiv iz obje kabine. Dodatne preinake na Mi-28UB provedene su proširenjem instruktorske kabine, te povećanjem poklopca pilotske kabine. U obje kabine ugrađen je i novi tip pilotskih sjedala s poboljšanim ublažavanjem udara pri padu helikoptera.

I. SKENDEROVIC

Prema određenim najavama VVS bi mogao ukupno naručiti do 60 helikoptera Mi-28UB, koji bi mogli biti dostavljeni od 2014. do 2020. Plan je da svaka eskadrila opremljena s Mi-28N bude popunjena i sa 4 do 6 helikoptera Mi-28UB. VVS je dosad naručio 51 helikopter Mi-28N, a razmatra se nabava dodatnih 19 helikoptera, čime bi se u cijelosti zamijenila postojeća flota borbenih helikoptera Mi-24.

MORNARIČKI PROGRAMI

NAJBOLJI PLIVAČI **U MORNARICI**

Gotovo da nema osobe koja nije upoznata s radom i djelovanjem službenih pasa zbog svojeg iznimno istančanog osjećaja za miris a koriste se za otkrivanje opijata, raznovrsnih eksplozivnih naprava, potragu i spašavanje itd.. No pas ne bi bio učinkovit u pronađenju morske mine. Morske mine su sofisticirana, skupa oružja koja su projektirana za rad u oceanima ili morima gdje mogu uzrokovati potonuće brodova, uništenje desantnih čamaca te mogu ozlijediti ili čak ubiti ljudi. Morske mine su projektirane i izrađene tako da se ne mogu aktivirati djelovanjem valova ili morskih

Program ima svoje sjedište u centru SPAWAR Systems Center Pacific (SSC PAC) u San Diegu

životinja. Ako ostane neotkrivena, morska mina može biti smrtonosno i destruktivno oružje. No baš kao što psa istančan osjećaj za miris čini idealnim za otkrivanje ko-pnenih mina, američka je mornarica utvrdila kako je biološki sonar dupina koji se naziva eholokacijom, iznimno učinkovito svojstvo u pronađenju morskih mina s ciljem njihova izbjegavanja ili uklanjanja. Ostali morski sisavci poput kalifornijskih morskih lavova također su pokazali sposobnost za obilježavanja i dohvaćanje predmeta iz oceana za potrebe ratne mornarice.

VOJNA UPORABA

Program morskih sisavaca (US Navy Marine Mammal Program – USN MMP) proučava vojnu uporabu morskih sisavaca, posebno dupina odnosno vrste dobrí dupin i kalifornijskih morskih lavova te ih obučava kako bi izvodili zadaće kao što su zaštita plovila i luka, otkrivanje mina i njihovo čišćenje te povratak raznorodne opreme a nalazi se pod upravom američke ratne mornarice. Program ima svoje sjedište u centru SPAWAR Systems Center Pacific (SSC PAC) u San Diegu, Kalifornija, gdje se ujedno i nalaze smještajni kapaciteti za morske sisavce u blizini obale gdje

Veliki uspjeh bilo je otkriće kako obučeni dupini i morski lavovi mogu pouzdano i nesmetano izvoditi zadaće na otvorenom moru

Maja PTIĆ GRŽELJ, Foto: US Navy MMP

POSEBNA POSTROJBA PROGRAMA MORSKIH SISAVACA AMERIČKE RATNE MORNARICE (US NAVY MARINE MAMMAL PROGRAM – US NMMP), SUKLADNO NAJAVAMA, TIJEKOM RUJNA ĆE POSJETITI DUBROVNIK. PRIKAZAT ĆE MOGUĆNOSTI UPORABE MORSKIH SISAVACA, POGLAVITO DUPINA U VOJNO- MORNARIČKE SVRHE ZA DOBROBIT MORSKIH ŽIVOTINJA, NJIHOVA OKOLIŠA KAO I LJUDI. DOLAZAK DUPINA I NJIHOVIH TIMOVA PRUŽIT ĆE POSJETITELJIMA JEDINSTVENU PRIGODU ZA UPOZNAVANJE NJIHOVA DJELOKRUGA RADA

se ujedno vrši obuka na trajnoj osnovi. Od Vijetnamskog rata pa sve do rata u Iraku, obučene životinje su djelovale u svim uvjetima ratovanja i borbenim zonama.

Od samog osnivanja te početka rada sa životinjama program je otvorio problemik o postupcima spram životinja i nagađanja o prirodi njegove obuke te zadaća i operacija koje izvode. Takav stav javnosti program uvelike duguje zbog njegove oznake *tajno* a koja je u konačnici deklasificirana u ranim 1990-im. Od početka programa u dijelu javnosti vlada zabrinutost za dobropit životinja a mnogi se protive uporabi

morskih sisavaca u vojne svrhe, čak i u tzv. neborbenim zadaćama kao što su otkrivanje mina. Američka ratna mornarica navodi kako neovisni stručnjaci vrše kontinuirani nadzor njihova rada sa životinjama kao i njih samih, u svrhu poštivanja visokih standarda zaštite životinja.

POVIJEST PROGRAMA

Korijeni programa sežu u daleku 1960., kada je pacifički dupin roda *Lagenorhynchus obliquidens* dojavljen u svrhu hidrodinamičke studije koja je nastojala unaprijediti učinkovitost torpeda. Cilj studije bio je utvrditi posjeduju

li dupini sofisticirani sustav smanjenja otpora, no tada dostupnom tehnologijom nije dokazano da oni imaju bilo kakve neobične sposobnosti u tom pogledu. Ovo se istraživanje sada nastavlja uporabom suvremene tehnologije. Među mogućim mehanizmima smanjenja otpora u vodi proučavaju se mehanizmi svojstveni ljudskoj prirodi kao što su usklađenost površine kože, biopolimeri te zagrijavanje graničnog sloja.

Inteligencija morskih sisavaca, iznimne sposobnosti ronjenja te sposobnost lakog obučavanja doveli su 1962. do osnivanja novog istraživačkog programa u Point Mugu, u Kaliforniji, gdje su sagradjeni laboratorijski te poprtni objekti na pjeskovitom tlu, između lagune Mugu i Tihog oceana. Cilj novoosnovanog centra bilo je proučavanje osjetila i sposobnosti dupina, kao što je prirodnji sonar i fiziologija potrebna za duboko ronjenje. Željelo se i odrediti mogućnosti uporabe dupina i morskih lavova u obavljanju korisnih zadaća, kao što su pretraga i obilježavanje

MORNARIČKI PROGRAMI

predmeta u vodi. Veliki uspjeh bilo je otkriće kako obučeni dupini i morski lavovi mogu pouzdano i nesmetano izvoditi zadaće na otvorenom moru. Dupin imena Tuffy je 1965. sudjelovao u projektu SEALAB II ispred obala grada La Jolla u Kaliforniji prenoseći alete i poruke između površine i staništa na dubini od 200 m ispod površine mora. Tuffy je također bio obučen za potragu, određivanje položaja i vođenje dezorijentiranih ronilaca do sigurnih točaka. Program morskih sisavaca američke ratne mornarice je 1967. klasificiran kao tajan. Objekti istraživačkog centra u Point Mugu i njegovo osoblje presejeni su u Point Lomi u San Diegu, a smješten je pod upravu centra Space and Warfare Systems Center (SSC) San Diego. Osim toga, osnovan je i laboratorij na Havajima u zračnoj bazi američkih marinaca u zaljevu Kane'he na sjevernom kraju poluotoka Mokapu. Međutim, kao rezultat procesa provjere i evaluacije baza, laboratorij na Havajima je 1993. zatvoren, a većina životinja je presejena u San Diego dok ih je samo nekolica ostala, kao dio zajedničkog programa istraživanja američke mornarice i havajskog sveučilišta.

OBUKA U ZALJEVU

Sve do danas program morskih sisavaca ima sjedište u Kaliforniji, u sklopu centra SSC San Diego. Životinje se obučavaju u zaljevu San Diego gdje se

Dupini su sposobni nositi uredaj za određivanje položaja objekata pod vodom s ciljem njihova razminiravanja. Lokatori su se na ovaj način rabili tijekom rata u Iraku u Perzijskom zaljevu

Pogled iz zraka na smještajne kapacitete za dupine u objektima programa morskih sisavaca američke ratne mornarice u Point Lomi u San Diegu, SAD

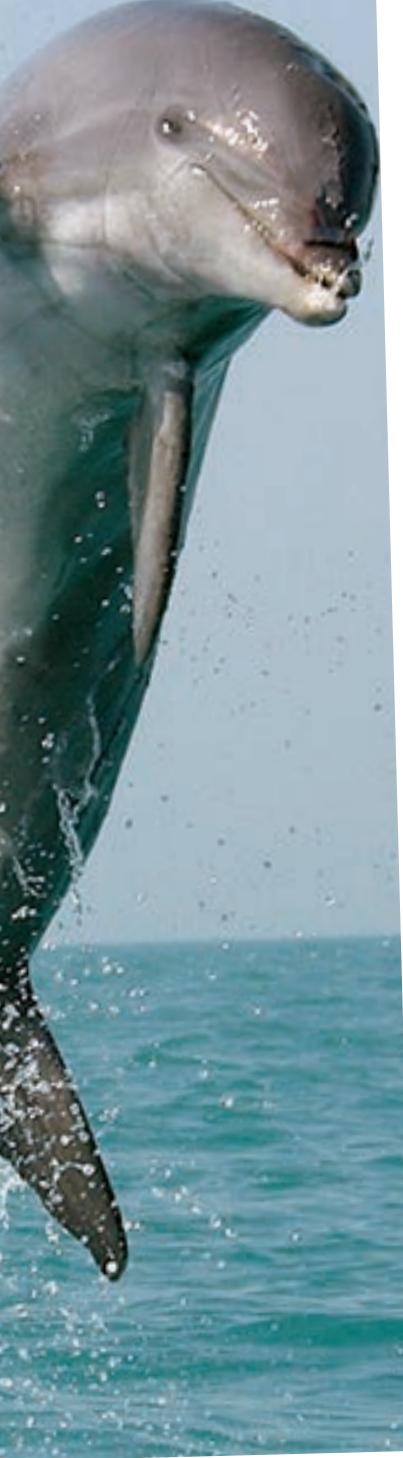

vrlo često mogu vidjeti dupini i njihovi treneri a specijalizirane brodice koriste se za prijevoz dupina između njihovih smještajnih kapaciteta i područja obuke. Ovisno o vrsti i specifičnosti obuke ponekad se koriste ostala mjesta, kao što su otok San Clemente te Channel Islands u Kaliforniji ali i ispitno područje za torpeda u Seattleu i Kanadi. Program navodi kako životinske aktivnosti uključuju zaštitu luke i mornaričkog dobra od napada, određivanje položaja i pomoći u povratku skupe ispitne ali i druge opreme te određivanje položaja potencijalno opasnih morskih mina. Postoji pet timova morskih sisavaca, od kojih je svaki obučen za specifičnu vrstu zadaća. Svaki tim koji se sastoji od životinja i ljudi nosi oznaku poznatu u vojničkom metajeziku kao "mark"

(skraćeno MK) pa se pet timova naziva MK 4, MK 5, MK 6, MK 7 i MK 8. Timovi MK 4, 7 i 8 rabe dupine, MK 5 morske lavove dok tim MK 6 rabi obje vrste sisavaca. Timovi mogu biti razmješteni u roku od 72 sata brodom, zrakoplovom, helikopterom i kopnenim vozilima na bilo koje područje diljem svijeta.

OTKRIVANJE MINA

Tri tima su obučena za otkrivanje neprijateljskih morskih mina koje čine veliku opasnost za brodovlje američke ali i drugih mornarica. Tim MK 4 rabi dupine za otkrivanje i označavanje pozicija sidrenih morskih mina koje su otkačene od dna dok su dupini tima MK 7 osposobljeni su za otkrivanje i označavanje pozicija na dnu ležećih mina ili onih zakopanih u sedimentu. Tim MK 8

mina i podvodnih miniranih predmeta u luci Umm Qasr.

ZAŠTITA OBJEKATA I LJUDI

Tim MK 6 rabi dupine i morske lavove kao stražare kako bi zaštitili lučke instalacije, infrastrukturu i brodove od neovlaštenog ulaza. MK 6 je s dupinima bio prvi put operativno razmješten tijekom Vijetnamskog rata 1965.-75. te u Bahreinu 1986.-88. Kada dupin otkrije neprijateljskog ronioca, približi mu se s leđa i kljunom postavi uređaj na stražnji dio neprijateljskog spremnika zraka. Ovaj je uređaj priključen na bovu koja tada ispliva na površinu te uzbuni mornaričko osoblje na prisutnost uljeza. Morski lavovi nose sličan uređaj u ustima, ali umjesto spomenutog postavlja ga poput lisičina na jedan od udova neprijatelja. U ovom slučaju morski sisavci ovise isključivo o svojim superiornim podvodnim osjetilima i sposobnosti plivanja kako bi se obranili od protunapada.

POVRATAK OPREME

Tim MK 5 je posvećen povratu ispitne opreme koja je ispaljena s brodova ili ispuštena iz zrakoplova u ocean, a u svome radu rabi kalifornijske morske lavove koji određuju položaj i pričvršćuju opremu za povrat na podvodne predmete kao što su školske mine. U toj ulozi mogu u potpunosti zamjeniti ljudske ronioce, koji su ograničeni kratkim efektivnim radnim vremenom i limitirani uzastopnim ronjenjima zbog pojave dekompresijske bolesti. Ovaj je tim prvi pokazao svoje sposobnosti kad je vratio protupodmorničku raketu s dubine od 50 m u studenom 1970. Tim je također vježbao povratak i oporavak žrtava u simuliranoj zrakoplovnoj nesreći.

NAPADNE ZADAĆE

Američka ratna mornarica je izjavila kako nikada nije obučavala svoje morske sisavce za napadne zadaće protiv ljudi ili plovila. Nadalje, ratna mornarica je došla do zaključka kako dupini ne mogu razlučiti razliku između neprijateljskih i prijateljskih plovila, ili ronioca i plivača pa bi se takvo postupanje sa životinjama smatralo nasumičnim sredstvom ratovanja. Umjesto toga, životinje su obučene za otkrivanje raznih vrsta mina i plivača ili ronilaca u području interesa te da spoznajne informacije prenesu svojim trenerima, koji tada odlučuju o odgovarajućem odgovoru.

U prilog tome ide i činjenica kako američka ratna mornarica posjeduje arsenal konvencionalnog naoružanja koje rabi za napad na neprijateljska plovila u lukama kao što su torpeda Mark 48, mobilne mine ispaljene s podmornice Mark 67 te mine Mark 60 CAPTOR. Samo jedna napadna podmornica u jednoj operaciji može dostaviti i do 40 Mark 67 mina, od kojih svaka posjeduje bojnu glavu težine 230 kg te može postaviti pojedinu minu u razmacima od 5-7 nm. To je dakako znatno snažnija i ujedno i dosljednija sposobnost nego što bi se mogla osigurati preko dupina.

SUDIONICI PROGRAMA

Američka je mornarica identificirala životinske vrste i robove, koje su rabljene ili su proučavane tijekom trajanja programa u različitim vremenskim razdobljima sukladno niže navedenoj tablici.

Kitovi:	Perajari:	Druge životinje:
- beluga - dobri dupin - obični dupin - Dallijeva pliskavica - mala orka - orka - dupin <i>Lagenorhynchus obliquidens</i> - kitovi roda <i>Globicephala</i> - Rissov dupin - dupin <i>Steno bredanensis</i>	- kalifornijski morski lav - obični tuljan - morski slon - morski lav - sivi tuljan - Stellerov morski lav	- ptice - morski psi i raže

Primarne životinje kojima se danas koriste u obuci i radu su dobri dupini i kalifornijski morski lavovi a drže se u bazi u San Diegu. Dupini imaju snažan biološki sonar, neusporedivo snažniji od umjetne sonarne tehnologije u otkrivanju objekata na vodenom stupcu i na morskom dnu. Upravo navedena karakteristika nedostaje morskim lavovima no oni posjeduju vrlo osjetljiv usmjeren podvodni sluh i vid u uvjetima iznimno slabog osvjetljenja. Obje je vrste lako obučiti i imaju sposobnost ponavljajućeg ronjenja u dubine bez posljedica kao kod čovjeka. Od kasnih 1990-ih, oko 140 morskih sisavaca bili su ili su još uvijek dio programa.

DOKAZANE TEHNIKE

Otkako je američka mornarica otkrila prijateljsku narav dupina i morskih lavova i njihov potencijal za rad u moru

S obzirom na neke informacije, služba morskih sisavaca u Američkoj ratnoj mornarici mogla bi uskoro doći kraju. Kapetan bojnog broda Frank Linkous, čelnik odjela za protuminsko ratovanje Američke ratne mornarice, krajem prošle godine izjavio je da bi s fiskalnom 2017. trebao započeti proces ukidanja NMMP programa i umirovljenja životinja, koje će u potrazi za minama zamjeniti specijalna robotska plovila.

■ MORNARIČKI PROGRAMI

s ljudima, program morskih sisavaca oslanja se na dokazane tehnike operativne obuke, naglašavajući uporabu pozitivnog učinka u obuci životinja (točni odzivi su nagrađeni, najčešće omiljenom hranom dok se netočne ignorira). Rana povijest programa podudarila se s razvojem kadrova trenera morskih sisavaca što je uvelike pridonijelo pionirskim i razvojnim metodama kojima se i danas koriste.

Obuka je važan element života mornaričkih sisavaca. Osim postizanja izvanrednih rezultata u ponašanju životinja u radu na otvorenom oceanu njome se također koristi i u praksi uzgoja i njegе, te pruža mentalnu i fizičku stimulaciju koja pridonosi ukupnom zdravlju i dobrobiti.

ZDRAVLJE I DOBROBIT

Politika američke mornarice se oslanja na uporabu isključivo tehnika pozitivnog učinka u obuci svojih životinja i primjenjuju se u skladu s prihvaćenim standardima. Djelatnici te čelnici programa izričito naglašavaju kako postupaju u skladu sa strogim zahtjevima ministarstva obrane i saveznim zakonima o pravilnoj brzi o životnjama kao i sukladno zakonu o zaštiti morskih sisavaca te zakonu o dobrobiti životinja. Program se nalazi na popisu Saveza za akreditaciju skrb i laboratorijskim životnjama (AAALAC), čiji dobrovoljni program akreditacije zahtjeva istraživačke programe koji pokazuju prihvatanje i zadovoljavanje standarda za njegu životinja iznad onih koji su propisani zakonom. Kao standard usmjerjen na laboratorijske životinje, ova akreditacija zahtjeva specifični standard opće njegе životinja, no ne postavlja ograničenja na ciljeve za koje se životinje koriste. Program je također član Saveza parkova i akvarija namijenjenih morskim sisavcima (Alliance of Marine Mammal Parks and Aquariums). Programske protokole za skrb kao i za istraživanje mora odobrili institucionalni odbor za njegu i uporabu životinja (IACUC) koji se sastoji od znanstvenika, veterinara ali i članova zajednice koji nisu pripadnici programa.

Održavanje zdravlja morskih sisavaca u središtu je pozornosti programske misije i fokusa. Stručni tim zaposlenika programa sastoji se od veterinara, veterinarskih tehničara kao i biologa koji zajedničkim znanjima i vještinama osi-

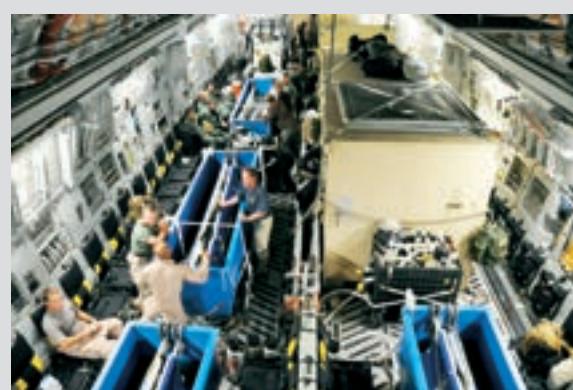
Dupini su samo jedna od mnogih vrsta morskih životinja koje proučavaju, obučavaju te rabe pripadnici programa morskih sisavaca američke ratne mornarice. Na slici gore je morski lav koji pričvršćuje povratno uže na dio ispitne opreme tijekom obuke, a na slici gore desno morski lav tijekom obuke u društvu brodova Američke ratne mornarice.

guravaju potrebnu njegu potrebnu za zdravlje i dobrobit životinja. U sklop je programa također i dežurstvo 24/7, jednog veterinara i veterinarskog tehničara.

RAZVOJ I EVALUACIJA

Primarni fokus programa zdravstvene zaštite jest očuvanje zdravlja i dobre forme morskih sisavaca. Najmoderneji zdravstvene tehnike i tehnologije primjenjive na morske sisavce aktivno se razvijaju i evaluiraju. Istraživanja koja se provode uz potporu zdravlja životinja uključuju područja kao što su imunologija, virologija, epidemiologija, mikrobiologija, toksikologija i razvoj cjepiva. Nadalje, mornarica nastavlja

svoj put kao važan nacionalni izvor u proučavanju prehrane, medicine, fiziologije i ekologije morskih sisavaca. Najvažniji aspekt veterinarsko-zdravstvene zaštite je taj da su životinje uvjetovane na kooperativno sudjelovanje u rutinskim pregledima, uključujući i vađenje krvi i ultrazvučne preglede. Temelj životinjskog zdravstvenog programa nalazi se u preventivnoj medicini i uključuje rutinske fizičke preglede, nadzor prehrane i higijene, opsežno prikupljanje podataka, potpora razvoju i implementaciji naprednih kliničkih tehnologija. Osim civilnog veterinarskog osoblja, programu su od samih početaka dodijeljeni časnik veterinar američkog

O dupinima se tijekom leta zrakoplovom C-17 Globemaster III brinu njihovi timaritelji. Kritičari kažu da je jedan od najvećih stresova za životinje u programu upravo njihov prijevoz s lokacije na lokaciju

ratnog zrakoplovstva ili kopnene vojske kao i pripadni vojnici ili veterinarski tehničari. U travnju 1980. imenovan je veterinarski korpus koji djeluje kao ogrank američke vojske u svojstvu izvršnog agenta ministarstva obrane za veterinarske usluge a upravo jedan takav je dodijeljen programu. Oni aktivno pridonose djelovanju zdravstvenog sustava koji brine o životinjama.

KRITIKE PROGRAMA

Postoje kontroverze u pogledu navodnog zlostavljanja životinja u programu ali i uporabom morskih sisavaca u vojne svrhe. Uporaba morskih sisavaca, čak i kada je u skladu

s politikom američke mornarice, i dalje nailazi na nerazumijevanje. Protivnici navode neizbjegjan stres koji je uključen u ovu vrstu obuke, što je u suprotnosti s prirodnim životinjima stilom životinja, osobito s obzirom na njihov pritvor kada obuka nije u tijeku. Nadalje, prijeporna je uporaba antiskupljačkih sredstva kao što su brnjice koji sprečavaju dupine u prirođenom sakupljanju hrane tijekom rada. Američka mornarica navodi kako brnjice sprečavaju sakupljanje štetnih objekata i eventualno njihovo gutanje, no protivnici iznose kako se to čini radi pojačane kontrole nad dupinima a koja se temelji na nagradi u obliku hrane. Jednako tako,

Iračke mine oduzete tijekom operacije čišćenja mina i interdikcije u skladištu luke Umm Qasr u Iraku. Životinje su obučene uočavati mine, a ne dolaziti s njima u fizički kontakt

protivnici sumnjaju u reintegraciju i/ili produljenu njegu i skrb umirovljenih životinja.

Uporaba životinja na terenu je također problem za neke kritičare, što zbog stresa koji uključuje prijevoz, osobito kada se dupini prevoze na suhim nosilima, kao i stres koji proizlazi iz iznenadne promjene nepoznatog okruženja. Dupini prirodnih staništa mogu biti opasnost za obučene dupine koji su ušli u teritorij dupina prirodnih staništa jer su dupini poznati u obrani svoga teritorija od uljeza.

Također se pokreću pitanja o opasnostima za životinje u svojim radnim sredinama. Kritičari smatraju da postoji prevelik rizik da životinja slučajno aktivira minu za što mornarica tvrdi da su šanse minimalne, jer su životinje obučene da ne diraju mine već ih uočavaju. Važna je dodatna činjenica da su morske mine eksplozivne naprave koje su posebno projektirane kako ih ne bi mogle detonirati morske životinje.

ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKI PROJEKTI

Od osnutka programa provode se znanstvena istraživanja kako bi se podržao razvoj sustava i tehnologija s ciljem boljeg razumijevanja životinja. Što se više zna o morskim sisavcima, bolje ih se može zaštiti. Kao rezultat toga, program je dao najveći doprinos u literaturi o morskim sisavcima (više od 800 tehničkih publikacija). Istraživanja su tijekom godina provodili i "kućni" kao i gostujući znanstvenici pri čemu je pokriven širok spektar tema uključujući hidrodinamiku, senzorne sustave, anatomiju i fiziologiju, zdravstvenu njegu, ponašanje, razmnožavanje, telemetriju, zadaće na otvorenom moru i ekologiju okoliša. Dakako, istraživanja olakšavaju dobro obučene životinje koje u njemu sudjeluju bilo u oceanskim kavezima, bazenima ili otvorenoj vodi.

Sva istraživanja na životnjama oduvijek se provode pod nadzorom Institucionalnog odbora za njegu i uporabu životinja (IACUC) koji pregledava sve prijedloge projekata te daje svoje mišljenje o znanstvenoj vrijednosti i valjanosti projekta. Niže navedene teme samo su dio projekata na kojima se trenutačno radi:

- veterina;
- bioakustika;
- sluh;
- podrška i sukladnost zaštite okoliša;
- projekt razmnožavanja dupina. ■

Morski lav od svojega trenera u gumenom čamcu dobiva zaslženu nagradu za dobro obavljen posao. Naravno, riječ je o ukusnoj porciji svježe ribe

U Republici Hrvatskoj *specijalci* imaju veliku ulogu u počecima Domovinskog rata kada su specijalne policijske postrojbe bile osnova obrane i predstavljale su prve formirane oružane postrojbe

• SPECIJALNE POSTROJBE

POSTOJE LI RAZLIKE IZMEĐU SPECIJALNIH VOJNIH, SPECIJALNIH POLICIJSKIH I DRUGIH ČIMBENIKA U BORBI PROTIV SVAKOG OBLIKA, NASILJA, TERORA I TERORIZMA KAO NAJGOREG OBLIKA KRIMINALNOG DJELOVANJA?

SPECIJALCI U BORBI PROTIV TERORIZMA

Specijalci američke ratne mornarice (Navy Seal) opremljeni su modernim pješačkim naoružanjem i osobnim KIS sustavima. Navy Seal je uz britanski SAS (Special Air Service) danas možda i najpoznatija specijalna postrojba na svijetu. (slika dolje)

Kristian DRUŽETA

Terorizam svoje korijene vuče iz riječi teror. Teror je definiran kao način borbe pojedinaca, političkih skupina i organizacija protiv postojećih društveno-političkih poredaka i političkih sustava zasnovan na primjeni organiziranog nasilja: atentati, ubijanje predstavnika država i političkih sustava, vladajućih klasa, napadi na društvena dobra, sabotaže i drugo (Opća enciklopedija, sv. VIII., 1982., str. 191.).

Unatoč tome ne postoji univerzalna i jedinstvena definicija pojma terorizam. Definicija terorizma predmet je rasprave na međunarodnoj razini još od donošenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju terorizma iz 1937. godine Lige naroda koja zbog nedovoljnog broja ratifikacija nikad nije stupila na snagu (dr.sc. Davor Derenčinović, 2005.).

BEZ UNIVERZALNE DEFINICIJE

Neki autori definiraju terorizam kao specifičan oblik agresivnog djelovanja protiv naroda, životne sredine i materijalnih dobara neke zemlje u miru i u ratu (Cvjetković, 2002.) ili namjerno i sustavno ubijanje, sakačenje i ugrožavanje nevinih kako bi se u njih utjeralo strah radi neke političke svrhe (Harmon, 2002.). Terorizam možemo definirati kao namjernu uporabu nasilja, ili pak prijetnju nasiljem, protiv nedužnih osoba, kako bi neke druge osobe zastrašili i na taj način prisilili da učine nešto što inače ne bi učinile (Primorac, 2001.). Kazneni zakon RH (NN 125/2011, 144/2012)) u članku 97. stavku 1. navodi da terorizam čini onaj tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno našteti državi ili međunarodnoj organizaciji: 1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt, 2. napade na tijelo drugoga, 3. otmicu ili uzimanje talaca, 4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu, 5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe, 6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, 7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi, 8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili 9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteći nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt.

Postoje li razlike između specijalnih vojnih, specijalnih policijskih i drugih čimbenika u borbi protiv svakog oblika, nasilja, terora i terorizma kao najgoreg oblika kriminalnog djelovanja?

SPECIJALNE POSTROJBE

POVIJESNA ULOGA

U Republici Hrvatskoj specijalci imaju povijesnu ulogu u počecima Domovinskog rata kada su specijalne policijske postrojbe bile osnova obrane i predstavljale su prve oružane postrojbe formirane u Republici Hrvatskoj. Specijalne policijske snage bile su nukleus buduće Hrvatske vojske, a kasnije Oružanih snaga RH. U novijoj povijesti te su snage bile oslonac za uključenje u euroatlantske integracije te predstavljaju bitan segment u borbi protiv terorizma. Iako je terorizam jedan od osnovnih razloga postojanja specijalnih snaga, on nije jedini oblik nasilja koji zahtijeva djelovanje specijalaca. Djelovanje specijalnih postrojbi može se sagledati preko otvorenih, prikrivenih, tajnih i visokorizičnih operacija. Njihovo se djelovanje razlikuje od same pripadnosti vojsci ili policiji, iako postoje i druga rješenja kao što su Karabinjeri (Italija), Civilna garda (Španjolska) ili Žandarmerija (Francuska). Često se specijalna djelovanja pod utjecajem medija vezuju samo uz vojsku i vojne postrojbe kao što su britanski SAS, američki SEAL, Delta Force (1stSFOD-D) ili Zelene beretke (Green berets).

NOVI IZAZOVI

Danas se pred specijalne snage postavljaju novi izazovi zbog sve većeg preklapanja područja aktivnosti svih organizacija koje se koriste nasiljem i terorizmom kao sredstvom za borbu protiv legalne vlasti. U takvim uvjetima raspoznavanje protivnika kao vojnika ili civila iznimno je otežano. Tu se otvara još jedan problem, a to je demokratsko društvo i standardi ljudskih prava i sloboda gdje je nezamisliva upotreba vojnih postrojbi protiv civila. Također jedan od izazova ustrojavanja i kasnije uporabe specijalaca je zapovijedanje njima. Iznimno je bitno u samom začetku odrediti čemu služe takve snage i koje su im ovlasti. Sve je to nužno urediti u skladu sa zakonskim normama.

PRIVATNE TVRTKE

Novi segment u borbi protiv nasilja je pojava privatnih vojnih i zaštitarskih kompanija. Iako se ovaj fenomen trenutačno veže samo uz područja kao što su Afganistan, Irak, Libija, Soma-

Pripadnici Interventne skupine francuske Nacionalne žandarmerije (GIGN) u helikopterskoj akciji služe se posebnom mrežom. Specijalnosti GIGN-a su borba protiv terorista i oslobođenje talaca

lijia i u posljednje vrijeme Sirija, trenutni pokazuju sve veću povezanost državnog i privatnog sektora u borbi protiv terorizma. Poslovi osiguranja štićenih osoba, prostora i objekata, brodova, kritičnih infrastruktura, zatvora, prikupljanje obaveštajnih podataka, borba protiv narkobiznisa jesu područja od nacionalnog interesa u kojima participiraju i privatne kompanije. To je posebno izraženo u SAD-u i Ujedinjenom Kraljevstvu a manje u EU. Ali prošlogodišnji događaji u

Ujedinjenom Kraljevstvu pokazali su nove oblike takve suradnje. Za Olimpijske igre "mobilizirane" su privatne tvrtke za provedbu osiguranja. Naprimjer privatna sigurnosna kompanija G4S angažirana je da pomogne s desetak tisuća svojih djelatnika britanskim vlastima u osiguranju Olimpijskih igara u Londonu 2012. godine. Nažalost, taj je angažman upozorio na niz poteškoća u angažiranju dovoljnog broja kvalificiranih i ovlaštenih zaštitara, što je u konačnici dovelo do

Specijalna intervencijska skupina (Gruppo di Intervento Speciale) talijanskih karabinjera prilikom vježbe spašavanja talaca (slika lijevo)

operativno postupanje. Privatne vojne organizacije su tvrtke koje na tržištu nude vojne sposobnosti, uglavnom su osnovane u najrazvijenijim zemljama svijeta, gdje imaju uspostavljene nacionalne stozere, razvijenu mrežu poslovnih kontakata i centre za obuku (R. Mikac, 2007.).

Ukratko, iako je borba protiv terorizma ponajprije primarna dužnost državnih institucija ostavljen je prostor javno-privatnog partnerstva u prevenciji i susbijanju terorizma. Mjere i aktivnosti zajedničke suradnje državnog i privatnog sektora su smještene u: zaštitu od terorizma; saniranje štete i poduzimanje aktivnosti na oporavku od terorističkog napada; te osposobljavanje, trening i edukaciju za protuterorističko djelovanje (Mikac, 2011).

ANTITERORIZAM ILI PROTUTERORIZAM?

dodatnog angažiranja državnih sigurnosnih službi. Taj je događaj pokazao važnost standardizirane edukacije i suradnje privatnog i državnog sektora u poslovima sigurnosti.

Privatne sigurnosne organizacije (zaštitarske tvrtke) osnovane su za potrebe obavljanja zadaća u nacionalnim okvirima pa je njihova uloga u međunarodnom okruženju mala. Taktika postupanja privatnih sigurnosnih organizacija je defanzivnog karaktera i orijentirane su pretežno na

zivno postupanje usmjereni odvraćanju od napada. Protuterorizam djeluje reakcijom, intervencijom i odgovaranjem na nasilje, odnosno ofenzivni odgovor na akt terora pa čak uključuje i preventivne napade. Jedan i drugi pojam možemo pronaći u opisu djelatnosti vojnih i policijskih specijalnih postrojbi. Osim specijalnih postrojbi u opisu ovih pojmljiva možemo prepoznati aktivnosti onih službi koje rade na poslovima zaštite i osiguranja osoba, objekata i prostora u državnim službama ali i privatnoj zaštiti.

VOJNE I POLICIJSKE SNAGE

Za specjalce možemo tvrditi da su danas osnova borbe protiv nasilja a posebno terorizma. Cilj njihova postojanja je sprečavanje djelovanja terorističkih organizacija i rješavanje situacija koje proizlaze iz terora. Potrebno je razlikovati specijalna djelovanja vojnih specijalnih snaga i civilnih (policijskih) specijalnih snaga.

Vojne specijalne postrojbe djeluju prema vojno značajnim osobama, prostorima i objektima. Uvažavajući sve aspekte današnje bojišnice i neodređenosti neprijatelja i crte razgraničenja koja najčešće ne postoji, bitan je naglasak na vojna djelovanja. Za razliku od vojnih, specijalne civilne (policijske) postrojbe, mogu djelovati u različitim uvjetima terora i nasilja. Njihovo postupanje može biti i prema civilima ali isto tako mogu biti uključene u direktnе vojne aktivnosti što je viđeno i u Domovinskom ratu. Osnovni problem jednih i drugih jest ovlast postupanja prema civilima odnosno vojnim osobama.

PREDVENTIVA I DEFENZIVA

Može se zaključiti da su antiteroristička djelovanja prije svega preventivna i defanzivnog djelovanja. Subjekti koji djeluju antiteroristički usmjeruju svoje aktivnosti u predviđanja i odvraćanja od potencijalnog napada. Poslovi zaštite i osiguranja ulaze u antiteroristička djelovanja. Za protuteroristička djelovanja možemo zaključiti da su ofenzivnog i represivnog karaktera. Zadaće specijalnih postrojbi, vojnih i policijskih, uglavnom su protuterorističko djelovanje.

Da bismo još podrobije objasnili razlike, usporedit ćemo ta djelovanja s brigom o zdravlju. Sva ona nastojanja koja činimo kao prevenciju za naše zdravje, kao što su naprimjer kontrolirana prehrana, održavanje i razvoj funkcionalnih i motoričkih sposobnosti bavljenjem sportskim aktivnostima, spadaju u ANTI djelovanja. U PROTU djelovanja, kada govorimo o zdravlju, spada uzimanje antibiotika i kirurški zahvati.

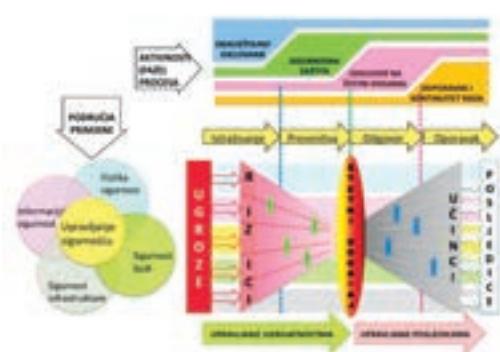
Specijalne postrojbe imaju svoju ulogu u borbi protiv terorizma kao i privatne vojne i zaštitarske kompanije. Potrebno je razlikovati vojne specijalne snage od policijskih specijalnih snaga. Vojne specijalne postrojbe uglavnom se odjeljuju od svih djelovanja osim ratnih i onih vezanih uz ratno i poratno vrijeme. Privatne zaštitarske i vojne tvrtke svojim resursima mogu utjecati na obučenost, rezultate postupanja, funkcionalnost i racionalnost ovih aktivnosti. Ovdje je poseban naglasak na osoblje koje je izdvojeno iz državnih sustava, a posjeduje potrebno znanje i iskustvo. Takvi ljudski resursi mogu pridonijeti u poslovima savjetovanja i obuke.

Iako postoji značajna razlika u načinima djelovanja antiterorističkih i protuterorističkih snaga, postoji mogućnost zajedničkog djelovanja svih subjekata. ■

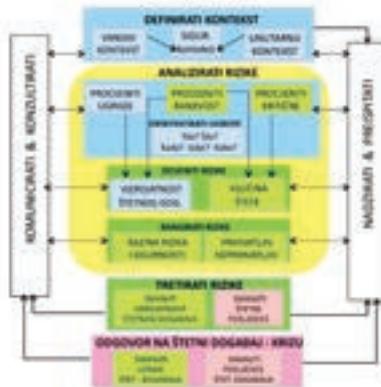
IZRADA STRATEGIJE NACIONALNE SIGURNOSTI JE PROJEKT U KOJEM VELIKI DOPRINOS MOGU I MORAJU DATI SIGURNOSNO - OBAVJEŠTAJNE AGENCIJE, OSOBITO U DEFINIRANJU SIGURNOSNOG KONTEKSTA, ODNOŠNO U DUGOROČNOJ PROSUDBI REALNIIH I POTENCIJALNIH SIGURNOSNIH UGROZA I S NJIMA POVEZANIH SIGURNOSNIH RIZIKA

SIGURNOST VLASTITE ZEMLJE NAJVAŽNIJA ZADAĆA (II. DIO)

- OBAVJEŠTAJNO DJELOVANJE U FUNKCIJI UPRAVLJANJA SIGURNOSnim RIZICIMA

Slika broj 10: Grafički prikaz procesa upravljanja sigurnosnim rizicima

Slika broj 11: Proces upravljanja sigurnosnim rizicima prema ISO 31000

Slika broj 12: Usporedba sadržaja sa slikama 10 i 11

Uzimajući u obzir sve što je navedeno u prvom dijelu teksta (vidi HV br. 428, str. 38-41), proces upravljanja sigurnosnim rizicima može se grafički prikazati kao na slici 10¹. Promatrajući od lijeve prema desnoj strani slike može se uočiti:

- Postoje vrijednosti (u najširem smislu riječi) koje je potrebno zaštiti od djelovanja raznih ugroza, kako po obliku tako i po značaju. Na slici su prikazana područja sigurnosti u odnosu na glavne skupine dobara (imovine) koja se izravno štiti;
- Ugroze se stalno generiraju, egzistiraju i transformiraju i u vanjskom i u unutarnjem okruženju, kako one kojima je uzrok ili nositelj čovjek tako i one elementarne, povezane s djelovanjem prirodnih pojava;
- U vezi sa svakom identificiranim ugrozom postoji veći ili manji rizik od nastanka štetnog događaja u odnosu na konkretnе vrijednosti, koje je zbog toga potrebno štititi;
- Kako se ugroza ne bi ostvarila preko štetnog događaja, potrebno je poduzimati mjere za smanjenje sigurnosnog rizika (tretirati rizik);

Temeljna zadaća obavještajnog djelovanja, kao jedne od aktivnosti iz okvira procesa SRM, upravo je pribaviti saznanja o značajkama (djelovanja) ugroze, koja su potrebna radi što kompetentnijeg i učinkovitog odlučivanja o vlastitom djelovanju

- Rizik od nastanka štetnog događaja nikad nije moguće svesti na nulu, ili je to neisplativo, tako da se štetni događaj ipak može realizirati, pa je potrebno poduzimati i mjere koje će u slučaju nastanka štetnog događaja smanjiti njegove učinke i štetne posljedice.²

- Poduzimanje tih mjera ima za cilj smanjiti izravne i neizravne posljedice na imovinu, ljudje, funkcije, okoliš, kako bi se osigurao kontinuitet funkcija i što je moguće brže i uspješnije vraćanje u stanje jednako ili slično onome prije nastanka štetnog događaja.

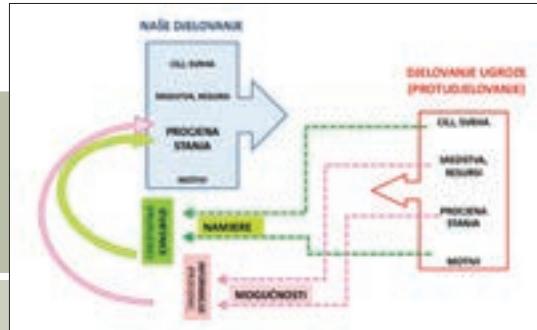
PODRUČJA DJELOVANJA

Na gornjem dijelu slike prikazana su četiri glavna područja djelovanja (četiri vrste aktivnosti) koje se realiziraju u okviru procesa upravljanja sigurnosnim rizicima:

Obavještajno djelovanje (Intelligence) (prikazano plavom bojom) koje ima za cilj istraživati sigurnosne ugroze, poglavito one kojima je nositelj čovjek ili entitet koji je pod nadzorom ili upravljanjem čovjek

(ljudi). Lako se obavještajno djelovanje, kao i sve druge aktivnosti odvijaju s većim ili manjim intenzitetom cijelo vrijeme, na slici je istaknuto kako obavještajno djelovanje kao težišna aktivnost u fazi "istraživanje", predstavlja i prvi dio faze "upravljanja vjerojatnostima". Zadaća mu je otkriti postojanje ugroze, nositelje ugroze te njihove motive, sposobnosti, mogućnosti i namjere; Sigurnosna zaštita (Protective Security) (prikazano zelenom bojom) ima za cilj odvratiti nositelja ugroze od djelovanja, otkriti ga ako djeluje, usporiti ga u djelovanju i organizirati obranu od djelovanja. U engleskoj se literaturi kaže da je cilj 5D, zbog Detect (otkriti), Deter (odvratiti), Deny (spriječiti), Delay (usporiti) i Defense (braniti). Na slici je to ilustrirano postavljanjem barijera (simbolički su s četiri pravokutnika zelene boje naznačene barijere). Težište aktivnosti iz ovog područja nastupa nakon otkrivanja konkretnе sigurnosne ugroze i s njom povezanog sigurnosnog rizika. Riječ je o preventivnim aktivno-

Slika broj 13: Grafički prikaz međusobnog odnosa glavnih odrednica koje definiraju djelovanje dva suprotstavljenja subjekta

stima koje se u najvećoj mjeri obavljaju u drugom dijelu faze "upravljanja vjerojatnostima" i poznate su pod nazivom "tretiranje rizika";

Odgovor na štetni događaj (Response), (pričekano ljudićastom bojom) podrazumijeva poduzimanje svih preventivnih radnji kako bi učinci eventualno realiziranog štetnog događaja imali što manje posljedice za integritet, raspoloživost i povjerenljivost štićenih vrijednosti, uključujući sva dobra, okoliš, infrastrukturu, ljudе, funkcije, sposobnosti. Riječ je o aktivnostima u okviru faze "upravljanja posljedicama". Treba naglasiti kako se ove aktivnosti jednako odnose na odgovor na štetne događaje izazvane sigurnosnom ugrozom u užem smislu kao i na sigurnosne ugroze u širem smislu i često podrazumijevaju nastanak kriznog stanja te poduzimanje aktivnosti povezanih s upravljanjem u kriznim stanjima;

Oporavak i kontinuitet (Recovery & Continuity), (pričekano okej bojom) posljednja je aktivnost u nizu od četiri glavne aktivnosti sigurnosnog procesa, koja se ponekad i ne smatra aktivnošću iz sastava procesa upravljanja sigurnosnim rizicima. Međutim upravljanje sigurnosnim rizicima mora voditi računa i o stvaranju uvjeta da se ovaj dio faze upravljanja posljedicama obavi što učinkovitije, brže i potpunije, tako da brojni sastavni dijelovi sustava nacionalne sigurnosti mogu i moraju biti uključeni i u ovu aktivnost. Na važnost ove aktivnosti upućuje i činjenica da se ona spominje na nekoliko mjeseta u Strategiji nacionalne sigurnosti Velike Britanije (NS GB), a treba posebno naglasiti kako i premijer u predgovoru ističe:

Da bi bila korisna, ova strategija mora Vladi omogućiti da napravi izbor među rizicima s kojima smo suočeni.

Naravno, u vremenu neizvjesnosti dogodit će se i neочекivano, a mi moramo biti spremni reagirati na to tako što ćemo naše institucije i infrastrukturu učiniti održivom koliko god je to moguće.

Već spomenuti ISO 31000 standard "Risk Management – principles and guidelines" [5] definira proces upravljanja rizicima ilustriran grafičkim prikazom na slici 11³.

Radi boljeg povezivanja strukture sigurnosnog procesa sa slike broj 10 i ove sa slike broj 11, svaka od četiri glavne aktivnosti iz sastava procesa upravljanja sigurnosnim rizicima, koje imaju različite nazive na ove dvije slike ali je po sadržaju riječ o istim ili vrlo sličnim aktivnostima, označene su na obje slike istim bojama. Ako se uspore aktivnosti s jedne i druge slike, onda je vidljivo da su po sadržaju, mjestu i ulozi te važnosti za SRM vrlo slične ili jednakе aktivnosti označene istom bojom i na usporednom prikazu sa slike broj 12.

Izravna usporedba izgleda na prvi pogled gotovo nemoguća, jer se glede forme čini kao da na te dvije slike nije riječ o prikazu istog procesa. Međutim ako se pogleda prikaz na slici broj 10, onda je jasno da su:

- u aktivnosti 1.a, 1.b, 1.c te 2.a poglavito uključene obavještajne strukture,
- u aktivnosti 2.b, 2.c i 3.a poglavito sigurnosno zaštitne strukture,
- u aktivnosti 3.b, 4.a i 4.b poglavito strukture za obranu, zaštitu i spašavanje.

Kada se pogleda struktura i sadržaj pojedinih poglavja Strategije NS GB može se zapaziti slijedeće:

- U prvom dijelu, pod naslovom Strategijski kontekst, obrađeni su Vanjski kontekst i Sigurnosni kontekst sa slike 11, na kojih su to dijelovi poglavja Definiranje konteksta te "procjena ugroze" i "kritične infrastrukture" iz poglavljia Identificiranje ugroza;
- U drugom dijelu s naslovom Posebna uloga Britanije obrađen je Unutarnji kontekst sa slike 11, na kojih je on dio poglavljia Definiranje konteksta, tako da se i ovaj dio Strategije NS GB po svom sadržaju treba smatrati dijelom poglavja Strategijski kontekst;
- U trećem dijelu s naslovom Rizici za našu sigurnost obrađeni su Ocjena rizika i Rangiranje rizika iz poglavljia Analiza rizika;
- U četvrtom dijelu s naslovom Naš odgovor dane su temeljne nacionalne sigurnosne zadaće koje trebaju omogućiti provedbu odgovora na sve rangirane rizike, ali se operacionalizacija odgovora prezentira u dokumentima Strategic Defence and Security Review. Prema svojem sadržaju ovo se poglavje odnosi na aktivnost "tretiranje rizika".

Očito je da Strategija NS GB gotovo u potpunosti slijedi strukturu i sadržaj koji su definirani u ISO 31000. U naprijed navedeno treba istaknuti i to, da Strategija NS GB na više mjesata upozorava na važnost obavještajnih proizvoda i obavještajnih institucija u funkciji kvalitetnog anticipiranja (predikcije) ugroza i rizika te pravodobnog donošenja odluka o djelovanju s ciljem zaštite nacionalne sigurnosti odnosno nacionalnih interesa. To je također jedan od razloga, da će težište obrade u okviru ovoga poglavlja biti upravo na važnosti obavještajnog djelovanja kao jedne od aktivnosti procesa upravljanja sigurnosnim rizicima, dok druge aktivnosti iz okvira sigurnosnog procesa ovdje neće biti detaljnije razmatrane.

ČETIRI ODREDNICE DJELOVANJA

Može se zaključiti kako je sigurnosni rizik uvijek povezan s manje ili više vjerojatnjim djelovanjem nekoga subjekta iz vanjskog ili unutarnjeg okruženja, čije djelovanje ima za cilj onemogućiti dostizanje postavljenog cilja u našem djelovanju, ili uzrokovati značajnije odstupanje od tog cilja.

Za svako djelovanje važne su slijedeće četiri odrednice:

- cilj (svrha) djelovanja (dostizanje želenog stanja),
- procjena aktualnog stanja, stanja koje se želi promjeniti,
- sredstva, resursi s kojima se to želi ili može postići,
- motivi ili pokretačka snaga u dolasku do cilja (želenog stanja).

One gotovo u cijelosti definiraju svako djelovanje pa se dva "suprotstavljenja" djelovanja mogu grafički prikazati na način na koji je to učinjeno na slici broj 13. Radi analogije s prikazom ugroze sa slike broj 3 i na ovoj slici su prikazane (istaknute) dvije bitne sastavnice ugroze "namjere" i "sposobnosti" (mogućnosti). U procesu donošenja odluka o vlastitom djelovanju mora se u obzir uzeti i procijenjeno, pretpostavljeno ili prosuđeno djelovanje ugroze, dakle sve značajke

tog djelovanja, kako bi slika stanja iz kojega se polazi i kroz koje će se prolaziti do dostizanja cilja bila potpuna.

Temeljna zadaća obavještajnog djelovanja, kao jedne od aktivnosti iz okvira procesa SRM, upravo je pribaviti saznanja o značajkama (djelovanja) ugroze, koja su potrebne radi što kompetentnijeg i učinkovitog odlučivanja o vlastitom djelovanju.

Drugi razlog za posebno isticanje obavještajnog djelovanja u funkciji potpore donošenju odluka o rizicima za nacionalnu sigurnost te ocjeni rizika i definiranju prioriteta njihova tretiranja jest činjenica da se ponekad zanemaruje potreba izrade prosudbi koje će anticipirati buduće sigurnosne ugroze i sigurnosne rizike. O tome koliko je značajno anticipirati ugroze i predviđati njihovo djelovanje govori i činjenica, da se Strategijom NS GB prosudiće stanje u idućih 20 godina, a na temelju analiziranih, ocijenjenih i rangiranih sigurnosnih rizika planirat će se proračunska sredstva za potrebe dugoročnog financiranja razvoja rizicima primjerene obrane i sustava sigurnosti.

Kada je u pitanju hrvatski jezik, onda se ni semantičko značenje obavještajnog djelovanja ne vrednuje na primjeren način. U tom kontekstu ovdje će se istaknuti važnost obavještajnog djelovanja koje će biti u funkciji zadovoljavanja potreba korisnika koji se bave problematikom nacionalne sigurnosti i na važnost preferiranja prosuđujućeg u odnosu na informirajući (obavještavajući) karakter obavještajnih proizvoda.

OBAVJEŠTAJNO DJELOVANJE- TEMELJNI POJMOVI

Zadnja rečenica prethodnog odlomka eksplikite ukazuje na probleme lingvističke (leksičke) prirode na koje se nailazi u pokušaju preciznog definiranja pojmljeva "obavještajno djelovanje", "obavještajni proizvod" i slično, a osobito ako se u obzir uzme činjenica da hrvatske riječi "obavijest" i "informacija" predstavljaju sinonime, koji imaju isto značenje kao i engleska riječ "information", a korijen im je u latinskoj riječi "informare", sa značenjem "informirati" odnosno "obavijestiti".

Na te probleme još bolje upućuje citat koji je u [6] naveden kao moto na prvoj stranici glave III (naslov glave je Obavještajne operacije), koji preveden na hrvatski jezik, uz uporabu uobičajene "obavještajne" terminologije, glasi:

*Specijalna obrada koja posebno određuje obavještajni proizvod (u izvornom tekstu kaže se *intelligence*, a ne obavještajni proizvod, opaska autora), podrazumijeva kontinuirano prikupljanje, provjeru i analizu informacija, i tako nam daje mogućnost da shvatimo problem, odnosno da razumijemo stanje gledajući uvjeta djelovanja i da potom izradimo proizvod (u izvornom tekstu: product, opaska autora) primijeren kontekstu i okolnostima u kojima se nalazi korisnik. Ako bilo koji od spomenutih bitnih atributa nedostaje, tada proizvod (product) ostaje informacija a ne obavještajni proizvod (u izvornom tekstu se kaže intelligence, a ne obavještajni proizvod).*

Jasno je dakle slijedeće: u engleskom izričaju obavještajni proizvodi su "information" i "intelligence", koje hrvatski "obavještajni" rječnik prevodi u "informacija" i "obavještajni proizvod" [7], respektivno. Proizlazi da su obavještajni proizvodi "informacija" i "obavještajni proizvod", što je definicija koja nema smisla.

OBAVJEŠTAJNI PROCES

Obavještajni proces može predstavljati temelj i polazište za uspostavu elementarne obavještajne terminologije. Sastoji se od šest međusobno povezanih i međuzavisnih kategorija obavještajnih operacija. Obavještajne operacije predstavljaju široku područja aktivnosti koje provode obavještajna tijela i organizacije (službe, agencije) kako bi nadležne, ovlaštene i/ili zainteresirane korisnike (donositelje odluka) opskrbili s relevantnim, točnim i pravodobnim obavještajnim proizvodima. Obavještajni proces schematski je prikazan⁴ na slici broj 14, a čine ga slijedeće operacije:

- planiranje i usmjerenje (Planning and Direction);
- prikupljanje (Collection);
- obrada i korištenje (Processing and Exploitation);
- račlamba i proizvodnja (Analysis and Production);
- stavljanje na raspolažanje i objedinjavanje (Dissemination and Integration) te ocjena i povratna veza (Evaluation and Feedback).

Nije riječ o kategorijama operacija koje bi se odvijale isključivo jedna nakon druge, nego o operacijama koje se u stvarnosti odvijaju gotovo paralelno, ali s intenzitetom i težištem (prioritetima) promjenljivim u vremenu, u skladu s potrebama potpore procesu donošenja odluka i djelovanja u skladu s odlukom. U mnogim situacijama pojedine kategorije obavještajnih operacija ne provode se i bivaju izostavljene kao

AKTUALNO

nepotrebne, jer to aktualna zadaća i s njom povezan proces donošenja odluke dopušta, ili čak traži. Na primjer, tijekom obrade podataka relevantna informacija može biti izravno dostavljena zainteresiranom korisniku, bez prethodnog podvrgavanja procesu "raščlambe i proizvodnje", koji podrazumijeva uzimanje u obzir i informacija pribavljenih posredstvom drugih izvora prikupljanja, a sve s ciljem pravodobnog stavljanja na raspolaganje nadležnom ili zainteresiranom korisniku (donositelju odluke u vezi s vlastitim djelovanjem).

U vezi s prethodnim primjerom, a kako bi se upozorilo na već spomenuto isticanje važnosti koji se u Strategiji nacionalne sigurnosti Velike Britanije daje pravodobnim i relevantnim obavještajnim proizvodima koji će biti na raspolažanju donositeljima odluka na najvišim državnim razinama, ilustrativni su članci 4.09 i 4.10 (poglavlje četiri – Naš odgovor) koji govore o tome koliko je važno da obavještajni proizvodi budu relevantni za korisnika i da mu pravodobno budu stavljeni na raspolaganje. Nije na odmet spomenuti, da se u tom poglavljiju značaj obavještajnog djelovanja ili obavještajnih proizvoda spominje u četiri od ukupno 13 članaka.

Konačno, aktivnosti unutar svake od kategorija obavještajnih operacija provode se kontinuirano, ali i koordinirano s aktivnostima iz svih ostalih kategorija operacija. Tako se, na primjer, planiranje ažurira i dopunjuje nakon ispunjenja prethodno postavljenih obavještajnih zahtjeva, ali i na temelju zahtjeva identificiranih za vrijeme "raščlambe i proizvodnje". Misija, ili zadaća je ta koja određuje fokus oko kojega će se organizirati obavještajni proces i kako se ona odvija ili ostvaruje tako se mijenjaju i zahtjevi u odnosu na svaku od operacija iz okvira obavještajnog procesa.

Obavještajni proces može se u sažetom obliku definirati kao:

Proces tijekom kojeg se informacija pretvara u intelligence i čini dostupnom korisniku⁶. U skladu s takvom sažetom definicijom obavještajnog procesa očitija postaje i važnost tri uvjetno nazvane "informacijske" operacije iz sastava obavještajnog procesa: prikupljanje podataka, obrada informacija, proizvodnja intelligencea, kao i četvrta operacija - bez koje ni cijeli obavještajni proces ni obavještajne strukture ne bi imali smisla - stavljanje obavještajnih proizvoda na raspolaganje korisniku.

Definicija je preuzeta iz publikacije Joint Intelligence (skraćeno JP-2.0) [8], a termin "intelligence" namjerno nije preveden, kako bi se bolje uočio nedostatak odgovarajućeg termina u hrvatskom jeziku. U skladu s takvom definicijom i "informacijska" suština obavještajnog procesa može se shematski prikazati na način na koji je to učinjeno na slici 15, a radi usporedbe uz grafički prikaz iz [8] dan je i grafički prikaz iz [7].

U [8] je dana i definicija pojma "intelligence":

Proizvod koji je rezultat prikupljanja, obrade, objedinjavanja, procjene, analize i tumačenja raspoloživih informacija koje se odnose na strane države, neprijateljske ili potencijalno neprijateljske oružane snage ili elemente, ili na područja aktualnih te potencijalnih operacija⁷.

Ne ulazeći u rasprave i potankosti glede definicija ili sadržaja pojmove čiji su međusobni odnosi pojednostavljeno prikazani na slici 15, o čemu se više može pročitati u [8], za ova razmatranja je dovoljno upozoriti na činjenicu, da u hrvatskom jeziku ne postoji termin koji bi bio adekvatan terminu "intelligence" u njegovu značenju "obavještajnog proizvoda", što je razvidno i iz prikaza na slici 16.

U hrvatskom obavještajnom nazivlju s tim značenjem se često i kao sinonimi rabe izrazi: podatak, obavještajni podatak, informacija, obavještajna informacija, obavještajno izvješće, obavještajno saznanje te obavještajni proizvod, analiza, obavještajna analiza, prosudba, obavještajna prosudba. Takva nepreciznost a često i višezačnost definicija stvara formalnu zabunu i nejasnoće, a često dovodi i do pogrešnog tumačenja važnosti, svrhe i sadržaja pojmoveva kao što su obavještajno djelovanje i obavještajni proizvodi.

TERMIN IZVJESNICA

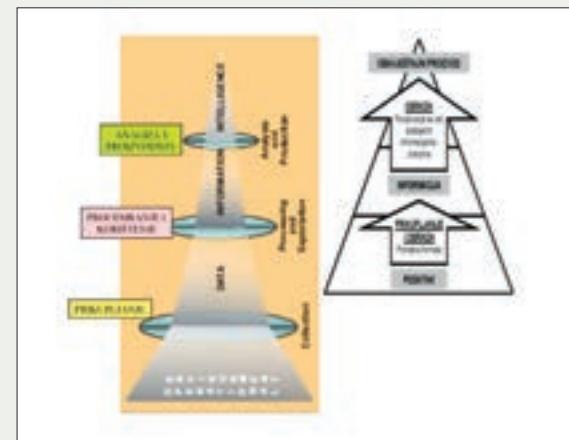
Iz prikaza na slici 16 razvidno je, da se u engleskom jeziku i djelovanje, i organizacija i proizvod vezuju uz riječ INTELLIGENCE dok se u hrvatskom vezuju uz riječ OBAVIJEST (INFORMACIJA), što definitivno nisu iste razine kognitivne hijerarhije, a obavještajno djelovanje nominalno se svodi na "obavještivanje", dakle za kategoriju niže u odnosu na englesku terminologiju.

U tom smislu vrijedno je tumačenje i inicijativa iz [9] da se umjesto engleskog "intelligence", u značenju obavještajnog proizvoda⁸, rabi termin "izvjesnica".

Ne ulazeći u raspravu glede ostalih "obavještajnih" značenja termina "intelligence" (organizacija, djelovanje i proizvod) i predloženih hrvatskih inaćica (izvještajna djelatnost, izvještajna služba), ovdje se želi uputiti na prikladnost, svrhovitost pa i potrebu

Slika broj 14: Grafički prikaz obavještajnog procesa

Slika broj 15:
Usporedba odnosa
"proizvoda"
triju "informacijskih sastavnica"
obavještajnog procesa prema [8] i [7]

uvodenja termina "izvjesnica" u "obavještajnu" praksu i "obavještajni" rječnik¹⁰.

Opravданost takvog pristupa može se potpuniye razabrati ako se u dijelu teksta iz literature [8] u kojem se govori o procesu pretvorbe podatka u intelligence i razliku između informacije i intelligencea glede njihova značaja za korisnika, termin "intelligence" zamijeni terminom "izvjesnica":

Informacija je od najveće vrijednosti kada oblikuje ili utječe na zapovjednik proces donošenja odluke, omogućavajući mu uvid u stanje ili uvjete u budućnosti. Do toga može doći kao rezultat povezivanja s drugim, ranije pribavljenim informacijama, ili kao rezultat interpretiranja u svjetlu iskustava koje je primljene informacije već imao.

Na primjer, sirovi podaci su sami za sebe od relativno male koristi. Međutim, kada je podatak koji je pribavio senzor, ili bilo koji drugi prikupljački element, prerađen u prikladnu, korisniku razumljivu formu, on postaje korisna informacija.

Informacija, sama po sebi, je jedini ili više činjenica, koje mogu biti korisne donositelju odluke, ali kada se tu informaciju stavi u odnos s drugim, već poznatim informacijama o operacijskom okružju, i kada ju se sagledava u svjetlu prijašnjih iskustava koja se odnose na protivnika, ona izrasta u novi skup činjenica koji se može zvati izvjesnica. Na tom stavljanju jednog skupa informacija u odnos prema drugom, ili na njegovoj usporedbi s informacijama iz baze podataka, što je proces koji primjenjuje obavještajni analitičar radi stvaranja zaključaka, temelji se proizvodnja izvjesnice. I konično, izvjesnica ima dva bitna svojstva po kojima se razlikuje od "obične" informacije: ona podrazumijeva anticipiranje ili predviđanje budućih stanja ili okolnosti i informira one koji odlučuju ukazujući im na razlike između mogućih (raspoloživih) inaćica djelovanja protivnika.

Izvjesnicama se donositelju odluka pruža na uvid procjena ugroze temeljena na raščlambi širokog područja protivnikovih mogućnosti te prosudba vjerojatnih namjera, temeljena na raščlambi njegovih mogućnosti i motiva te uvjeta okruženja. Raspolažući točnim, relevantnim i predviđajućim izvjesnicama zapovjednici

su u stanju postići kritičnu prednost, jer poboljšanjem uvida u način na koji protivnik djeluje ili reagira, dobivaju mogućnost razumijevanja suštine njegova procesa odlučivanja. To znanje o protivniku zapovjednik može koristiti za formuliranje svojih planova, smanjujući tako rizik svojstven vojnim operacijama i povećavajući vjerojatnost uspjeha.

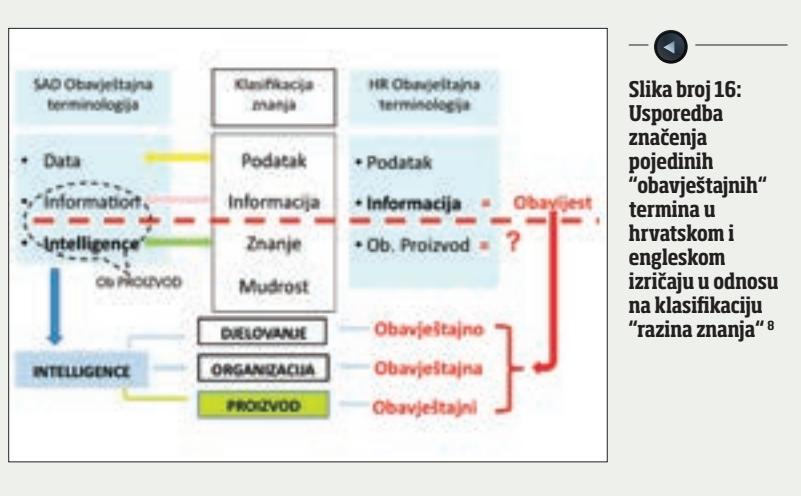
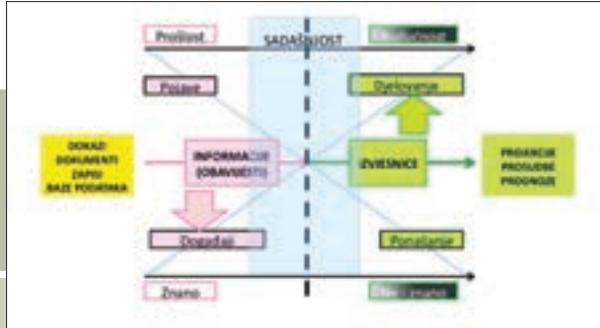
Obavještajni proizvodi ne mogu se ograničavati samo na obavijesti, kako to implicira naziv izveden na temelju hrvatske riječi za informaciju (obavijest). Naime obavijesti se odnose na poznato, na događaje i pojave iz prošlosti, a izvjesnice na budućnost, na djelovanje i ponašanje u budućnosti (shematski prikaz na slici 17). Imajući u vidu da svako racionalno djelovanje ima četiri odrednice, onda se i odnos informacija i izvjesnica u prostoru (potencijalnog) susreta suprotstavljenih djelovanja može prikazati na način kako je to već učinjeno na slici 13. Može se reći i kako su izvjesnice informacije o namjerama nositelja ugroze, namijenjene donositeljima odluke, radi donošenja odluke o vlastitom djelovanju u budućnosti i u odnosu na tu ugrozu.

I informacije i izvjesnice su obavještajni proizvod. Znakovito je, da JP-2.0 iz 2007. godine [8] uz šest od ranije definiranih i poznatih kategorija obavještajnih proizvoda, kao što su:

- Indikatori i upozorbe (Indications and warning – I&W),
- Tekuća (aktualna) saznanja (Current Intelligence),
- Općevojni podaci (General Military Intelligence – GMI),
- Informacije o ciljevima (Target Intelligence – TI),
- Područje znanosti i tehnologije (Scientific and Technical Intelligence – S&TI), te
- Protubavještajna saznanja (Counter Intelligence – CI),

uvodi i novu kategoriju obavještajnih proizvoda, koja u potpunosti opravdava uvođenje termina i pojma izvjesnica koji se i po značenju bitno razlikuje od termina i pojma informacija, a riječ je o kategoriji obavještajnih proizvoda Estimative Intelligence. Izvjesnice nude prosudbu o tome kako će se situacija razvijati i implikacije na planiranje i izvođenje našeg djelovanja. Izvjesnice idu dalje od opisa sposobnosti i mogućnosti ugroze, ili od izvještavanja o aktivnostima nositelja ugroze. Njima se nastoji predvidjeti ono što je

Slika broj 17: Vremenska dimenzija informacija i izvjesnica

nepoznato, a temelje se na analizi poznatih činjenica i na korištenju "tehnika" kao što su prepoznavanje oblika, deduktivno zaključivanje, statistika i vjerojatnost te drugih alata.

O važnosti predikcije i smanjenja neizvjesnosti glede djelovanja u budućnosti može se kompetentnije zaključivati ako se u obzir uzmu neki od temeljnih principa¹¹ obavještajnog djelovanja, kao što su:

- Perspektiva: (Promatrati iz perspektive ugroze i razmišljati na način na koji razmišlja nositelj ugroze);
- Integritet: (Zadržati intelektualno poštenje u odnosu na korisnika obavještajnih proizvoda ne podleći izazovima "podilaženja"). Obavještajni proizvodi jesu jedan od čimbenika koji određuju politiku, ali politika ne smije određivati obavještajne proizvode;
- Predviđanje - predikcija: (Preuzeti rizik predviđanja namjera nositelja ugroze).

ZAKLJUČAK

Izrada strategije nacionalne sigurnosti je projekt u kojem veliki doprinos mogu i moraju dati sigurnosno-obavještajne agencije, osobito u definiranju sigurnosnog konteksta, odnosno u dugoročnoj prosudbi realnih i potencijalnih sigurnosnih ugroza i s njima povezanih sigurnosnih rizika. Nije nevažno konstatirati da je izradom Strategije nacionalne sigurnosti Velike Britanije rukovodilo Vijeće nacionalne sigurnosti¹², na čijem je čelu premijer, a koje zasjeda redovito svaki tjedan. Izvršnim dijelom Vijeća nacionalne sigurnosti rukovodili premijerov savjetnik za nacionalnu sigurnost, koji je u rang ministra i koji je izravno odgovoran za upravljanje sigurnosno – obavještajnim sustavom. Jednako tako, sigurnosno-obavještajne agencije moraju pridonijeti provedbi strategije nacionalne sigurnosti odnosno ostvarivanju postavljenih sigurnosnih ciljeva, dajući kvalitetnu obavještajnu potporu svim nadležnim institucijama, a poglavito Vijeću nacionalne sigurnosti, koje je kao vladino međuresorno tijelo izravno nadležno i odgovorno za provedbu Strategije. U skladu s principom predviđanja (predikcije), obavještajno djelovanje je mnogo korisnije kada se fokusira na budućnost i na namjere ugroze, unatoč činjenici

da mu je obveza identificirati te procijeniti i cijeli spektar njezinih mogućnosti (sposobnosti, značajki) i aktualnih aktivnosti. Značaj tog principa je vrlo dobro ilustrirao Thomas Fingar¹³, izrekavši slijedeću tvrdnju: *Potrebno je više strategijskog promišljanja, a manje tekućih obavještajnih proizvoda. Strategijsko promišljanje mora biti sastavni dio onoga što svaki analitičar čini svakodnevno, ako želi obaviti svoj posao. On mora imati osjećaj za opće trendove, ako hoće interpretirati tekuće događaje.*

Riječ je, zapravo, o potrebi da se donositelju odluke o djelovanju, a djelovanje se uvek odvija u sadašnjosti ili se planira u budućnosti, pruži potrebna slika o tome kako će u budućnosti djelovati protivnik, neprijatelj, nositelj ugroze usmjerene prema nama ili našem sustavu. Radi jačeg naglašavanja značaja obavještajnog djelovanja i obavještajnih proizvoda u kontekstu izrade i provedbe strategije nacionalne sigurnosti, ilustrativan može biti jedan odlomak iz Predgovora Strategije NS GB, dakle riječi premijera, i članak 4.04 iz zadnjeg poglavljia te strategije – poglavljia Naš odgovor:

Citat iz predgovora glasi:

Ulagamo u razdoblje neizvjesnosti. Ova strategija priprema Veliku Britaniju za to novo razdoblje neizvjesnosti – odvagući ugroze s kojima se suočavamo i pripremajući nas da se s njima bavimo. Međutim strategija ne vrijedi mnogo ako nema alata za njeni provedbu, pa ćemo uz ovu Strategiju nacionalne sigurnosti sutra publicirati i Strateški pregled obrane i sigurnosti. On će opisati kako ćemo opremiti naše oružane snage, našu policiju i obavještajne agencije da bi se s aktualnim i budućim ugrozama mogli baviti onako učinkovito kako su to radile s ugrozama u prošlosti.

Članak 4.04. glasi:

Provreda svih tih zadaća¹⁴ zahtijevat će tijesnu koordinaciju između vladinih odjela (ministarstava, op. autora) i jakog vodstva Vijeća nacionalne sigurnosti. Naši strateški obavještajni kapaciteti moraju osigurati ispunjenje težišnih vojnih, diplomatskih i domaćih sigurnosnih zahtjeva, zahtjeva za jačanje održivosti, navedenih naprijed, kao i zahtjeva za naš ekonomski prosperitet.

LITERATURA:

- [1] Strategija nacionalne sigurnosti Velike Britanije: "A strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy", <http://www.direct.gov.uk/dokument/Cm7953,2010>.
- [2] Heinz Mangenheimer: "Sicherheitspolitik in theorie und Praxis – strategiski primjeri", Landesverteidigungskademie, Institut fuer Strategie und Sicherheitspolitik, Serija „Studije i izvješća“, broj 4/2003, Beč, ožujak 2003.
- [3] Julian Talbot, Miles Jakeman: "Security Risk Management – Body of Knowledge", John Wiley & Sons, Inc. Publication, Hoboken, New Jersey, 2009.
- [4] "Strateški pregled obrane" MORH, Zagreb, 2005.
- [5] ISO 31000 "Risk management – principles and guidance", International standard ISO/IEC 31000: 2009(E)
- [6] "Joint and National Intelligence Support to Military Operations", Joint Doctrine Publications, Joint Publication 2-01, TRADOC, 05 january 2012.
- [7] "Združena obavještajna, protobavještajna i sigurnosna doktrina", AJP 2.0, HRVN STANAG 2190 – prijevod, uređivanje i prilagodba – ožujak 2006. godine
- [8] "Joint Intelligence", Joint Doctrine Publications, Joint Publication 2-0, TRADOC, 22 june 2007.
- [9] Miroslav Tuđman: "Informacijska znanost i izvjesnice", Informatologija, 35(2002), 4
- [10] Kontraadmiral Ante Urlić, zapovjednik HRM: "Zapovjedanje i nadzor u vojnoj organizaciji (II. i III. dio), Hrvatski vojnik broj 390 od 30. ožujka 2012. i broj 391 od 6. travnja 2012.

1 Grafički prikaz predstavlja dorađeni i dopunjeni prikaz iz literature [3]

2 Treba razlikovati učinak štetnog događaja i njegove posljedice. Na primjer, učinak može biti eksplozija ili požar, a posljedice mogu biti ozljedeni ili poginuti ljudi te uništena ili onesposobljena oprema.

3 Ovaj grafički prikaz u znatnoj se mjeri razlikuje od prikaza iz ISO 31000. Posebno se to odnosi na pojedine detalje kojih tamo nema, a ovdje su prikazani, kao i na činjenicu da je ovdje u prikaz uključen i Odgovor na štetni događaj – križu” što tamo također nije slučaj. U dopuni prikaza slike broj 11 korišteni su neki od pristupa iz literature [3], po uzoru na već ranije usvojeni australijski i novo-zelandski AS/NZS 4360 Risk Management Standard i svjetski poznati australijski priručnik HB167 Security Risk Management Handbook, koji primjenjuje standara AS/NZS 4360 (dakle neizravno i standarda ISO 31000) proširuje i na problematiku upravljanja sigurnosnim rizicima.

4 Do 2007. godine Združena obavještajna doktrina SAD definirala je "obavještajni ciklus" (Intelligence cycle), što je uvjetovalo i shematski prikaz u obliku prstena, koji se zadražao do danas, iako riječ "proces" potpunije opisuju stinu onoga što se događa nego što to čini riječ "ciklus".

5 Kako je uporab engleskog nazivlja iz ovog područja široko rasprostranjena i u nas, osobito u vojnoj terminologiji, u zagradama su navedeni odgovarajući engleski nazivi.

6 Engleski termin "intelligence" svjesno nije preveden ili zamijenjen hrvatskim "obavještajni proizvod", što će biti objašnjeno u tekstu koji slijedi.

7 Treba odmah istaknuti, kako u engleskom jeziku termin "intelligence" nema samo jedno značenje, a kada je riječ o obavještajnoj terminologiji "intelligence" može značiti i aktivnost ili djelovanje koje rezultira obavještajnim proizvodom ali i organizaciju ili sustav koji te i takve aktivnosti provodi.

8 Više u vezi s tom klasifikacijom može se naći u [9] i [10].

9 Zapravo, prikladnije bi bilo termin "obavještajni proizvod" rabiti kao skupni pojam, koji bi obuhvatio i "informacije" (hrvatski: obavijesti) i "izvjesnice", na što će u tekstu još biti ukazano.

10 U [9] je objašnjena i semantička te uporabna razlika između termina obavještivati i izvještivati, a glede prikladnosti izraza izvjesnica kaže se kako upućuje i na izvjesnost, tj. otklanja neizvjesnost što je i svrha dobrih izvjesnica: otkloniti neizvjesnost i biti podloga jasnih odluka.

11 U [8], stranica II-1, se definira 10 temeljnih principa obavještajnog djelovanja.

12 Vijeće nacionalne sigurnosti (National Security Council) je tijelo koje je ustrojila aktualna britanska koaličijska vlada odmah nakon preuzimanja vlasti. Riječ je o operativnom tijelu u čijem su sastavu pojedini ministri te savjetnik premijera za nacionalnu sigurnost (National Security Adviser), koji također ima rang ministra, a od ustroja je Vijeće počelo s radom na izradi Strategije NS GB.

13 Thomas Fingar, zamjenik direktora "National Intelligence for Analysis" i predsjedavajući "National Intelligence Council", kada je tu postavku izrekao 4. rujna 2008., na skupu obavještajnih analitičara, najavivši skorij izlazak publikacije "Global Trends 2025: A Transformed World", NIC 2008-03, November 2008 (elektronička inačica: www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html)

14 Misli se na osam sigurnosnih zadaća koje predstavljaju odgovor na 15 procijenjenih i rangiranih sigurnosnih rizika. U vezi s tom klasifikacijom može se više naći u literaturi [9] i [10].

RATNA POVIJEST
LATINSKE AMERIKE

BOLIVAROV

Kad se Simon Bolívar, nakon neuspjeha u borbi za nezavisnost Venecuele (vidi podlistak, HV br. 428), 1815. godine sklonio na Haiti, on se već oslobođio kolonijalne vlasti. Haićani su pružili pomoć Bolívaru nakon što se obvezao oslobođiti robe. Iskrcavši se po treći put na obalama Venezuele, 1816. Bolívar diže ustanak napadom na mjesto Angostura (danas Ciudad Bolívar). Borbe pobunjenika i španjolske vojske rasplamsavaju se, a svoj vrhunac dostižu 7. kolovoza 1819. u bitki kod Boyacá nakon koje pobunjenici osvajaju Novu Granadu.

MALA, ALI VAŽNA BITKA

Potrebno je naglasiti kako je bitka kod Boyacá i po tadašnjim europskim mjerilima bila vrlo ograničeni taktički sraz relativno malih vojski. U bitki nije sudjelovalo više od 6400 vojnika na obje strane, pri čemu je Bolívarovih bilo više od 3400, a španjolskih oko

2950, pa su i gubici bili iznimno mali. Bolívar je izgubio svega 13 vojnika, a Španjolci su imali više od 100 poginulih i preko 1600 zarobljenih vojnika. Za usporedbu, samo 4 godine ranije u bitki kod Waterloo na europskom ratištu, sukobilo se oko 190 000 vojnika obiju zaraćenih strana, s više od 75 000 poginulih, ranjenih ili nestalih vojnika i časnika. No iako je bitka bila po svojim taktičkim razmjerama vrlo ograničenog karaktera, po svom strateškom značenju imala je odlučujući karakter Bolívara pohoda, nakon kojeg je cijela Nova Granada bila oslobođena španjolske kolonijalne vlasti, a pobunjenici na čelu sa Simonom Bolívarom ušli su u nebranjenu Bogotu.

NASTAVAK RATA

Španjolska je bila spremna nastaviti rat za svoje kolonije, ali u vojsci priključenoj u Cadisu pod zapovjedništvom generala Pabla Morilla izbila je opća

Bitka kod Boyacá (gore) vođena je 7. kolovoza 1819. u bitci nije sudjelovalo više od 6400 vojnika na obje strane, španjolskoj i pobunjeničkoj

Niti dvije godine nakon Boyaca Bolívarovi su vojnici pobijedili kod Caraboba (dolje) i konačno uspjeli stvoriti neovisnu državu

Marinko OGOREC

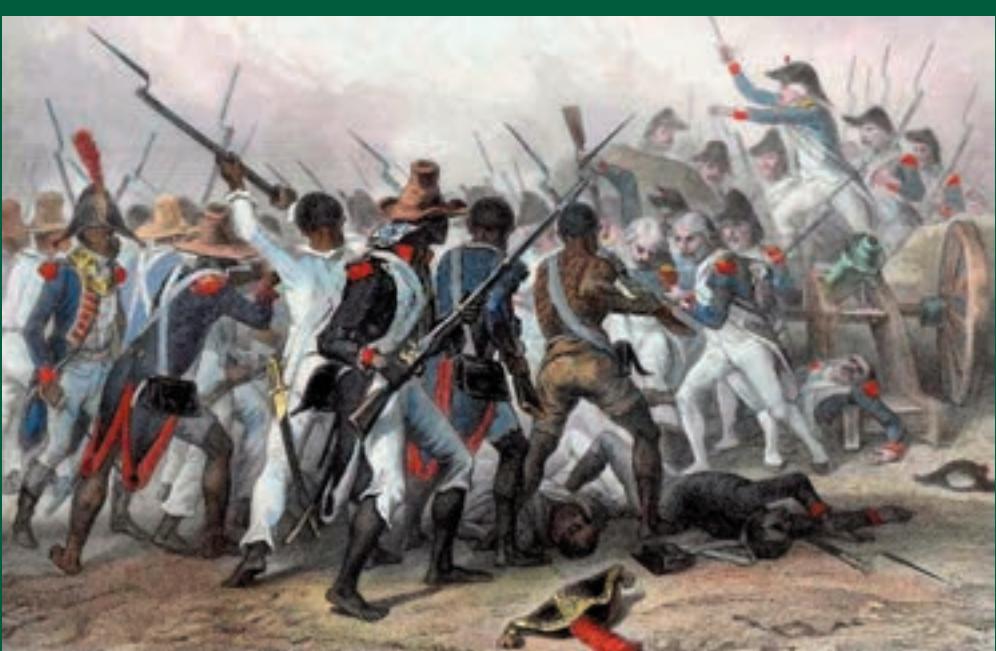
USPJEH

UNATOČ NEUSPJELIM POKUŠAJIMA DA OSTVARE NEZAVISNOST OD ŠPANJOLSKU, JUŽNOAMERIČKI POBUNJENICI POD VODSTVOM SIMONA BOLIVARA NIŠU ODUSTAJALI. NJIHOVA HRABROST I VJEŠTINA DOŠLA JE DO IZRAŽAJA U BITKAMA KOD BOYACÁ I CARABOBA

pobuna, pa je nova ratna kampanja bila onemogućena. Posljedica te pobune bilo je primirje na svim ratištima, koje je inicirala Španjolska, kako bi se pregovorima riješilo pitanje njezinih kolonija u Južnoj Americi. Kako do sporazuma nije došlo, rat je nastavljen u proljeće 1821. Bolívar je krenuo na Caracas, prvi put sa snažnjom vojskom od španjolske. Španjolske snage (oko 4000-5000 vojnika i časnika) pod zapovjedništvom Miguela de la Torre dočekale su Bolívarove postrojbe kod Caraboba, istočno od Caracasa, 24. lipnja 1821.

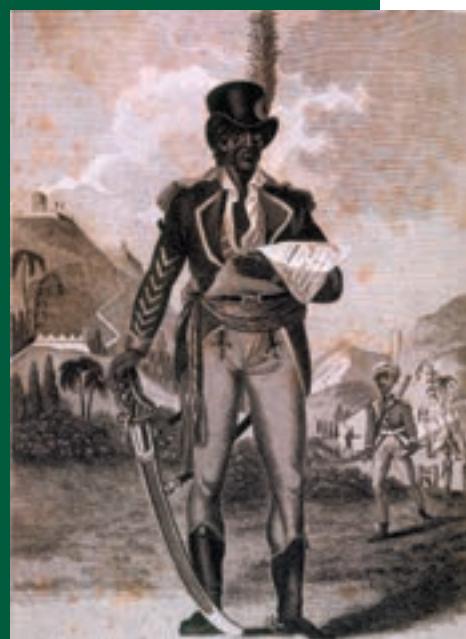
KLJUČNI INDIJANSKI VODIĆI

Španjolci su bili spremni za odlučnu bitku uz oslonac na povoljno zemljiste. Međutim uz pomoć indijanskih vodiča koji su odlično poznavali teren, Bolívarove snage su gotovo neprophodnim planinskim stazama zaobišli frontalno postavljene Španjolce i napali ih s boka. Napad je iznenadio Španjolce i izazvao rasulo u njihovu borbenom postroju, pa su se izvukli u Puerto Cabello, nakon čega je Bolívar na čelu svojih snaga ušao u nebranjeni Caracas. Nešto manje od tri mjeseca kasnije (7. rujna 1821.), pobunjenici stvaraju državnu tvorevinu Veliku Kolumbiju (federacija Venezuela, Kolumbije, Paname i Ekvadora). Za predsjednika novonastale države izabran je Bolívar, a na mjesto dopredsjednika Francisco de Paul Santander. ■

NEZAVISNOST HAITIJA

Haiti je prva suverena latinskoamerička država koja je ostvarila svoju borbu za nezavisnost. Naime, zapadni dio otoka bio je francuska kolonija preoteta Španjolcima, dok je istočni ostao pod španjolskom vlašću. S obzirom na to da su španjolski kolonizatori gotovo potpuno istrijebili domaće stanovništvo, na otoku je problem nedostatka radne snage na plantajzama riješen dopremanjem velikog broja crnih robova iz Afrike. Nakon izbijanja revolucije u Francuskoj, na Haitiju je 1791. došlo do opće pobune robova predvodene talentiranim zapovjednikom imena François-Dominique Toussaint Louverture (slika desno) koji je potukao francuske kolonijalne snage. Toussaint je vješto iskoristio sukobe evropskih sila, pa kako bi obranio ustanak, stao je na stranu Španjolske, koja mu je obećala ukidanje ropstva (što naravno, nije imala namjere realizirati). Kada je francuski Konvent 1794. proglašio slobodu za sve robe, Toussaint je prešao na stranu Francuza i nastavio borbu za nezavisnost, dobio bitke protiv kolonijalnih ekspedicija Španjolaca i Engleza, a zatim porazio i same Francuze, te ukinuo francusku vlast 1801. i donio liberalni ustav. Međutim Napoleon je odbacio taj ustav i na Haiti poslao ekspediciju od 86 brodova i 50 000 vojnika da uguše ustanak predvodjenih generalom Leclercom. On je 1802. porazio ustanike, zarobio Toussainta Louverturea i deportirao ga u Francusku, ali unatoč tome, uporan otpor crnaca i mulata, kao i epidemija žute groznice u redovima intervencionista donijela je na kraju novi poraz Francuzima. Povukli su se uz velike gubitke, ostavivši otok u rukama Toussaintova nasljednika Jean-Jacques Dessalinesa, koji je proglašio nezavisnost 1804., dajući novoj državi ime Republika Haiti.

DOMOVINSKI RAT

dr. sc. Ante NAZOR, ravnatelj Centra

U prethodnim su brojevima "Hrvatskog vojnika" navedeni dokumenti objavljeni u *specijalnom izdanju* "Narodne armije" od 26. siječnja 1991. pod naslovom *Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj* u kojem je hrvatsko vodstvo optuženo za nelegalno naoružavanje. Objavljivanje toga *specijalnog izdanja* očito je rezultat koordiniranog djelovanja s "Upravom bezbednosti SSNO-a" i pokazuje miješanje JNA u političke prilike u Jugoslaviji krajem 1990. i

Sadržaj spomenutoga članka, osim njegova zadnjeg dijela, zapravo je prepisan iz prvog dijela Informacije u vezi sprovodenja naredbe Predsedništva SFRJ o rasformiraju i razoružavanju nelegalnih oružanih sastava, koju je Politička uprava SSNO-a (st. pov. broj 87-1) donijela 24. siječnja 1991. povodom zapovijedi Predsjedništva SFRJ o razoružavanju nelegalnih oružanih sastava, a "Komanda 5. vojne oblasti" istoga dana proslijedila podređenim postrojbama.

Policija u Šibeniku vrši legitimiranje svih lica koja ulaze u poštu uključujući i uniformirane pripadnike JNA. Od vojnih lica traže podatke o jedinici u kojoj su na službi. Sve nekorektniji su prilikom zaustavljanja i kontrole vojnih vozila.

Pripadnici MUP iz Kaštela izjavili da su dobili naređenje da u slučaju intervencije JNA 'odmah pucaju na njene pripadnike'.

Patrolu vojne policije (5 vojnika i starješina) u toku vršenja službe u garnizonu Slavonski Brod

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

"ISTINA O NAORUŽAVANJU TERORISTIČKIH FORMACIJA HDZ"

(*PRILOZI ZA RASPRAVU O PRIJETNJI JNA ZA UVODENJE IZVANREDNOG STANJA U HRVATSKOJ U SIJEČNJU 1991. Đ VIII. DIO*)

početkom 1991., prije svega na području Hrvatske. U ovom će broju biti naveden sadržaj nekih članaka u spomenutom *specijalnom izdanju* u kojima se navode podaci prikupljeni iz *izveštaja jedinica* JNA o djelovanju hrvatske politike i poduzimanje mjera hrvatske vlasti za mogući sukob s JNA. Cilj tih članaka bio je prikazati JNA kao žrtvu negativne promidžbe hrvatske vlasti i hrvatskih medija te u medijskom prostoru stvoriti sliku o nužnosti reakcije JNA na događaje u Hrvatskoj.

Jedan je od takvih članaka naslovjen *Armija na nišanu* i donosi podatke o MUP-u RH, o praćenju pojedinih pripadnika i jedinica JNA, o mobilizaciji teške mehanizacije radnih organizacija za zaprečavanje mostova, prilaza aerodromima, gradovima, izlaza iz vojarni te o tome da su "(...) oružani sastavi (RH, op. a.) angažovani i opremljeni za neprekidno osmatranje vojnih objekata i praćenje pojedinaca i jedinica, nanošenje artiljerijsko-raketnih udara po vojnim aerodromima, kasarnama i skladištima, za napade na jedinice JNA i likvidaciju starešina i članova njihovih porodica."

Budući da je sadržaj spomenute Informacije već objavljen u jednom od brojeva "Hrvatskog vojnika", ovdje ću navesti samo uvodni dio tog članka čiji se sadržaj djelomično razlikuje od onog u Informaciji:

"Ubrzanim prevođenjem ilegalno naoružanih pripadnika HDZ u rezervni sastav MUP-a, rezervni sastav milicije u periodu za koji je zatraženo produženje roka za realizaciju Naredbe Predsjedništva SFRJ povećan je sa 13.371 na 31.229 pripadnika (uvećanje 233%), tako da je ukupno brojno stanje aktivnog i rezervnog sastava MUP-a 22. januara bilo 50.741 lice."

Zadnji dio članka *Armija na nišanu* u podnaslovu *Zabeleženo 22. januara* donosi sljedeće podatke: "U luci Drače na Pelješcu meštani su odbili da prihvate vez brodu JRM LM-161. Brod je u tom mjestu, po planu obuke, trebalo da pristane. Pošto mu je onemogućeno da pristane, brod je otplovio do luke Trpanj. U međuvremenu se na obali okupilo više pripadnika policije i meštana među kojima je prethodno proširena vest da će ih pripadnici JRM popahspiti.

provocirali hadzezeovci i policajci, sa ciljem da izazovu incidentnu situaciju sa težim posledicama. U garnizonu Virovitica grupa naoružanih civila (jedan sa automatom) zaustavila je grupu od 10 vojnika koji su krenuli prema železničkoj stanici radi odlaska u Zagreb na lekarski pregled i vratila ih u kasarnu.

U Zagrebu je nastavljeno stalno praćenje pokreta jedinica JNA, pa čak i pojedinačnih vozila i letelica, kao i stalna opservacija unutar kasarni." ("Narodna armija", *Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj*, godina XLVI, 26. I. 1991., str. 37.).

U članku naslovrenom *Samo nek je protiv JNA* navode se prilozi objavljeni na HTV-u tijekom noći 21./22. siječnja. Zanimljivo je da uz priloge, osim podnaslova nepotpisanog autora članka *Ko (zaista) uznenimira javnost*, nema komentara uredništva "Narodne armije".

"Saopštenje objavljeno u III TV-dnevniku oko 22,30 časova:

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske uputilo je večeras odjelima za Međuopštinske poslove

obrane, općinskim sekretarijatima za narodnu obranu i Gradskom sekretarijatu za narodnu obranu Zagreba slijedeće priopćenje:

- Na temelju spoznaja da neke vojne jedinice JNA, suprotno zakonu o vojnoj obvezni, pozivaju rezervni sastav na vojne vježbe i obuku mimo nadležnih službenih organa i suprotno zakonu i određenom vremenu obavještavamo vas da za sve to nemaju nikakvog opravdanja. Da bi se spriječilo kršenje Zakona i unošenje samovolje u pozivni sastav, obavještavamo vas da se vojni obveznici nisu dužni odazvati pozivima, ako im oni nisu dostavljeni u organizaciji sekretarijata za NO općine i njihovom kurirskom službom."

Pod podnaslovom *Ratoborna politika* izdvojeni su i *Osvrti o uznenimiravanju javnosti od strane JNA*

"međunarodnom okružju i situaciji u zemlji: Producenje primjene naredbe PSFRJ, usprkos tome što pridonosi uspiješnjem prikupljanju oružja od građana i ilegalnih grupa, doduše kako gdje i od koga, istodobno je unijelo novu napetost ultimativnošću roka koji ističe noćas. Željeli bismo, međutim, vjerovati da u otvaranju ravnopravnog dijaloga o novom povjesnom dogovoru, neće biti postupaka koji bi nas udaljavali od demokratskog rješavanja jugoslavenskih odnosa. Na žalost, u sijenj zaljevske krize poseže se i za drugačijim metodama, o čemu mjerodavno svjedoče posljednja baltička zbivanja.

Nagovještaja pokušaja raspetačavanja i jugoslavenske političke krize takvim putem, bilo je i ima, od širenja psihoze sukoba, rušenja

nedorečenošću predstavlja pretnju čitavim narodima, jer ono što ostaje kao činjenica jest to da bi svaki pokušaj militarističkog nastrojenog dijela vojnog vrha da silom sprječi demokratske tokove, vodio definitivnoj izolaciji JNA kao zajedničke vojske svih naroda i njenom rasulu, neumitnom međunarodnom sukobu, narodnom otporu, svugde gdje bi takav atak bio poduzet, teškim stradanjima i konačno potpunom razlazu. Iako što se već danas, bez obzira na zaljevski rat i zbivanja na Baltiku suočavaju sa nedovjebenom međunarodnom osudom, sutra bi se i svaki pokušaj rješavanja naših pitanja silom, suočio sa međunarodnom izolacijom i njenim posljedicama. Međurepublički dijalazi što su na temelju nedavnog dogovora u Predsjedništvu Jugoslavije

“VANJU TERORISTIČKIH Z U HRVATSKOJ”

objavljeni u "II TV-dnevniku HTV":

"(...) U Đakovu je kamion pun vojnika dojurio u središte grada, nakon čega su se vojnici rastrčali na sve strane, a zatim skupili i otišli kako su i došli. U kasarni 'Maršal Tito' u Zagrebu i drugoj u Dugom Selu tenkovski motori paljeni su trideset do četrdeset minuta. Vojni helikopteri nadljetali su nekoliko puta i zadržavali se nad objektima MUP RH.

Važno je pripomenuti kako ratobornu politiku, koju posljednjih nekoliko dana vodi militantni i unitaristički dio generalskog vojnog vrha JNA, ne podržavaju brojne starješine, bez obzira na nacionalnost, jer su svjesni opasnosti koju takva politika znači za mit u cijeloj zemlji i za povijesni dogovor jugoslavenskih naroda, tek otvoren prvim sastankom u Beogradu i najavljen bilateralnim susretima izabranih demokratskih predstavnika republika-država. Što se tiče organa vlasti RH, oni polazeći od legitimitea što su ga dobili na prošlogodišnjim demokratskim izborima, nemaju nikakava razloga, da pod prijetnjama što ih na takav način čine ratoborni velikosrpski generali, odstupu od stajališta usvojenih na sjednici Vijeća za obranu i zaštitu ustavnog poretka RH."

U posebnom prilogu, podnaslovom *Silom protiv demokracije*, naveden je sadržaj komentara Vanje Sutlića u "II TV-dnevniku HTV" o činjenici da te večeri istječe rok za primjenu Naredbe Predsjedništva SFRJ o vraćanju oružja te o

mostova dijaloga, prizivanja oružjem, nelegalnog razmehivanja oružjem, upada u policijske stanice i vojne transporte, naoružavanja nelegalnih grupa, razbojstava i ubojstava, do prijetnji militantnim rješenjima. Nije li sama naredba Predsjedništva Jugoslavije o vraćanju oružja, stavila vojsku u ulogu koju u svakoj civiliziranoj zemlji ima policija? Ako se tomu pridodaju poluslužbene interpretacije tog dokumenta, i potom izrečene prijetnje Hrvatskoj i Sloveniji, otprije podkrepljene demonstriranjem vojne sile u pojedinim garnizonima ili najnovijom zagrebačkom demonstracijom vojne moći i nelegalnim pozivima vojnim obveznicima, nije ni čudna zebnja ljudi gledi pravih namjera naredbe o vraćanju oružja, čiji rok ističe noćas, tim više što uz oružje što ga je slijedom tog dokumenta policija prikupila širom Hrvatske od građana i grupa koji su ga nelegalno posjedovali, s druge strane stoje primjeri poput opetovanog Raškovićevog poziva da se oružje ne vrati ili pak hvaljenje pojedinih umirovljenih vojnih lica sa tek dobivenim 'kalašnjikovima'. Ipak, upravo akcija političkih snaga pokazuje kako normalan i miran pristup može biti učinkovitiji i da upravo tim putem treba nastaviti.

Sutrašnji skup ministara ili sekretara unutrašnjih poslova u Beogradu mogao bi tome biti daljnji doprinos, kao što bi to bilo i mjerodavno tumačenje punog smisla naredbe i na koga se točno odnosi, što je uostalom obećano, umjesto da svojom

ovih dana u toku, ničim se ne bi smjeli dovesti u pitanje. Jesu li, međutim, svi svjesni što bi mogla biti alternativa dogovoru?"

U prilogu podnaslovom *Robert Dol o oduzimanju oružja* naveden je komentar "izveštača Vjesnika" iz New Yorka Vladimira Drobnjaka u II TV-dnevniku:

Senator Robert DOW (ili DOL), čelnik republikanske manjine u senatu američkog kongresa, u ponedjeljak je javno osudio pritisak vojnih krugova u Jugoslaviji na Hrvatsku i Slovensku demokraciju. Senator Dol uspoređuje prijetnje nasilnim oduzimanjem oružja na zapadu Jugoslavije, sa kršenjem demokracije na Baltiku, upozoravajući da ovoga trenutka Jugoslavija i SSSR predstavljaju žalostan primjer zemalja u kojima su, citiram: 'demokratske republike pod opsadom federalne vlade i armije, pa stoga je demokracija u njima najozbiljnije ugrožena'. Senator DOL iznova naglašava da treba izmjeniti zakon o američkoj stranoj pomoći, kako bi ta pomoć ubuduće zaobišla federalnu vladu i došla izravno u ruke demokraciji okrenutim republikama. Inicijativa senatora DOL-a nalazi na podršku članova oba kongresa Doma, a među prvima koji najavljuje svoj glas njoj u prilog jest demokratski senator KLEJBOR TEL, predsjednik vanjskopolitičkog odbora senata." ("Narodna armija", *Istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ u Hrvatskoj*, godina XLVI, 26. I. 1991., str. 44. – 45.).

Afrička država Gambija je 1997. izdala marku u bloku s motivom Nacionalnog parka Plitvice

Maksimum karta s markom vojnog muzeja u Portugalu iz 2001

FILATELIA

Omotnica prvog dana "Pozdrav iz Hrvatske" s motivima Jadranškog mora iz 2005.

MARKE POZDRAVI IZ HRVATSKE

Poštanska marka je izvrstan marketinški alat kada je u pitanju privlačenje gostiju iz drugih mesta i zemalja na neko odredište. Karnet od deset različitih poštanskih maraka iz 2005. godine pod nazivom "Pozdrav iz Hrvatske" s motivima otoka Hvara vjerno dočarava ljepote hrvatskog mora. Marke na istu temu izdane su i 2006. i 2008. godine

Ivo AŠČIĆ

Na svjetskom zemljovidu Hrvatska se profilirala kao iznimno poželjno odredište zahvaljujući prije svega Jadranškom moru. Njegova čistota, raznolikost flore i faune ali i arheologija te sva ostala prirodna i kulturna bogatstava čine Jadran jednim od najvažnijih resursa hrvatskog gospodarstva. Karnet od deset različitih poštanskih maraka iz 2005. godine pod nazivom "Pozdrav iz Hrvatske" s motivima otoka Hvara vjerno dočarava ljepote hrvatskog mora. Marke na istu temu izdane su i 2006. (motiv s hrvatskim navičajima) i 2008. (motiv Velikih kaskada na Plitvicama). U kompletima su također izdane i po dvije razglednice s istim motivima kao i marke. Zbog velike uloge poštanske marke u promociji najvažnije gospodarske grane Republike Hrvatske, očekuje se kako će i dalje motivi hrvatskih turističkih odredišta i zanimljivosti resiti hrvatske ali i marke drugih zemalja.

TURISTIČKE ZANIMLJIVOSTI - VOJNI MUZEJI

Poštanska marka je izvrstan marketinški alat kada je u pitanju privlačenje gostiju iz drugih mesta i zemalja na neko odredište. Ugodni "za oko" motivi na markama i stručni tekstovi vjerno dočaravaju turistička odredišta i "objašnjava-

ju" zašto se baš to mjesto treba posjetiti.

Primjeri izvrsne promidžbe i privlačenja zaljubljenika u vojnu povijest predstavljaju vojni muzeji čiji se motivi zgrada i eksponata prikazuju na markama različitih država. U kratkom sažetu bit će spomenute neke marke iz bliže povijesti koje na neizravn način pozivaju na posjete vojnim muzejima u kojima se prikazuje

Prestižno odlikovanje "Red Bijelog lava" iz vojnog muzeja na čehoslovačkoj marki iz 1985.

Vojni muzej Ministarstva obrane RH u svojim zbirkama posjeduje značajan broj predmeta iz Domovinskog rata (odore, naoružanja, zastave i dr.) te gradu vezanu za vojnu povijest 20. stoljeća na ovim prostorima. Zbog toga je bio i bit će vrlo važan izvor informacija u kreiranju i promociji poštanskih maraka, na temu vojne povijesti, koje svjedoče o teškoj i junačkoj prošlosti hrvatskih vojnika.

razdoblje vojne i ratne povijesti neke zemlje te izlošci iz povijesti oružanih snaga.

Narodna Republika Kina je 1961. godine izdala dvije poštanske marke s motivom zgrade Vojnog muzeja Kineske narodne revolucije, otvorenog godinu dana prije; Velika Britanija 1970., Portugal 2001. te Urugvaj 2003. izdali su marke u povodu 150. obljetnice osnivanja vojnog muzeja u njihovu ratnog muzeja; Kana-

da je 2005. godine u povodu 60. obljetnice pobjede u II. svjetskom ratu, izdala marku s motivom Kanađskog vojnog muzeja. Na istoj marki nalazi se nekoliko detalja koji podsjećaju na vojnu povijest njihovih oružanih snaga. Između ostalog na marmi se nalaze i poruke ispisane Morzeovom abecedom kao što je: - . . . - - - - - . . . - - - - - (Nikad ne zaboravi) koja se koristila u prijenosu poruka i tijekom zadnjeg svjetskog rata; Otok Man je 2005. godine izdao osam maraka u suradnji s Britanskim ratnim muzejem, Rumunjska je 2008. godine izdala četiri marke s motivima različitih pištolja iz 18. i 20. stoljeća a čije se eksponati nalaze u Nacionalnom vojnom muzeju u Bukureštu, osnovanom 1923. a otvoren za javnost tek 1988. godine; i dr.

Najnovije dostupne marke na temu vojnih muzeja izdao je Pakistan 30. travnja 2013. u povodu otvaranja pakistanskog vojnog muzeja. Marka je izdana u arku od 15 maraka i vrijednosti od 15 rupija. ■

Pakistanski vojni muzej na markama iz 2013.

**Suvremene ceremonijalne zastave
sastavnica Sjeverne brigade Bardufoss:** 2.
pješačka bojna (2BN), satnija vojne poli-
cije (MP), logistička bojna (CSSBN), bojna
veze (SBBN) i organizacijska zastava
ratnog zrakoplovstva

**HRVATSKI
VOJNIK**

broj 429 / 30. kolovoza 2013.

47

Zastava Sjevernotrondelaške
pješačke pukovnije br. 13 (1961.)

VEKSILOLOGIJA

NORVEŠKE VOJNE ZASTAVE

Zastave se postrojbi u oružanim snagama Kraljevine Norveške zovu seremonifane. Tradicionalno su samo pješačke pukovnije imale zastave nazvane regimentsflagg kvadratnog oblika veličine 120×120 cm, a konjaničke (dragonske) standart manjih dimenzija...

Model regimentalnih zastava korišten od 1913. prikazuje kraljevski znak tj. zlatnog lava sa sje-kirom bijele oštice iz nacionalnoga grba, a polje zastave sastoji se od tri okomite pruge prema tradicionalnim bojama odora nekadašnjih postrojbi. Iznad znaka u polukrugu je izvezen naziv postrojbe, a bojne počasti (imena i godine bitaka u kojima se postrojba istakla) ispisana su sitnim slovima u donjem uglu uz kopljje. Dragonske zastave bile su također kvadratne, ali raskoljenog kraja, jednobojoje s cijelovitim državnim grbom u sredini. Distrikti domobranstva od sredine druge polovice XX. stoljeća imaju kvadratne zastave zelene boje s velikim kraljevskim znakom u sredini te znakom grane (ukrštene sjekire i fascije) u tri ugla zastave, dok je u gornjem uglu uz kopljje bio pojedinačni znak distrikta – heraldički lik iz lokalne vojne tradicije. U zrakoplovstvu umjesto nacionalnog lava prikazan je znak grane – okru-njeni sokol, a zastavno polje sastoji se od raznih nijansi plave boje. U mornarici postrojbe nemaju svoje posebne zastave.

Od 2002. godine, nakon značajnih ustrojstvenih promjena, uvedene su nove zastave za postrojbe kopnene vojske koje imaju jednobojo polje s velikim lavom iz grba i obrubom druge boje. Obrub je širi kod postrojbi višeg ranga i u njemu se u uglovima nalazi znak postrojbe. Kod manjih postrojbi oznake roda nalaze se u donjem uglu slobodnoga kraja unutar glavnog polja. U nekim slučajevima, a da bi se sačuvala tradicija triju boja pojedinih postrojbi, dodan je i tanki rub između obruba i središnjeg polja. Jednak je i novi temeljni izgled dragonskih standarda raskoljenog kraja, i kvadratnih standarda postrojbi tradicije teške konjice (kao što je topništvo). Smanjivanjem broja domobranskih distrikta, dodijeljene su i nove zastave, koje se temelje na nekadašnjim regimentalnim zastavama s područja odgovornosti, ali kombiniraju po tri boje (budući da u pravilu pokrivaju više nekadašnjih regimenti). Središnja okomita pruga je značajno šira od rubnih, tako da u nju stane veliki prikaz kraljevskog znaka. Na tim zastavama više nema natpisa, već su bojne počasti ispisane na zastavnim vrpcam, a heraldi-

**Zastava Tehničkog školskog
središta Ratnog zrakoplov-
stva Kjøvik (1988.)**

dički znaci bivših distrikta su, radi očuvanja tradicije, također, obično po dva, smješteni na kratke vrpce na kopljju.

Osim tih ceremonijalnih zastava koje se izrađuju u jednom primjerku bogate izrade i koje u uporabi primaju sve vojne počasti, koriste se za pojedine organizacijske jedinice (grane, uprave, škole i sl.) zastave, nazvane seremoniflagn, koje nemaju takav svečani karakter i koje se izrađuju u više primjeraka, ističu na jarbolima, u uredima i slično. Uz neke izuzetke (npr. zrakoplovstvo, čija je takva zastava svijetloplava sa znakom orla u uglu i kružnom oznakom vojnih zrakoplova na slobodnom kraju), jedinice koje imaju dodijeljene grbove, što su u pravilu sve organizacijske cjeline razine bojne i više, mogu koristiti svoju tzv. grbovnu zastavu, koja se naziva feltsflagg (poljska tj. bojna zastava) ili avdelningsflagg (zastava odjela/uprave). Takve zastave imaju isključivo ukrasnu ulogu.

ZAPOVJEDNIŠTVO III. ZBORNOG PODRUČJA OSRH

Zastava Zapovjedništva III. zbornog područja Oružanih snaga Republike Hrvatske – Knin svjetlo je plava zastava sa žuto obrubljenim svjetlo sivim znakom u obliku konkavnog štita u njemu konkavni raščetvoreni štit: u prvom bijelo-crveno šahiranim polju 4×5 žuta Zvonimirova kruna, drugo polje svjetlo plavo, u trećem sivom polju crna utvrdna iznad koje je trobojna ljevkoska odrezana greda u kojoj je 3×3 crveno-bijelo koso šahirano, u četvrtom svjetlo plavom tamno plavi zaobljeni šiljak nadolje u kojem je svjetlo plavi šiljak, a preko drugog i četvrtog polja proteže se žuti uspravljeni mač s crvenim rotiranim kvadratićima, 3+1, na dnu rukohvata. U zaglavljiju obruba znaka žuti natpis „III. ZBORNO PODRUČJE OSRH“, a s tri strane žuti troplet. Zastava je veličine 100 × 195 cm, a kao što je

dr.sc. Željko HEIMER

uobičajeno za hrvatske zastave postrojbi, s tri je strane obrubljena žutim pozamanterskim resama, oko 2 cm dužine. Znak je na zastavi izrađen kvalitetnim strojnim vezom.

U povodu proslave petnaeste godišnjice stvaranja OSRH 2006. godine izrađena je slična zastava tehnikom digitalnog tiska, u dva primjerka, koji se čuvaju u Vojnom muzeju i u zbirci zastava Glavnog stožera OS RH. Ta zastava ima maslinasto-zelenu boju zastavnog polja, a znak se razlikuje u sitnijim detaljima izrade zbog različite tehnike. Ove replike danas se koriste u vojnim proslavama.

Znak prikazuje simbolično Kninsku tvrđavu sa istaknutom zastavom, ne samo kao povijesni simbol

Zastava

**III. ZB Knin je izrade-
na prije 1998. godine kada je izrađivan i
nadlaktični znak jednakog izgleda nepoznatog
autora. Već od 1999. nalazi se u bilješkama o
zbirci zastava Vojnog muzeja, što znači da je
vjerojatno izrađena u više primjeraka**

obrambenih fortifikacija, već i simbol pobjede u oslobođanju Hrvatske u akciji Oluja. Kruna ovog oblika naziva se i Zvonimirova kruna, također kao referenca na Knin – Zvonimirov grad, a slično šahirano polje sa krunom pojavljuje se i u povijesnom grbu Biograda, dok se Zvonimirova kruna pojavljuje i u grbovima Split-sko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije. Plavi elementi simboliziraju slapove Krke i druge značajne vodotoke na teritoriji Zbornog područja, a uspravljeni mač znak je spremnosti na obranu. ■

MULTIMEDIJA

HTC One osvaja nagrade

HTC je osvojio još jedno priznanje za svoj pametni telefon HTC One. Naime, strukovno udruženje EISA (European Imaging and Sound Association) proglašilo ga je najboljim naprednim pametnim telefonom u Europi za razdoblje između 2013. i 2014. godine. HTC One može se poхvaliti čvrstim aluminijskim kućištem, zaslonom Super LCD više razlučivosti (Full HD) od 4,7 inča (11,9 cm) te naprednim performansama kad su u pitanju slike, uključujući HTC-ovo jedinstveno rješenje Zoe. Osim toga, taj pametni uređaj nastavlja svoju predvodničku ulogu na područjima dizajna te obrade slike i zvuka. Stručni žiri koji stoji iza nagrade EISA-e poхvalio je "pametni telefon koji će u budućnosti svima nastojati nadmašiti". Posebno je istaknuto softversko rješenje HTC Sense koje

donosi "(...) jedinstveno korisničko iskustvo, uključujući BlinkFeed koji početni zaslon ispunjava personaliziranim nizom aktualnih vijesti, najnovijih informacija s društvenih mreža, fotografija i videouradaka."

Žiri je također bio impresioniran kvalitetom niza opcija i mogućnosti koje donosi kamera od četiri megapiksela na uređaju HTC One. Pametni je telefon HTC One od svojeg pred-

stavljanja u veljači 2013. osvojio niz nagrada, uključujući nagradu udruženja GSMA za najbolji mobitel, mobilni uređaj ili tablet računalo na svjetskom kongresu mobilnih komunikacija MWC 2013. Dobio je i zlatnu medalju za dizajn i inovacije na sajmu Computex Taipei, kao i niz recenzija s maksimalnih pet zvjezdica te uredničkih priznanja diljem svijeta.

Samsung Galaxy narastao na 12 inča

Samsung nastavlja predstavljanje sve više uređaja pod znakom Galaxy, ovaj put u segmentu tablet računala. Ako je vjerovati internetskim izvorima, već bi se u listopadu na tržištu trebao naći Samsung Galaxy Tab s ugrađenim zaslonom dijagonale 12 inča. Predstavi li kompanija Samsung Galaxy uređaj tolike dijagonale, bit će to njezin najveći uređaj u tom segmentu. Dosad je Samsungov "rekord" u

dijagonalni zaslona držao Tab s dijagonalom zaslona 11,6 inča. Vijest donosi The Korea Economic Daily koji navodi da će najavljeno tablet računalo koristiti Samsungov LCD panel, razlučivosti veće od Full HD razlučivosti. Tijekom drugog tromjesečja 2013., Samsung je prema podacima IDC-ja prodao 8,1 milijuna svojih tablet računala, što je 2,1 milijun više od broja isporuka u istom razdoblju prošle godine.

MOBILNE APLIKACIJE

Gameloft razvija još igara za Win Phone

Proizvođač računalnih igara Gameloft prošle je godine najavio dvanaest naslova za platformu Windows Phone 8. Dosad ih je objavljeno deset. Usprkos slabom prihvaćanju spomenute platforme na tržištu, izdavač ne odustaje te je najavio još petnaest novih naslova, uključujući i Asphalt 8: Airborne. Da bi stvar bila kompletna, Gameloft je obećao izdati te naslove i za Windows 8 trgovinu aplikacija. Asphalt 8 sam po sebi donosi

niz novosti, a osim najave kako je riječ o trkaćoj igri s najboljom mobilnom grafikom uopće, stvar bi trebala biti dodatno začinjena činjenicom da vremenski uvjeti (kiša, snijeg, prašina) utječu na vozne sposobnosti. Gameloft je zasad detaljizirao tek sedam naslova od njih petnaest. Uz naprijed opisani Asphalt 8, tu je još UNO & Friends, Kingdoms & Lords, Six Guns, Total Conquest, Dungeon Hunter 4 te Despicable Me: Minion Rush.

Pripremio Ivan HORVAT

Stiže jesen i Windows 8.1

Microsoft je objavio datum koji su mnogi čekali, datum izlaska besplatne nadogradnje Windows 8.1. Nadogradnja će biti dostupna u istom trenutku širom svijeta i to točno u ponoć 18. listopada prema novozelandskom vremenu, odnosno 10 sati 17. listopada prema srednjoeuropskom

računanju vremena. Nadogradnja će biti dostupna za preuzimanje svim korisnicima Windows 8 operativnog sustava, a od tog će se datuma nalaziti i na svim novim uređajima u prodaji. Microsoft ističe da Windows 8.1 donosi niz poboljšanja i nadogradnji koje će korisnicima unaprijediti iskustvo

korištenja. U kompaniji izdvajaju poboljšane mogućnosti personalizacije, Internet Explorer 11, poboljšano pretraživanje sadržaja, brojne nove aplikacije, nadograđenu trgovinu aplikacija Windows Store te štosta drugo. Windows 8.1 već je dostupan, ali samo Preview inačica.

Geniusova tipkovnica za Androidove tablete

Tvrta Genius predstavila je tipkovnicu razvijenu za tablete s Androidovim OS-om koja omogućuje da tablet računalo koristite kao pravo prijenosno računalo. Geniusov novitet dolazi u dvjema izvedbama – LuxePad A110 i LuxePad A120. LuxePad A110 žična je tipkovnica koja se na tablet spaja preko mikro USB utora koji služi i kao napajanje. Tipkovnicu je moguće koristiti odmah nakon spajanja s tabletom. Osim uobičajenih tipki, na tipkovnici se nalazi i deset tipki koje će olakšati korištenje tableta, tipke za upravljanje programima za reprodukciju glazbe, zaključavanje tableta ili pristup elektroničkoj pošti. Uz tipkovnicu

je uključen i stalak koji će držati tablet pod prikladnim kutom. Model A120 tipkovnici dodaje i zaštitnu navlaku za tablet. Navlaka je opremljena klizačem i može se lako namjestiti da sigurno drži bilo koji tablet dijagonale od sedam do osam inča. Sklopljena, kombinacija navlake i tipkovnice u modelu A120 štiti uređaj od oštećenja, udaraca i ogrebotina, a rasklopljena, pretvara ga u pravu radnu stanicu na kojoj iznimnom brzinom možete odgovarati na elektroničke poruke, dorađivati tablice ili pisati tekstove. Inačice Genius LuxePad A110 i A120 dostupne su u prodavaonicama po preporučenim cijenama od 73 odnosno 113 kuna.

WEB-INFO

www.navy.mil/ah_online/department_arch.html

Službeno glasilo Američke ratne mornarice postoji od 30. kolovoza 1922. godine i unatoč brojnim inačicama najpoznatije je pod naslovom All Hands. Naslov je zadržan i nakon 2011., kad je glasilo prestalo izlaziti u tiskanom obliku i postalo dostupno na webu. Naravno, kao i niz drugih publikacija OS-a SAD-a, i All Hands plijeni svojom kvalitetom. No, važno je istaknuti: od 19. kolovoza cijela je arhiva glasila, počevši od prvog broja, izrađenog pisaćim strojem na običnom papiru, pa do posljednjih, kvalitetno opremljenih tiskovina, digitalizirana i u cijelosti dostupna na www.navy.mil/ah_online/department_arch.html! Svako je izdanje u PDF formatu i lako za ispis. Vjerujemo da nije ni potrebno naglašavati o kakvom je blagu riječ i što se sve može pročitati te kakvih se fotografija čitatelj može nagledati!

D. VLAHOVIĆ

The screenshot shows the homepage of the All Hands Archive website. At the top, there's a navigation bar with links for "Home", "About", "Contact", and social media icons for Facebook, Twitter, and YouTube. Below the header, there's a main banner featuring four thumbnail images of historical issues of "ALL HANDS" magazine. The thumbnails are labeled with their respective months and years: DECEMBER - 1943, JUNE - 1944, MARCH - 1945, and DECEMBER - 1971. Each thumbnail has a small caption below it: "Click image for more from 1943", "Click image for more from 1944", "Click image for more from 1945", and "Click image for more from 1971". At the bottom of the page, there's a footer with the text "The first "issue" of All Hands was printed in December 1922." and a link to "www.navy.mil/ah_online/department_arch.html".

Pobjednik upravo zato jer je žrtva: to je potresna poruka; poruka koja preskače sve naše siromašne ljudske kriterije jer ih beskonačno nadilazi.

POBJEDNIK JER JE ŽRTVA!

U desetoj knjizi svojih *Ispovijesti* sveti Augustin ganute duše kliče: "Koliko si nas ljubio, o dobiti Oče, ta ni svojega Sina Jedinorodnca nisi poštadio, nego si ga predao za nas grešnike!" (usp. Rim 8, 32) Kako si nas ljubio, kada se 'On nije ljubomorno držao svoje jednakosti s Tobom, već postade poslušan sve do smrti, do smrti na križu!' (Fil 2, 6-8.) Upravo On, jedini slobodan među smrtnicima, 'ima vlast položiti svoj život i opet uzeti ga' (Iv 10, 18!) Za nas je pobjednik, a pred Tobom je žrtvar: pobjednik upravo zato jer je žrtva."

Slijedimo zgodu Evandelja i dopustimo sebi postati dijelom Petrove nezgode jer u svakome od nas često ispliva na vidjelo otpor i sljepoča čovjeka iz Galileje. Petar je upravo usklinknuo: "Ti si Krist, Sin Boga živoga!" Te su riječi čudesna ispovijest vjere, no vjera nije samo čin inteligencije: vjera je životni hod u nasljedovanju Gospodina na čovjeku nepredviđljivu putu: stoga se i zove put vjere! Čovjek iz Galileje mora znati da nije dovoljno reći: "(Ja) vjerujem u tebe" da bi bio istinski vjernik. "(Ja) vjerujem u tebe" može biti samo igra riječi: zbog toga se razloga čovjek iz Galileje mora neprestano podsjećati da se ne spašava onaj koji govori "Gospodine! Gospodine!", nego onaj koji vrši Volju Očeva. (Mt 7, 21).

Isus je jasan: "Otada poče Isus upućivati svoje učenike kako treba da podu u Jeruzalem, da mnogo pretrpi od starješina, glavara svećeničkih i pismoznanaca, da bude ubijen i treći dan da uskrstne." (Mt 16, 21) Ovo je put Božji: nema u to sumnje. To je način koji je Bog izabrao da bi ušao u povijest i otkupio je: tko može sebi pripisivati da ima toliku mudrost da može nečemu podučiti Mudrost? Sveti Pavao piše bez izgovora: "Doista, kad svijet u mudrosti Božjoj Boga ne upozna mudrošću, svidjelo se Bogu ludošću propovijedanja spasiti vjernike." (1 Kor 1, 21) Ova

"Ono što zadržavamo u rukama po-staje prah i pepeo. Ali ono što je darovano Bogu, spašeno je zauvjek."
L. EVELY

"Čovjek umire ako ulaže vri-jeme u brigu za samoga sebe; živi ako više ne misli na sebe, već na brata i na Boga."
I. GIORDANI

ludost propovijedanja je Isus Raspet! Apostol se požuruje i objašnjava: "Jer ludo Božje mudrije je od ljudi i slabu Božje jače je od ljudi." (1 Kor 1, 25). Zbog toga sveti Pavao može uzvikući nesigurnim kršćanima iz Korinta: "Jer ne htjedoh među varna znati što drugo osim Isusa Krista, i to raspetoga." (1 Kor 2, 2) "Bože sačuvaj, Gospodine! Ne, to se tebi ne smije dogoditi!" (Mt 16, 22) Čovjek iz Galileje ne razumije Božji put, boji se: boji se da put Križa može biti poraz, a ne pobjeda Božja.

To je kušnja koja se neprestano vraća u zajednicu učenika do te mjere da će Pavao, nakon samo nekoliko godina, biti prisiljen napisati: "Jer često sam vam govorio, a sada i plačući govorim: mnogi žive kao neprijatelji križa Kristova. Svršetak im je propast, bog im je trbuš, slava u sramoti – jer misle na zemaljsko." (Fil 3, 18-19) Čovjek iz Galileje, koji živi u svakome od nas, reagira i buni se pred neobičnim navještajem Božjega života. Ne osuđujmo ovoga čovjeka i ne prezirimo ga jer se i mi ponašamo poput njega. Čovjek iz Galileje pokušava upotrijebiti Boga da bi potvrdio njegov vlastiti put. Zapravo, Petar kaže Isusu koji je Bog: "Bože sačuvaj, Gospodine! Ne, to se tebi ne smije dogoditi!" (Mt 16, 22)

I mi često činimo tako: tražimo od Boga da se suprotstavi Svojoj mudrosti i da slijedi našu; tražimo od Boga da izvršava našu volju i da ostavi po strani svoju. Naime, naša je vjera toliko slaba da nije hod prema Gospodinu i s Gospodinom, nego tvrdoglavu odbijanje s apsurdnim iščekivanjem da će Bog preuzeti naš neuki hod i našu iskrivljenu volju. Kako je Marija drugačija, žena DA, bez namjernog prešućivanja i bez popuštanja! Kako nam se sad pojavljuje izvanrednom i čudesnom jasnoća njezine vjere! Marija se, naime, pred Anđelovim navještenjem koje jamči izvanredan događaj Majčinstva u Djevičanstvu (Lk 1, 35), predaje s poslušnošću djeteta i kliče s potpunim

predanjem: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!" (Lk 1, 38) To znači: Gospodin može činiti sa mnom što ga je volja; Gospodin me može voditi kamo želi; ja sam službenica i zbog toga sam sretna. Ovo je vjera! Ovo je stav zbog kojega iz Elizabetina srca izvire najljepša pohvala: "Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina." (Lk 1, 45)

"Nosi se od mene, sotono!" (Mt 16, 23) Egzegetsko je produbljivanje dopustilo prikupljanje cjelokupnog bogatstva poruke koja se krije iza Isusovih riječi. Neko su se prevodile ovako: "Odlazi od mene, sotono!" Danas, pažljiviji i prikladniji prijevod predlaže inaćicu "Nosi se od mene, sotono!" Što Isus želi reći? Gdje je oslonac Njegova prigovora i Njegova sljedećeg poziva? Tekst nam jasno govori. Petar je, suprotstavljajući se Isusovu putu, težio postati učiteljem. Učitelju: apsurdno ponašanje! Zatim, Isus preporučuje Petru da ostane u ulozi učenika: s poniznošću, poučljivošću, povjerenjem i radosnom poslušnošću.

"Nosi se od mene, sotono!" To jest: ako težiš biti iznad Boga, ti ćeš postati 'sotona'. Ne, čovječe iz Galileje, ne čini tako, jer samo Bog je Učitelj i nitko ne može biti iznad Njega.

Petar, tj. čovjek iz Galileje, past će u istu zamku oholosti kad, za vrijeme Posljednje večere, bude pokušao odbaciti Božji put poniznosti govoreći: "Nećeš mi prati nogu nikada!" (Iv 13, 8) I u toj prilici Petar želi biti učitelj nad Učiteljem, a Isus, strpljivom ljubavlju, još jedanput ruši Petrovo držanje podsjećajući ga: "Ako te ne operem, nećeš imati dijela sa mnom." (Iv 13, 8) Na kraju, Petar će razumjeti i povjerovati: bit će to suze pokajnice nakon zatajenja koje će mu konačno otvoriti oči i srce. (Lk 22, 62)

Bog nam udjeljuje dar "ovih" suza kako bismo danas mogli ponoviti riječi svetoga Franje Asiškoga: "Poznajem Krista, siromašnoga i raspetoga!"

RADOM 2013

Aero show u poljskom gradu Radomu koji je privukao više od 200 000 posjetitelja održavao se 24. i 25. kolovoza, a u letačkom i statičkom dijelu programa sudjelovalo je više od 220 letjelica, među kojima i naša akro grupa Krila Oluje. Bila je to izvrsna prigoda da vojni piloti iz više od 20 zemalja demonstriraju svoje letačko umijeće...

